Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשן

(שאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה זייט — 4)

היינט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 240	Łódź, Piątek, 19 Października 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י' מרחשון תרצ"ה	№ 240

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

טוך-פאבריקען ה. לאנדסבערג

אקצ. געז. פון ה. לאנדסבערג אין טאמאשאוו מאז.

עמפפעהלט איהר פיליע אין לאדז אויף פיעטריקאווער 43 טעל. 235-00

דער לאגער איז פערזעהען מיט די מאדערנסטע דאמען- און הערן-שטאפען. ●●● געגוליע פאבריקס-פרייזען.

כשר „Bar Rogożyka" כשר

צו די געעהרטע קאנסומענ-טען און פיינשמעקער! דער רעסטאראן

„Bar Rogożyka" LEGJONóW 11 (dawn. Zielona) tel. 189-14

די קיך ווערט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון די בעסטע פאך-קרעפטען.

האט יעצט נאכ'ן זומער-סעזאן די מעגליכקייט מעהר צופרידען צו שטעלען איהרע געסט מיט די גוט-בעקאנטע געשמאקע שפייזען און מיטאגען צו 80 גר. מיט אכטונג אינהאבער פון „Bar Rogożyka"

די ערשטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער און טאמאשא-ווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי

R. Szczęśliwy

לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5

טעל. 156-09

געדענקט, פראנט 2 שטאק.

געדענקט, פראנט 2 שטאק. — געדענקט, פראנט 2 שטאק.

א הארציגען מזל-טוב

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד ר'

יעקב דוד יאקובאוויטש און פרוי

צו די תנאים פון זייער ליבען זוהן

ראובן יהודא

מיט פרל. רבקה ביימאן

זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

די פערוואלטונג פון דער חברה גמילת חסדים מארינארסקא 15.

МОСКВА — TORGSIN — ТОРГСИН

„Torgsin" בעזיצט אין אלע שטעדט פון ז.ס.ס.ר. א געדריבטע נעץ פון מאגאזינען, וואס זענען פערזעהען מיט די העכסטע מארטען פון אלערליי עקספארט און אימפארט-סחורות. פון די מאגאזינען „Torgsin" קען געניסען יעדער אינציגער אפנעמער פון אנ'אנווייזונג פון אויסלאנד.

געלד-אנווייזונגען אויף „Torgsin" פאר קרובים און פריינד, וועלכע וואוינען אין ז.ס.ס.ר. נעהמען אן: „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא", „פאשעכני באנק קרעדיטאווי" ש.א. בעז. „הי'אס" און איהרע אבטיילונגען, „פאשעכני באנק זוויאנזקאווי", „באנק זשעכני". און די אבטיילונג פון דרעזדנער באנק אין דאנציג. פירמעס: „ביורא פאסילעק", נאוואגראדזקא 39, „געבר. פאקולסקי בראצקא 22 אין ווארשא.

וועגס-בריוו נעהמען אן אלע פאסט-אמטען אין פוילען. די פרייזען אין „טארגסין" זענען קלענערע פון אויסלענדישע.

אינפארמאציעס ערטיילט די האנדעלס-פערטרעטונג פון ז.ס.ס.ר. אין פוילען, ווארשא קאשיקאווא 4, טעל. 9-58-33 ווי אויך די געז. „Hias", ווארשע, פל. גזשיבאווסקי 10 טעל. 2-75-63. 19/10 34. 1.

שבועה חמורה

וועט שווערען

ר' משה זדאנאווסקי

דער הויזווירט פון אלעיא 1-טער מאי 71, מאנטאג, ד. 22-טען אקטאבער, 9 א זייגער פריה אין ווילקער שוהל, זגאדזשא 56.

פירמע „צוקראל"

ליגע פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל!

מארגן, שבת, דעם 20-טען ד. ח. 11 פריה קומט פאר אין זאל „פילהארמאניע" (נארוטאוויטשא 20)

א מיטינג

א.ט.ד. „דער וועג פון טאט"

(א יאהר ארבייט פון דער ציוני. סאציאליסטישע)

מיט'ן אנטייל פון די ח"ח: מ. גילשטאט (ווארשע), ד"ר א. טארטאקאווער און ל. לעווין.

בילעטען צום פרייז פון 30 און 50 גר. צו בעקומען ביי דער קאסע.

די ביליגסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנצינגער

פאר הערן און דאמען

פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23

טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.

קאנקורענץ-פרייזען! קאנקורענץ-פרייזען!

ערשט קלאסיגער הערן-שניידער-אטעליר

א. ח. קוטשינסקי

13 נארוטאוויטשא 13, טעל. 247-90

אין הויף, הינטער אפיצינע, ערשטער שטאק

דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע ג' קונדשאפט, אז צום נייעם הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיץ איך די שענסטע אויסלענדישע מאדעלן לויט וועלכע איך פיהר אויס אלערליי בעשטעלונגען ווי אנצוגער, פאלטענס, סמאקינגער ווי אויך פעלצען צו קאנקורענץ-פרייזן. פינקטליכע אויספיהרונג. רעעלע בעהאנדלונג. מיט אכטונג

A. Ch. Kuczyński

Mistrz Krawiecki Męski

Łódź, NARUTOWICZA 13, tel. 247-90

poprzeczna oficyna, 1-sze piętro.

צו אלע מיטגלידער פון „לינת הצדק"

דערמיט זענען מיר מודיע, דאס מארגען, שבת, דעם 20 אקט. ד. י. פינקטליך 9 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון „לינת הצדק", צעגעלניאנא 17, א

אינפארמאציאנס-פערזאמלונג

אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

דאס פרעזידיום פון דער גענעראל-פערזאמלונג.

בעמערקונג: קיין שריפטליכע איינלאדונגען שיקען מיר נישט ארויס.

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 528-10

וועלכע איז די איינציגע ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

7.50 זל. טעגליך — אטוואצק — 7.50 זל. טעגליך

קלימאטישע וואלד-סטאציע

Sanatorjum D-ra med. W. PRZYGODY

לונגען-אפטיילונג: ס'ווערען געהיילט לונגען-קראנקע לויט די נייסטע מעטאדען.

כירורגישע אבטיילונג: עס ווערען געמאכט: אדמע, איבער-ברעכונג פון פערוואקסונגען, דורכשניידען פונ'ם נערוו א. ז. וו.

ספעציעלער פאוויליאן: ריטשאלט-פרייזען צוגעפאסט צו דער איצ-טיגער קריזיס-צייט נעמען ארום: פולע אויסהאלטונג, מעדיצין. אויפזיכט, רענטגען, אנאליזען א. א.

כשר'ע קיך! געשמאקע כשר'ע קיך. כשר'ע קיך!

פאר רעקאנוואלעסצענטען זארגפעליגע אויפזיכט.

א קאוואליר

(קריסט)

28 יאהר אלט וויל היירא'טען מיט א יודיש מיידעל ביז 35 יאהר אלט, וועלכע זאל איהם פערלייכטערן צו בעקומען א פאסטען אין א געשעפט, צוועקמעסיג וויל ער זיך פערנעמען מיט האנדעל (נישט אקוויזיציע). ס'איז אויך נישט אויסגעשלאסען איבער-צוגעהן צום יודענטום. דער ענין ווערט ערנסט טראקטירט. אפערטען אין דער פוילישער שפראך אפצוגעבען אין ארמיג. פון „נייעם פאלקסבלאט" פאר „X 1".

בעקאנטמאכונג.

דער קיעלצער רבי אדמו"ר הרב

ניסן יהודה ליב טבערסקי

שליט"א בהרה"צ המפורסים הרב דוד זצללה"ה ממאקאראו, וועלכער וואוינט אין זאמאשץ, איז פערבליבען אויף שבת לך צוליב דעם סיום הס"ת, וואס קומט פאר יום א' פ' וירא ביי די קינדער פון המנוח החסיד המפורסים ר' יצחק הנקרא ר' איטשע גאלדפארב. דער רבי אנגא-זשירט ביי זיי אויף צמענטארנא 1 פרייטאג-צונאכט און סעודה שלישית וועט זיין טישען, שבת אינדערפריה איז דער רבי פערבעטען דאווענען אין וואהלינער שוהל, מיטואך 12 בייטאכט פאהרט דער רבי אפ.

STARSZY FELCZER

H. Neumark

צוריקגעקעהרט

פאלודניאווא 28, טעל. 163-46

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 2—4 נ.מ.

פאר גאלד,

ביזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטען צאהלט די העכסטע פרייזען

אידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

צום קומענדיגען סעזאן

די לעצטע שיך מאדעלען

עמפפעהלט

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11.

בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מענער-שיך.

אויערן, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z.Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועי-אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא-טארישעס פון 11-1 און פון 5-8 אוונט.

Dr. HELLER

ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8-11 און פון 4-8 אוונט, זונטאג פון 11-2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל. אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

Dr.

S. Kantor

ספעציאליסט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער - שוואכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן.

Dr. med.

Szreiber

כירורג
צוריקגעקעהרט
9 Narutowicza 9
tel. 122-95.
נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8³⁰ אוונט.

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 1³⁰—2³⁰ מיטאג און פון 7—9 אוונד.
זונטאג פון 10—1 מיטאג.
עלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן!
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. L. FALK

ספעצ. ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
Nawrot 7, tel. 128-07.
עמפפאנגט פון 10—12 און פון 5—7 נ"מ

Dr. med. D. WAJSKOPF

צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען, ספעציעל מאגען, קישקעס און לעבער, רענטגען-שטראהלע,
נעהמט אן פון 4—7
פיעטריקאווער 101, טעל. 114-82

Dr. med. R. Zalcwasser

כירורג
ציגעל-גאס 19 טעל. 125-17
נעהמט אן פון 1—2 און פון 4—6 נאכמ.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

Piotrkowska 70, tel. 181-83
spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Leczenie niemocy płciowej).
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ 1—2³⁰, od 6. do 8³⁰ w. w niedziele i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE.

Dr. med.

G. Fridstein

אינערליכע קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 117-95
נעהמט אן פון 6—7½ אוונד.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד
יצחק ליטוויז
מיט פרל. אלטע יאקובאוויטש
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
ברידער: בערל, הערש מענדל און בונם קאזלאווסקי און ברוך יוסקעוויטש.

וויכטיג פאר מחותנים!

דער ניי-ערעפענטער פריש-רעמאנטירטער
קאנצערט זאל
3 פיראמאוויטשא 3
(אלגינסקא זאל) —
איז צו פערדינגען אויף חתונות, באלער, חינוך'ס, פערזאמלונגען א. ז. וו.
ביליגע פרייזען! ◆ כמעט ווי בחנם!

אכטונג דאמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11
בעקומט מען צו יעדער צייט פערשידענע
באלאווע און חופה-קליידער
לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעארבעט.
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
קומט און איבערצייגט אייך!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych M. Józefowiczowa
Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5.

יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, קרישטאל, בראנז, נייה-מאשינען, שרייב-מאשינען, פעלצען, גארדעראבען אז"וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן,
שענקיעוויטשא 6, טעל. 191-00
בעמ.: די נייעסטע מאדעלן מעבעל. בעסטע קוואליטעט שטענדיג אויף לאגער פרייזען נידריגע.

דאפעלטע בוכפיהרונג

לערנט גרינדליך אויס אין איין מאנאט דאס בוכפיהרונגס-ביורא
פון ס. בראווערמאן
פיעטריקאווער 17, טעל. 242-27
אנפאנג פון קורס ד. 22 אקטאבער ד. י. פרייז נור 30 זל. נאכ'ן ענדיגען פון קורס פראקטיק ביים ביורא. אנמעלדונגען אין די ביורא-שעה'ן.

וויכטיג פאר געטרעמאכער!

די בעסטע געטרע-גומי פון דער פירמע
WOLF L. HEPNER
צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער:
Łódź, Gdańska 18, front, m.11

Dla rozszerzenia interesu

czynny udziałowiec w średnim wieku poszukiwany z wkładem 6—8 tysięcy złotych. Znajomość polskiego i niemieckiego języka konieczna. Oferty pierwszorzędnych reflektantów do biura Fuchsa Łódź, Piotrkowska 50 pod „W. 6000"

קירזשנער
Ch. W. TYGIER
Piotrkowska 114, tel. 200-67
צוריקגעקעהרט
נעמט אן בעשטעלונגען אויף לויט מאנדען סעזאן.

ביזשוטעריע גאלד, זילבער און לאמבארד-קוויטעס
קויפט איך און צאהל די העכסטע פרייזען
Zakład Zegarmistrzowsko-Jubilerski
J. SOŁOWIEJCZYK, Piotrkowska 54
ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

Dr
Wajnberg

ספעצ. פון לונגע, הארץ און סקלעראזי-קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

R. ULBRICH, Łódź

Piotrkowska 189, tel. 166-14
רעפעראטור-ווערקשטעל
פון נייה-מאשינען
די פירמע עקזיסטירט זייט 1880

לערנט די אינטערנאציאנאלע שפראך

ESPERANTO

די לאדזשער עספעראנטען-געזעלשאפט ארגאניזירט דעם ערשטען קורס אין דעם יאהר. אנהויב דעם 25. אקטאבער ד. י. אינפארמאציעס ערטיילט די קאנצעלאריע פון דער געזעלשאפט טראוגוטא 8, יעדען מאנטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 10³⁰-8³⁰ אוונד. נידריגער אפצאהל.

וויכטיג פאר געזונדע און קראנקע

עס איז ערשינען דאס בוך
„פאלשע חרפה"
פון ד"ר מעד. ה. רוזשאנער
וואס יעדער דערוואקסענער דארף וויסען וועגען וועגערישע קראנקהייטען
צו בעקומען ביי אלע יודישע ביכער-פערלעגער.
פרייז 2 זלאטעס.

ראהמען

אוואלנע. סטילאווע
ראהמען צו גארדינען
אין א גרויסען אויסוואהל.
קינסטלערישע בילדער (פון יעדער פאטאגראפיע)
אייגערעהמען בילדער
שייבען צו פענסטער. אלעס קען מען בעקומען צו די ביליגסטע פרייזען נור אין דער פירמע
Roma Spokojna
Łódź, Piotrkowska 13
קומט און איבערצייגט אייך! סאלידע בעהאנדלונג!

Prywatne

KURSY KROJU, SZYCIA i ROBÓT RĘCZNYCH

Tow. Utrzymywania i Popierania Szkół Rzemieślniczych dla Dziewcząt Wyznania Mojżeszowego w m. Łodzi, ul. R. Mielczarskiego 24.

Sekretarjat przyjmuje zapisy na następujące działy:
1. **Krawiectwa:** krój, szycie i rysunki zawodowe.
2. **Bieliźniarstwo:** krój, szycie i rysunki zawodowe.
3. **Haft.**
4. **Roboty Ręczne:** (roboty szydełkowe i na drutach) swetry, pulowery, komplety i t. d.

Kancelarja czynna od 8—13 i 15—18.

לערנט זיך א פאך

אין די ווארשטאטען פון „ארט" אין לאדז, וואלטשאנסקא 27!!!
די קאנצעלאריע פון דער געזעלשאפט „ארט" נעמט אן איינשרייבונגען אויף פאלגענדע קורסען און ווארשטאטען:
מעכאנישע זאקען-ארבייט, מעכאנישע טריקאטאזש-ארבייט, מעכאנישע וועבערײַ, סחורה-שטיקערײַ, אויסארבייטונג פון הענטשקעס, פרויען-שניידעריי און צושניידען, וועש-נייען און צושניידען, גארטען-ארבייט און צושניידען, הוט-פוצעריי און פערשידענע האנט-ארבייטען. אנדולאציע און מאניקור.
די קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אוונט.

Dr. med. Niewiażski

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

רעטשניצע

פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-קאבינעט
וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירעריי

די שענסטע דרוק-ארבייט ווערען אויסגעפירט אין דער דרוקעריי

בראמבערג און בוים

פילסודסקיעגא 55 (פראנט)

ווי צ.ב.ש. רעכנונגען, בריפבויגען, קוויטאריושען, שטרימפף-באנדעראלען, עטיקעטען, חתונה-קארטען, וויזיט-קארטען, א.א. פינקטליך און סאליד אויסגעפערטיגט.

די וועלט-בארימטעסטע דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז 75 % קראנקהייטען אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די היכסיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטען, - פאראומרייניקט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-חעקסלונג.
ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA
ווי עס האבען פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע, זענען א ליכט ווירקנדיקע-מיטל. פארלייכטערן די אויסנאמע פון די פערדייאונגס-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און העקן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמארידן-ליידן, רעומאטיזם, און ארטעריעסקלעראזיס.
די פרייז פון א שאכטל 1.50 זל.
א דאפלט-שאכטל 2.50 זל.
צו בעקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

ברוך-קראנקע!!!

Dyr. J.Rapaport

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם איז גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

ברוך-ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי היל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. היל-אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפעהרליכסטע און פערעלטערטסטע ליידענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד היל-באנדאזשען פאר צו ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אונדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען בעגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלעראַרט פעהלער פון גוף!

און מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מאדערנסטע ארטאפעד. הייל-גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאטפיס לויט גיפס-מאדעל.

אכטונג! אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק, פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. סאל. (קאסא-כאריך).

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

הערצליכען דאנק

אויף דעם וועג, נאך דעם ווי איך בין באמת געראטעוועט און געזונד געווארען פון לעבנסגעפעהרליכער זעהר שווערע ברוך-ליידען און גרויסע שמערצען, פיהל איך מיך פערפליכטעט מיט פיל פרייד אויסצודריקען מיין הייסען דאנק דעם באמת וואונדערבארען און איינציגען ספעציאליסט פאר ברוך-קראנקהייטען ה' דיר. י. ראפאפארט, לאדז, וואלטשאנסקא 10, און איך ערקלער עפענטליך, אז אויך בין נאר אדאנק זיין גרויסע ארטאפעדישע ספעציאליטעט ווידער געווארען א פולשטענדיג געזונדער מענש און בין ווידער פעהיג צו אלער ארבייט. נאר אדאנק איהם בין איך בעפרייט געווארען פון א שווערע און געפעהרליכע אפעראציע, פאר וועלכעס איך בלייב איהם אייביג הערצליך דאנקבאר.

28/1 1934. (—) ה. גאלדשמיד, לאדז, קילינסקיעגא 12.

אוניווערזיטעטס-קליניק אויפ'ן הר-הצופים

רעגירונג זאגט צו א בעדייטענדע סומע

ירושלים, 18 (יט"א טעלעגראפיש)

אויפ'ן הר הצופים איז געלעגט געווארן דער גרונדשטיין אויף אן'אוניווערזיטעט-קליניק. א גרויסע רעדע האט דערביי געהאלטען פרעז. נחום סאקאלאוו. דער אנוועזענדער רעגירונגס-פארשטע-הער האט ערקלערט, אז די רעגירונג וועט בע-שטימען א בעדייטענדע סומע צו דעם בוי פון דעם קליניק.

גאלדסמיד—פרעזידענט פון יק"א

לאנדאן, 18 (יט"א טעלעגראפיש)

אלס פרעזידענט פון יק"א, איז געוועהלט געווארען גאלדסמיד.

פרעזידענט רוזוועלט בעגריסט די „הדסה"-קאנפערענץ

וואשינגטאן, 18 (יט"א טעלעגראפיש)

די קאנפערענץ פון „הדסה" האט זיך בעענ-דיגט. אויפ'ן באנקעט האט געהאלטען א קורצע בעגריסונגס-רעדע די פרוי פון פרעזידענט רוזוועלט.

שבת וועט פארקומען די פייער-ליכע קבורה פון געוו. פרעז. פואנקארע

פאריז, 18 (ספ. טעל.)

היינט 10 פריה האט מען איבערגעפיהרט דעם קערפער פון פערשטארבענעם געוו. פרעזידענט פואנקארע אין פאנטעאן.

שבת וועט פארקומען די פייערליכע נאציא-נאלע קבורה, ביי וועלכע עס וועט אויך אנוועזענד זיין דער רעפובליק-פרעזידענט לעברון.

א פאפיר-פאבריק אין א"י

ירושלים. (יט"א) אין קורצען וועט אין א"י געגרינדעט ווערען א גרויסע פאפיר-פאבריק, וועלכע וועט זיך געפינען אין דער נאהענט פון חיפה, ביים מפרץ, אדער אויף פיקא-באדען ביי קאבארא. די מאשינען זענען שוין געשטעלט גע-ווארען אין האלאנד און וועלען אנקומען קיין א"י אין משך פון די נאהענסטע 2 ביז 3 חדשים. אייגענטימער פון דער פאבריק איז די תל-אביב'ער קאנווערטען-פירמע „לעאן שנאור". אין דער גרינ-דונג פון דער פאפיר-פאבריק בעטייליגען זיך יו-דיש-דייטשע פאכמאנער. די פאבריק זאל ארויסגע-בען ביז 10 טאן פאפיר טעגליך.

ווי בעקאנט, איז מיט א קורצער צייט צוריק געגרינדעט געווארען אין חיפה א פאבריק פון דרוק-פארב און איהרע אויסארבייטונגען ווערען שוין בענוצט דורך איינינע א"י-צייטונגען.

דערשטיקט דעם אויפשטאנד אין שפאניען

פאריז, 18 (ספ. טעל.)

פון מאדריד איז מען מודיע: איינע פון די שטעט, וועלכע איז נאך געהאט געבליבען אין די הענד פון די רעוואלוציאנערען, טראמביא, האט היינט פערנומען די אפטיילונג פון פולקאווי-ניק יאנגרעס, אהן א שאס. דאס רעגירונגס-מיליטער האט געשטעלט די רעוואלוציאנערען אן'אולטי-מאטום. די לעצטע האבען דאן ארויסגעהאנגען א ווייסע פאהן, און געלעגט ס'געווער.

פאריז, 18 (ספ. טעל.)

די מאדרידער רעגירונג האט פונאנדערגע-לאזען 45 ארבייטער-פאראיינען.

אנטייל פון ווארשאווער סוחרים-פעראיין אין קאנפענסאציע-האנדעל מיט דייטשלאנד

ספעציעלע זיצונג פון אנטי-היטלער-קאמיטעט

ווארשא, 18 (יט"א טעלעפאניש)

אין צוזאמענהאנג מיט די פאדרוואריפען פון דער פרעסע געגען דעם אנטייל פון דער פער-וואלטונג פון סוחרים-פע-אין אין דעם קאמפענ-סאציע-האנדעל פון פוילען מיט דייטשלאנד, וועט טאגען פארקומען א זיצונג פון פרעזידיום פון אנטי-היטלער-קאמיטעט.

אקציע פון ל.א.פ.פ. צווישען דער יודישער בעפעלקערונג

ווארשע (יט"א) דער ארגאניזאציאנעלער צענטראל קאמיטעט פאר דער פראפאגאנדע פון די צילען און אויפגאבען פון ל.א.פ.פ. אין דער יודישער בעזעלשאפט האט, פארזעצענדיג זיין פראפאגאנדע-אקציע, פונאנדערגעשיקט צו אלע פראווינץ קאמיטעטען א צירקוליאר, וואס עמפפעלט צו פערברייטערן די ל.א.פ.פ. אקציע פון פראפא גאנדע און ווערבירונג אויפן געביט פון די שולען.

אין קורצען וועלען פארקומען קרייז צוזא מענפאהרען פון דעלעגאטען פון פאוויאטאווע קאמיטעטען מיטן צוועק צו בעראטען זיך איבער דער ווייטערדיגער אקציע, אויף די דאזיגע צוזא מענפאהרען האט דער צ. ק. דעלעגירט זיינע פאר-שטעהער.

גלייכצייטיג איז אנגעהויבען געווארען א ווערבירונגס אקציע פארן ל.א.פ.פ. צווישען די יודישע פרויען איבערן גאנצען לאנד. די דאזיגע אקציע ווערט געפיהרט דורך ענגערן קאמיטעט פון די פרויען קרייזען ביי'ן לאפפ. דער ארגאניזאציע נעלער צ.ק. פאר דער פראפאגאנירונג פון ל.א.פ.פ. צווישען דער יודישער בעפעלקערונג רופט אלע יודישע פרויען צו שטיצען די דאזיגע אקציע.

יודישע דאקטוירים פון פרעמדער בירגערשאפט טארען נישט פראקטיצירן אין סיריען

ירושלים (יט"א) פון ביירוט ווערט מיט-געטיילט, אז דער פראנצויזישער הויך-קאמיסאר פון סיריען האט ארויסגעגעבען א פערבאט צו פראקטיצירען אין סיריען פאר דאקטוירים, וואס זענען נישט קיין סירישע בירגער. דער פערבאט, וואס טרעפט אין ערשטער רייהע יודישע דאקטוי-רים, בעציהט זיך אויך אלע לענדער אויפ'ן נאהענטען מזרח, וואס געפינען זיך אונטער'ן פראנצויזישען מאנדאט.

הלוואה פון דער יפו'ער מוניציפאליטעט

ירושלים (יט"א).

די א"י-רעגירונג האט ערלויבט די יפו'ער מוניציפאליטעט צו בעציהען א הלוואה פון 35 טויזענד פונט אויף פערשידענע שטאטישע אינוועס-טיציע צוועקען. די הלוואה איז ערטיילט געווארען דורך דער בארקליי-באנק.

נייער בנין פון העברעאישען לעהר-סעמינאר אין א"י

ירושלים (יט"א).

קיין א"י האט זיך אומגעקעהרט פון ענגלאנד-רייזע דער דירעקטאר פון העברעאישען לעהרער-סעמינאר (בית-חברים) ד"ר דוד ילין. בעת זיין רייזע האט ד"ר ילין געזאמעלט א בע-דייטענדע סומע אויף פערענדיגען בויען א נייעם פאסיגען בנין פארן סעמינאר, וועלכער האט שוין ארויסגעגעבען עטליכע הורות יודישע לעהרער אין א"י.

התראה געגען אן'אראבישען רעדאקטאר

ירושלים (יט"א).

דער רעדאקטאר פון יפו'ער אראבישען טאג-בלאט „אל דיפאע" סאמי עפענדי אל-סאראדוש, האט פון דער רעגירונגס-מאכט בעקומען אן התראה, אז ער וועט די צייטונג ווערען פון לאנד, אויב ער וועט ווייטער שרייבען וועגען דעם בלומרי-שטער אומלעגאלער יודישער אימיגראציע קיין פאליס-טינא. אל-סאראדוש איז א פאליטישער עמיגראנט פון סיריען, וועלכער האט עטליכע יאהר געוואוינט אין עגיפטען און האט נישט לאנג בעקומען די ערלויבניש צו בעזעצען זיך אין א"י.

העכער 40 טויזענד פונט געזאמעלט אין איין יאהר אין ענגלאנד פאר'ן קרן קימת לישראל

לאנדאן (יט"א) אין לאנדאן איז פארגע-קומען די עלטסטע יעהרליכע קאנפערענץ פון יו-דישען נאציאנאל-פאנד אין גרויס-בריטאניען און אירלאנד. פון בעריכט איז צו זעהען, אז דאס לעצטע יאהר איז געווען א רעקארד-יאהר אין די זאמלונגען פארן קרן-קימת, וועלכע האבען בע-טראפען 44 טויזענד פונט אין פערגלייך מיט 19 טויזענד פונט אין פאריגען יאהר.

די קאנפערענץ האט אנגענומען א ריי רעזא-לוציעס, צוו. אנד. וועגען דער בליטזענדיגקייט פון אינטענסיווער קאלאניזאציע און קאמף מיט באדען-ספעקולאציע.

יודישע טוריסטען טארען נישט געניסען פון די הנחה-אויספלוגען קיין דייטשלאנד

ווארשא, (יט"א) דער צענטראל-קאמיטעט פאר אנטיהיטלעריסטישער ווירטשאפטליכער אקציע טיילט מיט:

וועלענדיג אויפלעבען די צוליב'ן בויקאט שטארק אפגעשוואכטע דייטשע טוריסטיק, בעמי-העט זיך די דייטשע קאנסולאטען יעדען צו צו טיילען הנחה-וויזעס, נישט מאכענדיג דערביי קיין שום ראסען אונטערשיידונג.

אין שייכות דערמיט ארגאניזירען כסדר פערשידענע אינסטיטוציעס פאפולערע אויספלוגען קיין דייטשלאנד, צוו. אנד. ארגאניזירט איצט א געוויסע קראקאווער אינסטיטוציע א הנחה-אויספלוג קיין בערלין און דרעזדען, וועלכע פאהרט ארויס פון קראקע דעם 3-טען נאוועמבער ה. י.

דער צענטראל קאמיטעט פאר דער אנטי היטלעריסטישער ווירטשאפטליכער אקציע ווארענט אלע יודישע טוריסטען, וואס האבען בדעה זיך צו בעטייליגען אין דער דאזיגער עקסקורסיע, אז זיי זאלען דורכאויס רעזיגנירען פון זייער פלאן.

די טוריסטען, וואס וועלען זיך נישט צופאַ-סען צו דעם דאזיגען רוף, וועלען נאמענטליך בעשטעמפעלט ווערען אין דער פרעסע.

Mydlo Bebe Szofmana פאר קינדער אונפערטרעטבאר

די פאליטישע פאלגען פון מארסיילער אטענטאט

דעקלאראציע פון דער קליינער קאאליציע

פאריז, 18 (ספ. טעל.)

די צייטונגען זענען מודיע פון בוקארעשט, אז נאך דער לויה פון קעניג אלעקסאנדער, וועט פארקומען א בעראטונג פון דער קליינער קאאלי-ציע, וועלכע וועט פערעפענטליכען א דעקלאראציע אז די קליינע קאאליציע בלייבט טריי די פאליטיק פון דער אינטערנאציאנאלער צוזאמענארבייט צו דערהאלטען דעם שלום.

איטאליעניש-פראנצויזישע פערשטענדיגונג

פאריז, 18 (ספ. טעל.) פרעמיער דומערג האט נעכטען אויפגענומען דעם איטאליענישן אמבאסאדאר און מיט איהם געשמועסט וועגען דער איצטיגער פאליטישער סיטואציע.

ווי מען פערזיכערט פון פאליטישע קרייזען אין צווישען די ביידע מלוכה—מענער געקומען צו א הסכם בנוגע אן'איטאליעניש — פראנצויזישער פערשטענדיגונג, וואס איז נאכ'ן אטענטאט אין מארסעל געווארען א נויטווענדיגקייט.

גערינג אין בעלגראד

בערלין, 18 (ספ. טעל.)

די דייטשע אינפארמאציע ביורא איז מודיע פון בעלגראד, אז דער פרייסישער פרעמיער גערינג וועלכער איז געקומען צו דער לויה פון קעניג אלעקסאנדער, איז איינגעלאדענט געווארען דורכ'ן פארזיצער פון דער סקופשטינא (פארלאמענט) קו מאנודי, צו קומען אין פארלאמענט אריין. דארט איז ער בעגריסט געווארען דורך דעפוטאטן.

גערינג האט געהאלטען א רעדע, אז דייטש-לאנד בעטייליגט זיך אין יוגאסלאווישען טרויער און האט אויך בערירט די יוגאסלאוויש—דייטשע בעציהונגען.

גערינג האט אויך אפגעהאלטען א קאנפע-רענץ מיט א פארשטעהער פון רעגענטען—ראט.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
6. שערפליעז 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

הויפט-קאמאנדיר פון דער בולגארישער ארמעי

לויבט די העלדישקייט פון די יודישע פראנט-זעלנער בעת דער וועלט-מלחמה

סאפיא (יט"א) דער פערבאנד פון יודישע קריגס-בעטייליגטע אין דער בולגארישער ארמיי האט אין דער צענטראלער סינאגאגע אין סאפיא איינגעארדענט א הזכרה-תפילה פאר די יודישע זעלנער און אפיצירען פון דער בולגארישער ארמיי, וואס זענען געפאלען אין וועלט מלחמה. חוץ די פערטרעטער פון אלע יודישע אינסטיטוציעס זענען צו דער תפילה געקומען רעפרעזענטאנטען פון צאהלרייכע בולגארישע ציווילע און מיליטערישע קערפערשאפטען, דער הויפט קאמאנדיר פון דער בולגארישער ארמיי אין דער וועלט מלחמה גענ. יעקאוו, די גענעראלען לאזאראוו און טאדאראוו, דער בירגערמייסטער פון סאפיא אינזש. איוואנאוו, פארשטעהער פון די מיניסטעריומס פון אינערן און אויסערן ענינים און פיל אנדערע.

ביי דער געלעגענהייט האט גענ. יעקאוו זיך געווענדעט מיט א רעדע צום ראביגער פון דער סאפיא קהלה דר. חננאל און צוו. א. ערקלערט, אז ער, אלס הויפט קאמאנדיר פון די בולגארישע בעוואפענטע קרעפטען אין דער וועלט מלחמה, קען עדות זאגען, ווי העלדיש די יודישע זעלנער פון דער בולגארישער ארמיי האבען זיך פערהאל-טען אויף די מלחמה פראנטען.

דאס הערן-שניידער-אטעליער פון
מ. ד. קוטשינסקי
געפינט זיך איצט אויף
28 זאוואדזקא 28
פראנט
1. שטאק
פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן ווינטער-סעזאן לויט די לעצטע
נייעסטע אויסלענדישע מאדע-זשורנאלען.
סאלידע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג.
בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגענומען פעלצען.

לויה פון קעניג אלעקסאנדער

בעלגראד, 18 (ספ. טעל.)
נעכטען איז פארגעקומען די לויה פון דער־מאָרדעטען יוגאסלאַווישען קעניג אַלעקסאַנדער. פון אַלע עקען לאַנד זענען אָנגעקומען העכער 300 טויזענד מענשען קיין בעלגראד.
מיטאָג ביינאכט האט מען די טרומנע מיטן טויטען קעניג איבערגעפיהרט פון פאַלאַץ אין סאבאר אריין.
בעכטען 8 פריה איז פארגעקומען אין סאבאר א פייערליכע טרויער־גאָטעסדינסט אין דער אנוועזענהייט פון נייעם קעניג פּעטער, קעניגין אלמנה מאריא, רעגענטען, די נאָהענטסטע פון דער קעניגליכע פאמיליע, דער פראנצויזישער פרעזידענט לעברון, רומענישער קעניג קאראל, בולגארישער קעניג באריס, און דעלעגאַציעס פון אַ גאַנצע ריהע לענדער.
פוילען איז געווען רעפּרעזענטירט דורכ'ן פּרעמיער דלוגאשאווסקי.
רעפּרעזענטאַנט פון מלוכה־פּרעזידענט מאשטשיצקי, גענ.
9 אַ זייגער האט דער טרויער־צוג געריהרט פון סאבאר צו דער באהן־סטאַציע פון וואַנען דער קערפּער איז אפּגעפיהרט געוואָרען אין קעניגליכען מאוזאָלעאום, וואס געפינט זיך 80 קילאָמעטער פון בעלגראד.
בראש פון צוג זענען געגאַנגען די מיליטערישע אפּטיילונגען פון פראַנקרייך, ענגלאַנד, רומעניע, טשעכיען, גריכענלאַנד, טערקיי, וועלכע זענען ספּעציעל געקומען צופאָהרען.
אויף 21 לאַסט־אויטאס זענען געלעגען די קרענץ. צווישען די סאקאלען האט זיך געפונען דער פּרעזעס פון פוילישען סאקאל זאַמאָיסקי.

ווייטער האט מען געטראגען קרענץ פון פוילישען מלוכה־פּרעזידענט, פון דער פוילישער רעגירונג, פון דער יוגאסלאַוויש־פּוילישע פּאַרלאַמענטאַרישע גרופּע און פון פוילישע מיליטער. נאכדעם זענען געגאַנגען די גייסטליכע פון אַלע רעליגיעס, דערונטער אויך רבנים.

אין דער ריה האט מען געטראגען די קרוין און די טרומנע בעדעקט מיט דער יוגאסלאַווישער פאהן. נאך דער טרומנע זענען געגאַנגען דער קעניג פּעטער, די קעניגין אלמנה, פאמיליע, פראנצויזישער פּרעזידענט, רומענישער קעניג, בולגארישער קעניג און דעלעגאַציעס פון פּרעזידענטען, קעניגען און רעגירונגען.

א טרויער גאטעס-דינסט אין ווארשא

ווארשא, 18 (טעלעפאניש).
אין דער זעלבער צייט, ווען עס איז פארגעקומען די לויה פון קעניג אַלעקסאַנדער אין בעלגראַד, איז אין ווארשא פאַרגעקומען אַ טרויער־גאָטעסדינסט אין דער פּראַוואָסלאַווער צערקווע אויף פּראַגע.
עס האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון דער רעגירונג, סיים, סענאַט, דיפּלאָמאַטישען קאָרפּוס.
11 אַ זייגער איז אנגעקומען דער פּרעמיער קאָזלאָווסקי און מיט עטליכע מינוט שפּעטער איז אָנגעקומען דער מלוכה־פּרעזידענט, וועלכער איז ביים איינגאַנג בעגריסט געוואָרען דורכ'ן פּרעמיער קאָזלאָווסקי, יוגאסלאווישען באטשאַפטער לאַזאַרעוויטש און דורכ'ן בישאָף.
נאכדעם איז פאָרגעקומען דער גאָטעס־דינסט.

בעלגראד, 18 (ספ. טעל.)
דער פראנצויזישער פּרעזידענט לעברון האט היינט אויפגענומען אין אַן אוידיענץ דעם יוגאסלאַווישען פּרעמיער אוזונוויטש און מיט איהם געשמועסט 2 מיט אַ האַלבע שעה.
אין אווענט איז פּרעזידענט לעברון אַרויסגעפאָהרען פון בעלגראַד.

לאנדאן, 18 (ספ. טעל.)
„ריימער" איז מודיע, פון בעלגראַד: נאך דער לויה פון קעניג אלעקסאַנדער האט פאַר דער קירכע מאַרשאַלק פּעטען געפיהרט אַ לעבהאַפטען שמועס מיט געריגנגען.

די מוסולמענישע אפאזיציע וויל נישט קיין געוועהלטע, נאר א נאמינירטע לעגיסלאטיוו-ראט

ירושלים (יט"א) אין יפו איז פארגעקומען אַ פערזאמלונג פון דער מוזולמענישער אפּאָזיציע, בראש פון וועלכער עס שטעהט דער דורכגעפאַלענער ירושלימ'ער בירגערמייסטער ראַגעב בעי נאַשאשיבי. אויף דער פערזאמלונג איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די אַפּאָזיציע וועט זיך נישט קעגענשטעלען דעם פּראיעקט פון לעגיסלאַטיוו־ראַט, אויב ער וועט געשאפען ווערען נישט אויפ'ן וועג פון וואַהלען, נאר פון נאמינאציעס פון דער רעגירונג, אָדער פון די אַראַבישע פּאַרטייען.
ווי מען פערזיכערט, וויל די נאשאשיבי־פּאַרטיי אויף דעם וועג זיכערן, אויב נישט די פּרעזידענט־שאַפט פון לעגיסלאַטיוו־ראַט, אין ווייניגסטענס אַ מאַנדאַט פאַר ראַגעב־ביי'ן. דער לעצטער האט, נאך זיין דורכפאַל אין ירושלים, מורא בעקומען פאר יעדע אַרט וואַהלען...
אין קורצען זאל פארקומען די פּאַרטיי־קאָנפערענץ פון דער מוזולמענישער אפּאָזיציע, וועלכע וועט אויף דער קאָנפערענץ בעשליסען איהר ווייטערדיגע פּאָליטישע טאַקטיק.

נעכטען אין ערשטען ציהונגס-טאג איז דאס גרעסטע געווינס פון טאג
10.000 זל. אויף № 30135
געפאלען אין אונזער גליקליכער קאלעקטור
„SAMUEL WEINBERG“ Wł.: Samuel Weinberg i Sano Kassman
60 פיעטריקאווער 60

ציהונג פון מלוכה-לאטעריע
1-טע קלאס — 1-טער טאג

10.000 zł. na Nr. 30135
5.000 zł. na N-ry 52935 178576.
2.000 zł. na N-ry 52644 139376
1.000 zł. na N-ry: 47310 171270.
Po 400 zł. na N-ry 24133 29090 34557 39256 124177 123714 138199.
Po 200 zł. na N-ry 4180 13879 27040 40569 40834 56715 90626 102455 149580 169825.
Po 150 zł. na N-ry 3891 7351 161552 22406 24961 27833 28272 30152 40834 43260 45160 50346 69497 85556 103888 106042 110789 118717 122471 123820 126079 126557 128620 127142 138390 144425 152901 170286 174613.

STAWKI.

—Cyfry stawek przy których widnieje litera s — oznaczają wygrane po 100 zł. cyfry bez litery s — wygrane po 50 zł.

25 2 4 355 414 20s 532s 798 1465s 580 625 789 2047s 301 493 547 640s 3028 172 394 583 603 704 926s 4243 97 597s 617 723 883 951s 5214 473 639 766 83s 6013 176s 78 217 986 7112 348 446 57 801s 26 91 952 8003 48 374s 620 91 817 86 9226 409s 634 807 91 991.

10364s 771 11043 113 24 94s 334 94 533 604s 10 740s 966 12207s 31s 489 520 611 909 40 13108 466 91 511 17 99 14177 514 661 707s 38 15244 383 84 554s 768 16137 60 318 405s 948 75s 17024 156s 279 439 550 737 87 18191 310 509 610s 952 72s 98s 19075 124 361 407 72s 562 75 822 969.

20216 519 605s 24 728 55s 852 86 21621 764s 818 57 930 70s 82 22056 60 127 73 83s 352 736 79 850 58 23048s 37s 81 99 120s 74 383 842 913s 24199s 301s 482 631 35 84s 752s 25082 97 144 220 69 305s 430s 52 562 707 6s 59 823s 57 919 99s 26001 9 140 68 92 253 485 514 738s 834s 978 27096 152 221 556 67s 676s 98 857 80 957 28228 485s 694 737s 65 828s 95s 29036 66 354 405s 571 90 788s 951.

30018s 199 232 475 885s 301100 481s 763 48s 81 930 32074s 229 561 765s 33040 176 287 578 703 47 91 803 916s 34098s 358 464 523 787s 864 964 96 35457 704 36150 93 311 40 427 41s 632 46s 72 903 371224s 201 347 64 685 704s 11 847s 84s 982 38057 120 97 50s 99s 224 92 30798s 446s 906s 95 39115 99 398 514s 602 66 733s 900 924 85

40155s 95 36s 573 620s 86s 700 860 41104 366 426 584 945s 56s 76 42095 210 29 329 58 441 53s 522 747 43151s 380 81 426 84s 544 616 44008 72 328 57s 438 59s 516s 14 29 57 831 88 916 45014 145s 59 312s 64 734 46218s 37s 389 440 542s 89 629 9777 47069s 175s 227s 587s 624 729s 74 79 805 921 71 72s 48036 178 327s 29 97 536s 74 41 62 55 66 49838 412 631 78 737 837.

50124 236 862s 75 51072 97 343s 541 796 52919 30s 439 80s 522 655s 53000s 129 86 279 84 323 484 594 648 752 944 54032s 189 355 99 400 90 668 550 55 63 131 46s 379 467 689s 784 809 997 56103 18 249 324 35 54s 419 550 652 786 903 82 57036 310 54 57 60 610 58033 106 85s 549 86 750 87 844 85s 5904 18 162s 204s 71 301 443 534 92 961.

60055 32 8 60 30 304s 65s 401 28 68 527 98 909 86.

61122s 237 92 650 78s 926 29 62094s 127 30 78s 231 96 378s 63075 123s 225 308 38s 51s 39s 51 59 637s 63s 724s 54 80 98 62438s 621 26s 759s 882 926 65036 121 72 450 608 30s 972 66039 140s 376s 428 34 60 84 539 683 802 67299 313s 29 532 642 763s 882 981 86 68132 450 57 556 661 978 69093 395 443s 659 791 848 904s.

70028 34 85 148s 79 220s 322s 68s 85s 437 44s 646 865 936 92 71108 614 12 27 877s 940 68 93 72113s 226 38 365s 462s 99s 93s 532 770s 867 73017 66 540 57s 662 93s 937s 74065 156s 395s 601 794s 834 969s 75225 351 556 89 604s 34s 936 76038s 73s 133 270 84 332s 592 77145 301s 519 61s 83 649s 754 92s 847s 96 78415 648 60 767 838 51s 98 946s 79374 409 19 515 613 41 42 705 39 80s 937 68.

80045 110s 82 283 90s 531 616 36 736 91 81224 31 311s 585 83 716 865 82133 277 331s 547 626 734 909s 81 83074 98 171 357s 425s 63 534 645s 747 70 882 990 84058 118 43 492s 961 85121 52s 298s 438 510 621s 41 47s 67s 933 86004 74 127 247 83 987 90 87086s 30s 462 38 509 659s 902s 88100 65 209 32 574 695s 879s 89083 196 253s 60 437 617s 702 874s 960.

9041 128 263 80 323s 75 82s 734 841s 22s 44. 91223s 311 860 67 91s 956 92129s 268 348 400 418s 517s 62s 665 775 67s 931 93089 427 438 39 571 732 57s 881 90 904 54 94338 457 660 710s 21 55 880 903s 7 26 95053 179 253 557 77 4946 96037 106 219 93s 31s 535 52 676s 786 97022 63s 154 429 68s 607s 733 896 939.

98024 91 101s 245 379 99 472 81 618 22 25 56 767 949 99092 222 310s 30 427 765s 988.

100098 163 363 447 543 89 90s 636 101242 348 506 719 102007 213 328 406s 78 752 845 71 969s 79 103086 226s 361 88s 717 952 60 104111 393 553 95 838 953 57 105046 58 86s 99s 129 98 228s 43 46 67s 445 56 562s 624s 106068s 243 319s 23 38 56 80 489 624s 741 847 107124 96s 355 574 618 35s 730 318 68 830s 81 913 108051 173 238 54 324 528 687 720 98 814 109082 113 231 323 56 400s 483 506 89 705s 837s 934.

110048 75 229s 324 38s 94 417 718 944 58 111018 245s 307 584s 657 112059 96s 159 389 593s 806 16 79 719s 30s 52 63 863 113053s 76s 120 68 88 999s 589 789 822 91 114022 39 116 93 225 321s 583s 647s 806 42 58 115056 65 262 438 458 60s 93 670s 73 749s 824s 89 92 939s 17117 288s 345s 515s 87 84 907 31s 66s 118069 243 75 928s 119040s 603s 869 962s 91 120025 222 60 306s 53 93 468s 508 37 713 16 60 810 98.

1210002 16 330 449 99 563 881 112284 30 206 99 524 31 51 671 738 815 123052 31 20 36 542 672 823 52 987 124020 76 283 377 728 846 155362 947 53 126121 66 68 396 99 581 82 666 760 77 841 80 939 127213 95 451 502 73 666 788 128275 308 415 658 813 24 943 129040 96 127 444 82 685 700 752 897

130037 94 119 328 41 401 95 610 37 43 51 84 909 131069 354 432 82 558 666 703 21 803 967 73 98 132201 57 433 535 617 943 133083 155 295 341 438 79 525 674 711 12 56 134433 554 669 718 891 87 914 135023 18 30 123 209 74580 426 38 67 636 736 65 13170 242 33 632 42 730 833 55 974 137046 39 330 407 12 32 34 556 721 835 950 138236 363 92 441 573 844 139065 74 165 79 201 87 312 18 84 585 674 882

140000 11 257 362 510 57 662 797 827 906 141115 227 451 508 77 704 19 858 996 142198 453 510 810 24 143007 81 105 19 316 31 741 927 144024 24 196 480 714 97 819 924 145101 41 267 95 425 610 316 840 930 90 146037 64 94 543 67 818 59 932 147154 82 627 80 759 959 148053 104 2 51 369 490 622 49 792 955 149033 222 85 87 92 685 93 870 960.

150058 5 69 257 515 52 702 915 151154 31 463 552 676 709 94 152014 88 153 203 65 505 739 831 153142 681 765 942 154068 229 39 99 333 624 81 719 84 807 11 155067 145 97 227 474 750 870 925 48 156013 91 179 216 98 432 65 73 508 684 806 69 88 157057 344 62 647 713 857 983 158007 15 303 429 41 438 40 54 885 159019 37 310 68 78 466 667 777 843 87 982

160250 328 90 401 511 797 363 161704 21 49 824 982 61 162076 102 52 295 536 37 627 79 716 48 163034 252 379 485 558 619726 866 97 164285 368 727 895 954 165170 378 513 906 24 37 60 166622 48 717 84 894 167058 320 549 95 627 49 700 716 995 168155 337 53 480 514 71 659 63 68 749 872 975 169015 38 165 281 600 763 930

170005 485 707 8 95 171047 52 217 538 48 57 966 97 172006 163 245 654 735 65 809 173018 141 286 457 692 174075 131 88 295 346 573 94 864 175116 52 379 693 176282 316 452 525 61 686 754 955 177080 130 252 528 720 28 84 865 58 967 178057 177 247 450 711 855 999 179212 315 30 44 59 537 70 78 660 722 37 833 921 43

2-gie CIĄGNIENIE.

Po 2.000 zł. na N-ry 58593 85542.
Po 1.000 zł. na N-ry 4043, 78997.
Po 500 zł. na N-ry 10229 65304 81534 101319 121897.
Po 400 zł. na N-ry 35222 44180 154269 152211 158960 162123.
Po 200 zł. na N-ry 25717 41175 64771 85477 97045 102960 117981.
Po 150 zł. na N-ry 3366 15851 21591 23650 28350 28941 30472 34740 47318 48489 55946 58930 59131 79274 96563 122188 121037 124295 129443 132139 139947 144531 144795 146212 149150 153997 153521 164523 177643.

STAWKI

Cyfry stawek przy których widnieje litera s — oznaczają wygrane po 100 z. Cyfry bez litery s — wygrane po 50z.

52 7 190 402s 593s 771s 97 1019s 99 130 320s 452 75 561s 750 883s 2173 399 434 581 696s 723s 75 896 3050 364 65 543s 643 901 22 4354s 502 684 733 53 66 990 93 5034 122 62s 72s 209 49 483 558 796 870 902 77 6041s 43 394 464 73 59 740s 957s 80 703 300 26 940 8011 147 27 355 83s 84 91s 436 539 93s 736 812 81s 9152s 96s 292s 343 435 551 760 883 924 39 68s

10356s 10942s 60s 181 362s 678 91s 904 40 12013s 30 2057 548s 99 704s 10 16 29 35 13226 34 616 751 80s 14253 322 452 55 58s 580 783 896 15196 281s 474 502 46s 60 625 765 73 88 811 48 916s 16011s 12 80 154s 280 87 844 17580 616 83 42 86 736 822 52 18016s 41 88 142 208 308 349 699s 877s 19020 101 280s 414s 46s 535s 750s 805s

20117 377s 466 72 668 925 21111 386s 451 67 615s 94 836 69 899 22011s 82 242 420s 72 54 695s 782s 811 955 61 23093 282 408 63 518s 28 623 98 718 947 24117s 213 63 375s 94s 588 733s 25137 51s 286s 500 36 673 989 26120s 244 315s 31 400 15s 70s 708 94 970 87s 97 27006 27s 52 677s 703 04 80 805 20 60 913 28026 44 109 12 266 471s 79 678s 85s 708 25 95 817s 21s 29129 432 756 839 48s 86

30036 142 239 332 419 607 827 927 31272 347s 79 457 809s 17s 56 72 32550 737s 90 878 909 33191s 206 427 55s 66 60066s 88 711 27 34168 200 308 98s 494 887 946s 60 71 35118 255s 495 602 743 44s 67 36089 372s 405 13 634 786 966 37070s 9 97 117 443 582 86 999s 617s 862 946s 75 38043 313s 522s 762s 39060 23 63 88s 495 532 672 836

40044 112 355 428 99 629 82s 755 800 978 95 41150 52 385 458 520 754 42045 130 368 635s 796 822 80 909 43046 155 2057 471 684s 704s 908 27 44069s 312 20s 70 04s 805s 54 5186 282 356 73 581 634 41 93 859s 928 46027s 109 99 209 520 7157 42 68s 54s 806 926s 66 47067 52s 262s 345 439 59 671 750 845s 911 48082 198 217 27s 418s 45 92s 550 637 39 82s 810 49122 39 88 307 459 74 662 66 718 50 809

50032 52 55 112s 36 42 208 536s 669 92 756 91s 510187 44 224 376 450 588 95s 853s 921 52024 211 501s 986s 53115 61 91 200 01s 06 701 922 54009s 96 196 97 223 377s 412 28 581 705 14 76s 965 70 79 55058 66 232s 380 526 625 54s 82 801s 13 56008 35 316s 510 803s 57040s 231 84 506 92s 608 770 881s 925 68 58357 433 579s 96 607 703 825s 59170 93s 387 663 92 725 32 890 914 49s 82

60272s 310 422s 836 35 62 76 62 76 40 94s 91s 98 61000 52 286s 364 627 37 707 84 62151 215 26 71s 324 401 99 711 945 63 63019s 187 245 50 390s 410 543 852 64190 213s 345s 447 568 76 65135s 494 516s 44s 45s 88s 631s 96 754 65 66091 145 95 223 789s 91 67294s 393 483 537 669 68243 87 445 48 60 74 529s 90s 622 725 73s 817 69226 31s 65 235 42s 689 91 714 24 37 812 94 70342 78 579 601s 11 22 51s 773s 825 927 71259s 472 577 79 631s 70 726 977 72034s 159 232s 60 343 82 482 597 616 797s 819 73064 104 19s 77 253 87 91s 361s 407 20s 732s 83s 66 924 74110 294s 327 675 814 25 950s 75034s 149s 285 321 404s 697 856s 59 910 51 76247 337 482 520 257 726s 933 45 68 97183 90 207 318 49 458 718 60 87 881 907 58 78013s 601 38s 99 767 79001 47 212 350 532 50 644s 800.

80751s 55s 77 821 33 81374s 83 453 96 515 80 629 30s 750 82023 139s 567 695 793 83023 139 64s 95 207 458 75s 502s 634 792 84040 59 192 210 383 92 611s 985 91 85231 349 684 735 849 62 86040 207s 449s 584s 89 628 48 67s 728 929 87138s 89 464 526 811 943 49s 91s 88039s 62 569 650 64 93 717 979 89093 284s 935 589 863 984 90019 80 162s 96 271s 331 472 555 667

91106 89 253s 470s 650 776s 86s 974s 92034s 182 240 56 541 85 621s 207s 59 76 869 981 93334 458 801 94208s 09s 425 97 607 33 49s 941 46 95131 44 55 68 270 580 612 23s 71s 96279s 317 69 570 827s 84 963s 97073 298 322s 812s 930 98169 212s 21 61 62 340 576 693s 886 99008 325 726 91.

100113 85 252 961 101034 132 41 213s 415 501 18 69 994s 102095 141 63s 75s 200 81 361s 401s 528 48 804 103059 61 109 361s 561 13762s 66 104247 380 405 36 79 817s 26 105012 36 171 206 657 612s 41 781 811 904 55s 106056 138 266 378s 478s 636 767 919 53 107322 431 559 86 708 45 87 812s 108026 195 256 92 331 96s 109545 639 810 20 49s 906 07 65.

110270 579 799s 86s 867 69s 925 84s 99 1110731 802 98 977s 112060 150 81 550 622 36s 701s 36 94 870s 89s 987 113047 136s 292 351s 504 644s 764 99 823 64s 976 114048s 88s 145 262 625s 115436 46 649s 85 941 116064 1157 612 821s 56 909 84 117113s 517 66 118099 162 226 322 26 119042 170 265 311 444 632s 85 885 87.

120060 34 57 409 31s 70s 72s 509s 85 741 62 892 121090 118 50 201 73 418 47 67s 73 559s 615 733 43 62 807 23s 122013 48s 189 207s 403 538 49 778 846 79s 123004s 62 439s 690 91s 712s 88 972s 76 124071s 139 99s 228 83 379 407s 71 514s 38s 631s 62s 723 831 905s 25 125033 35 213s 342 411 546s 649s 764 812 36 44 [illegible] 923 126066s 239 342 453s 79 599 676s 77s 84s 127108 332s 549s 602s 784s 882 84 917 128132s 401 30 47 94s 746 129030 101s 431 40 52 519 40 923 75

130134 243s 450s 96 570 695 724 39s 60s 69 131063 119 62s 218 539s 51 85 97s 685 830 132023 110s 391s 422 706 133212 34s 309 62 410 838 69 924 134050s 81s 221 536 778s 850 135083 92s 105s 58s 99 481s 622 48 753 71 851s 136231 707s 800 69s 98 913 137009s 128s 29 239s 45 327s 236 735s 138048s 74 243 318 49 449s 530s 766s 826 139076 90s 267 316 46s 567 819s.

140248 78 424s 732s 883s 141279 433 549s 808 926 142267 78s 310 68 98 413 705s 26s 816 975 143217 52 333s 420 144028s 65 127 697 786 982s 145146s 335 74 94s 541 787 96s 812s 146116 293s 453 652 791 800 22 147046s 99 137 246 52 479 82 88s 90 503s 80 827s 918 148324 410 17 26s 52 564 637 904 149185 460s 62s 517 891 955 94

150022 34 102 285 447 70 821 937 151098 298 511 630 82 88 931 152000 208 369 88 436 90 98s 549 87 695 909s 153574 649s 701 10 919 31 49s 154196 384 561 643 90 897 155158 279 547 829 909s 58s 70 156351 53 436 518 874 89 920 56 64s 79s 157078 302 18 572 73s 478 158143 392s 472 88 877 953s 74s 159179s 88 304 799 853 948 55 98 160066 340 77 429 38 66 538 703s 813

161027 43 52 239 352 765 162020 124 43 97s 245s 79 388 446s 78 577s 634 799 853 907 40s 163148 366 649 96 749 52 164023s 210s 537 81s 625s 87 92 767 911s 70 84 165058 155 456 508 45 71s 94s 732 61 166001 192 229 463 621s 747 872 167069 280 495 669 961 168026 60 277 333s 486 524s 44s 88 634 67s 737 851s 169004 216 441 506 51 621 711 929 95.

170283s 342 409 74 701s 66s 863s 995 171026s 85 139 258 400s 30 50s 511 88s 800 924 26s 57 172390 495 490s 31 54

173240s 66s 522 59 74s 82 675 702 05 38s 931 64s

174030 79 267 515s 72 675s 81 731 89
175105 06 37s 68 404 68 690 796
176005s 151 393 558s 608s 30 66 758s 919
177260 417 20 592 703s 826
178273 399s 448 655s 724 35 806 976 82
179367 407s 579s 623

דזשעמס מאקדאנאלד איז פעסימיסטיש איבער דער צוקונפט פון די דייטשע יודען

אמסטערדאם, (י.ט.א.) אויף אנ'עפענט־ליכער פערזאמלונג אין אמסטערדאם האט דער פעלקער־בונד־אויבערקאמיסאר פאר פליטים־ענינים דזשעמס מאקדאנאלד, די טעג געהאלטען א רעדע וועגען דער לאגע פון די פליטים און זיך אויסגע־דריקט זעהר פעסימיסטיש איבער דער לאגע און צוקונפט פון די דייטשע יודען. דזשעמס מאקדאנאלד רופט די יודען אויף דער גאנצער וועלט פארטצו־זעצען די הילפס־אקציע, אבער נישט בלויז פאר די דייטשע יודען, נאר אויך פאר די יודען אין איינינע מזרח־איראפעאישע לענדער, וואו זייער לאגע ווערט כסדר ערגער. דער פליטים־אויבער־קאמיסאר שטעלט פעסט, אז די ביז־איצט געזא־מעלטע הילפס־מיטלען (העכער א מיליאן פונט) זיינען ווייט נישט גענוגענד און אז מען קען נישט זיין צופרידען פון דער ביז־איצטיגער מיטארבייט מצד די קריסטליכע ארגאניזאציעס.

א ווינער יודישער געלעהרטער איינגעלאדען קיין אינדיען

ווין (יט"א) דער באדייטענדער ווינער ארטאפעד פראפ. יוליוס האס איז איינגעלאדען גע־ווארען קיין אינדיען צו גרינדען אין דער שטאט הײדעראבאד אנ'ארטאפעדיש שפיטאל און איבער־צונעהמען זיין ליישונג. ווי מען גיט איבער, וועט אבער פראפ. האס נישט אקצעפטירען דעם פאר־שלאג צו פערבלייבען אין אינדיען, ער וועט בלויז אהין פאהרען, כדי איינצוריכטען דאס שפיטאל און צוקלייבען אנ'ענטשפרעכענדען פערסאנאל פאר זיין ליישונג.

יוליוס שטרייכער רעדט

בערלין (יט"א) אויף א פערזאמלונג פון שטורמיסטען אין נירנבערג (בייערן) האט יולי־יוס שטרייכער געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט ערקלערט צו. א.: „מיר האבען קיינ־מאל נישט געפאדערט אויסצוראטען די יודען. וואל־טען מיר עס געוואלט, וואלט איך, אלס קרייז־פיהרער, ארויסגעגעבען א באפעהל צו שיסען נאך אין די טעג פון דער רעוואלוציע".

אין א צווייטער רעדע, געהאלטען דעם זעל־בען טאג אין נירנבערג אויף א פערזאמלונג פון 4000 מאן, האט שטרייכער געזאגט: „ווער עס שטעהט אין פערבינדונג מיט'ן יוד, פערבינדט זיך מיט'ן טייוועל. פיל פון איך בעטראכטען נאך היינט די יודען אלס קינדער פון גאט, אבער אדאלף היטלער האט געטאן פאר'ן קריסטענטום מעהר ווי די יודען. דאס גרויסע אומגליק פון די לעצטע 14 יאהר איז בעשטאנען דערין, וואס דאס דייטשע פאלק האט זיך פערבונדען מיט די יודען. מיר מוזען בעפרייען דעם דייטשען פאלק פון יודישען מאטעריאליזם. דער זין פון אונזערע ביי'ע אנראר־גאניזאציעס וועט זיין פערשטענדליך ערשט אין יאה־רען ארום".

א דריטע רעדע האט שטרייכער דעם זעלבען טאג געהאלטען אין נירנבערג פאר די דארטיגע קלויסטער־שוועסטערס און אויך דארט גערופען צום קאמף מיט יודען אלס געבאר פון דער ראסען־ריינהייט פון דייטשען פאלק.

(אין נירנבערג איז, ווי בעקאנט, מיט אנ־ערך א האלב יאהר צוריק פארגעקומען א יודען־פאגראם, בעת וועלכען עס זיינען ערמארדעט געווא־רען דריי יודען).

אפגעשטעלט די ווייטערע געריכט־אקציע אין דעם הארלאנד־פראצעס

ווין (יט"א) דער גרויסער פראצעס געגען פרוי אירענא הארלאנד, בעת וועלכען עס האט גע־זאלט אויפגעוויקעלט ווערען די פראגע וועגען דער אויטענטישקייט פון די „זקני־ציון־פראטאקאלען" און אנדערע אנטיסעמיטישע רכילות, האט איצט בעקומען א גאנץ' אונערווארטעטען סוף.

אויפ'ן גרונד פון אנ'אנפראגע אין דער ווינער פאליציי־דירעקציע האט דאס געריכט פעסטגע־שטעלט, אז דאס ווינער אנטיסעמיטישע וואכען־בלאט „דער שטירמער", וואס אין זיין נאמען איז אריינגעטראגען געווארען די אנקלאגע וועגען דער עהרען־בעליידיגונג געגען פרוי הארלאנד, איז פאר־ליציי'ש אפגעשטעלט געווארען נאך מיט וואכען צוריק, היות, אלזא, א נישט־עקזיסטירענדער אר־גאן קען נישט פיהרען קיין אנקלאגע, איז די גע־ריכטס־אקציע אפגעשטעלט געווארען „צוליב מאנ־געל פון אקטיווער אנקלאגע־לעגיטימאציע".

ווי עס דערוויסט זיך דער יט"א־פארשטעהער, איז פרוי אירענא הארלאנד נישט מסכים אויף אזא ארט פראצעס־שלוס, זי בעשטעהט דערויף, אז די געגען איהר אנגעהויבענע געריכטס־אקציע איז געפיהרט געווארען אין הסכם מיט דער פראצעדור, מחמת זי איז אנגעקלאגט געווארען דורכ'ן „שטיר־מער", וועלכען זי האט עפענטליך געשטעמפעלט אלס ליגנער און רכילות'ניק, און זי וויל הערי־בער ברענגען דעם אמת־בעווייז פאר איהרע בע־הויפטונגען.

הערהייל איז נאך נישט בעקאנט, צי דאס געריכט וועט איינגעהען אויף פרוי הארלאנדס פאר־שלאגען. אין יוריסטען־קרייזען וואונדערט מען זיך אלענפאלס, הלמאי ס'אזשעלעו די געריכטס־אקציע צוליבן מאנגעל פון אקטיווער אנקלאגע־לעגיטימאציע איז געשעהען ערשט איצט, באלד'עם ווי דער פראצעס איז שוין אין גאנג און באלד'עם ווי די פער־טיידיגונג האט שוין אריינגעבראכט דעם ברייט מאטיווירטען פערטיידיגונגס – אקט. געוועהנליך, ווערט אין אזעלכע פאלען דער פראצעס־גאנג אפ־געשטעלט אין ערשטען סטאדיום.

רעזאלוציעס פון דער א"י־דיגער אנטי־דייטשער באיקאט־קאנפערענץ

תל־אביב (יט"א) סוכות־צייט איז אין תל־אביב פארגעקומען די ערשטע קאנפערענץ פון די אנטי־דייטשער באיקאט־קאמיטעטען אין א"י (חיפה ירושלים און תל־אביב). איצט זיינען פערעפענט־ליכט געווארען די רעזאלוציעס צון דער באיקאט־קאנפערענץ.

אין דער ערשטער רעזאלוציע זאגט ארויס די קאנפערענץ איהר פולע סאלידאריטעט מיט דער שטעלונג פון וועלט־יודענטום בנוגע דעם ווירט־שאפטליכען קאמף געגען דייטשלאנד און פראקלא־מירט אנ'אבסאלוטען באיקאט אויפ'ן אימפארט פון דייטשע סחורות קיין א"י, אין וועלכער פארם ער זאל נישט פארקומען.

די קאנפערענץ בעדויערט דעם כסדרדיגען אונגעהויערען וואוקס פון דייטשען אימפארט קיין א"י, וועלכער האט אין ערשטען קווארטאל 1934 בעטראפען 408 טויזענד פונט אין פערגלייך מיט 251 טויזענד פונט אין דעם זעלבען פעריאד אין 1933. די סבה דערפון – ווערט אין דער רעזא־לוציע געזאגט – דארף מען זוכען אין דעם טראנספער־אבמאך מיט דייטשלאנד.

אלס צענטראל־זיץ־ארט פון דער באיקאט־ארגאניזאציע איז בעשטימט געווארען חיפה. אלס לייטער פון דער צענטראלע איז געוועהלט געווא־רען דער חיפהר ארוואקאט ס. פאלי.

NOWOSCI ANGIELSKIE BIELSKIE oraz PLEDY
SKŁAD SUKNA i KORTÓW
E. i L. KAHAN
PIOTRKOWSKA 80
telefon 268-52.
Skład Komisowy: Z. Bornstein Starzyckiej Manufaktury.

שמחת־תורה אין תל־אביב

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פון נתן זילבערצווייג

איך שרייב די דאזיגע שורות, מאנטאג שפעט ביינאכט, מוצאי יום־טוב (בײַ אונז זיינען שמיני־עצרת און שמחת־תורה פעראייניגט אין איין יום־טוב, וועלכער דויערט נאר איין טאג), פערהיל־כען נאך די לופט פון די גאסען אין תל־אביב די אונאויפהערליכע געזאנגען און טענץ. עס דוכט זיך, אז עס וועט קיינמאל קיין סוף נישט נעהמען צו די כאראלע געזאנגען פון „עם ישראל חי" און פון די „הורא" טענץ. נישט קוקענדיג אויף דער שפעטער נאכט־שעה, זיינען די גאסען פול מיט טויזענדער שפאצירענדע, וועלכע שטראמען פון אלע עקען שטאט צום „שפת הים" צו די ברעגען פון תכלת'דיגען — ווייס־בלויען ים, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר א רייך פארביג מאלעריש מזרח־בילד, א ים פון פרייד און זארגלאזיגקייט איז אויסגעגא־סען אויף די טויזענטער פנימ'ער פון דער יודישער יוגענד, פון די בחורים און בחורות, וועלכע שטע־לען מיט זיך פאר אנ'אמת'ען „קבוץ גליות", וועלכע האבען פון זיך ארופגעווארפען יעדען שפור פון מרה־שחורה און דאגה, און געניסען מיט דער פולער ברוסט פון דער שפע פון פרייהייט און צו־פרידענקייט.

גוטע עקאנאמישע לאגע פון ארץ ישראל, און די גרויסע צאהל טוריסטען, וועלכע זיינען די לעצטע טעג פאר יום־טוב אנגעקומען, האבען צוגעגע־בען דעם ישוב פרישען מוט און האפענונג און מיט גרויס פרייד האט מען דא מקבל פנים געווען דעם פרעהליכען און ליבען יום־טוב סוכות, דאס וועטער איז פרעכטיג, די זון וואַרעמט, דער בלויער הימעל איז דאס מאל נאך בלויער און לויטערער, עס בלאזט פון ים א מחיה'דיג ווינטעל, וואס פער־שאפט פיל פערגעניגען, אזוי אין אזא געהויבענער שטימונג זיינען יודען דאס מאל אריין אין סוכה און געפראוועט דעם אמת'ן יום־טוב.

די פאקטישע שמחה האט זיך אנגעהויבען מאנטאג ביינאכט. „שמחת בית השואבה", וועלכער איז דא פערוואנדעלט געווארען אין א גראנדיעזען פאלקס־יום־טוב, און אנגעהאלטען א גאנצע וואך חול־המועד. שוין פון דינסטאג פריה אן, האבען זיך געצויגען הונדערטער פריוואט־אויטאס און צעהנדליגע מאדערן איינגעארדענטע אויטאבוסען, א חוץ הונדערטער מאטאציקלען און ראווערן אויפ'ן וועג צו ירושלים. אלע שולען האבען מאבילי'זירט די שילער פון די העכערע קלאסען, בכדי אנטייל צונעהמען אין אויספלוג קיין ירושלים. עס איז שוין א טראדיציע די „שמחה בית־השואבה"־שמחה צו פייערן אין ירושלים. דארטען זיינען אויך איינ־געארדענט געווארען פערשידענע פאלקס־פייערונגען בעזונדער פאר קינדער, שילער און דערוואקסענע, א גאנצע וואך האט ירושלים געשוויבעלט און גע־גריבעלט פון צעהנדליגער טויזענטער אורחים און עולי־רגל פון תל־אביב, חיפה און די קאלאניעס, וועלכע האבען זיך גלענצענד געוויילט און פער־בראכט ביי די פערשידענע פייערונגען און שמחות.

ערשט זונטאג פריה, הושענא־רבה, האט זיך דער עולם צוריקגעלאזט אין זיין בעליבטען און פרעהליכען תל־אביב, בכדי דא צו פראווען שמחת תורה, ווי מען קאן עס נאר בעווייזען צו טון אין פרייען ליכטיגען תל־אביב.

שוין ביינאכט צו די הקפות, האבען אלע־דיי שולען און בתי־מדרשים פערפולטע איבער די ברעגעס און אילומינירטע און אויסגעפוצטע מיט די נאציאנאלע פעהנער און פערשידענערליי בעפער־צונגען, געהילכט פון געזאנג און טענץ. עס האט־בען זיך פערפלאנטען אין קרענץ חסידישע אלטע יודען מיט יונגע חלוצים און צוזאמען געטאנצט מיט ספרי־תורות אין די הענד.

בעזונדערס אינטערעסאנט זיינען די הקפות ביי די ספרדים, שפאניאלישע, סאלאניקער און קאנ־סטאנטינאפאלער יודען, דארט נעהמען די הקפות אן אנ'עקזאטישען כאראקטער, בעגלייט פון מזרח־טענץ, התלהבות'דיגע געזאנג און פייערונג אילו־מינאציע.

דעם קולמינאציע פונקט האט דער יום־טוב דערגרייכט מאנטאג שמחת־תורה. פון סאמע פריה אן האט שוין די יוגענד פערפולט די גאסען, און מיט פלעשער וויין אין די הענד געפראוועט דעם שמחת־תורה אין דער גאס. צומיטאג צייט האבען זיך פעראייניגט צו דער מחנה טאנצענדיגע און זינגענדיגע, הונדערטער עלטערע יודען, חסידים, וואס זיינען ארויס פון זייערע שטיבלעך, בעגלייט זייערע רבנים אהיים, און אויפ'ן וועג דערוויל גע־כאפט דאס אמת'ע „מצוה־טענצעל" פערבראכט מיט א התלהבות'דיגען ניגון פון „וטהר לבנו". לבנו".

ביז שפעט אין דער נאכט האבען זיך גע־צויגען די פערשידענע בשפים (אזעבדען), וועלכע זיינען איינגעארדענט געווארען אין די הונדערטער אין די פריוואט־וואוינונגען, א חוץ אין אלע פער־ווילונגס־ערטער, קאפעען, רעסטאראציעס און וואו עס איז נאר געווען אנ'עפענטליך ארט, וואו מען קאן זיך צוזאמענקומען.

די טעאטערן און קינאס זיינען אין אזעלכע געווען איבערפולט און טויזענדער האבען גע־מוזט בלייבען אין דרויסען, אפילו אין א קאפע צו בעקומען א ליידיג טישעל איז געווען נישט פון די לייכטע זאכען.

פון אומעטום, פון יעדען אפענעם פענסטער, באלקאן, טעראסע, האבען זיך דערטראגען די פרעה־ליכע ניגונים פון „עם ישראל חי" — „הנה מה טוב ומה נעים", וועלכע האבען מיט זייער הארציגקייט, אריינגעבראכט א פרישען שטראם פון האפענונג און לעבענסלוסט.

אט אזוי, האט די איינציגע יודישע שטאט אין דער וועלט, תל־אביב, געפראוועט שמחת תורה!

און די פרייד איז באמת א נאטירליכע.

קיין שום אקציע צו ערטיילען שטיצע אויף יום־טוב פאר ארימע לייט, ווי עס פיהרט זיך אויף דער גאנצער יודישער וועלט, איז דא נישט בויטיג געווען אדורכצופיהרען, פשוט, ווייל עס האט זיך קיין שום לעבעדיג נפש נישט געמאלדען, אפילו די תימנער, וועלכע האבען אמאל געהאט א „שוואכ־קייט" דערצו, האבען עס איצטיגע מאל לגמרי אויס געמיטען, ווייל עס פעהלט זיי גארנישט. און זיי זאלען נאר וועלען אזוי פיל ארבייטען, ווי זיי קאנען עס לייכט בעקומען. מיינער א בעקאנטער, א לאדזער פאבריקאנט, וועלכער ווילט דא אלס טוריסט אין תל־אביב, האט זיך פאר מיר חול־המועד בעקלאגט, ער פערשטעהט נישט, וואס פארא וואוילטעטיגע חברות עס זיינען דאס אין תל־אביב, קיין איינע איז נישט געקומען צו איהם נעהמען א געהעריגע נדבה אויף יום־טוב, ווי ער איז עס געוואוינט אין לאדז. נישט נאר וואס תל־אביב האט נישט גענומען קיין שטיצע, נאר האט נאך שעהנע טויזענטער פונטען ארויסגעשיקט אלס שטי־צע אין דער ברייטער וועלט אריין, קיין פוילען און דער עיקר קיין רוסלאנד. פאר וועלכע עס איז געפיהרט געווארען א ברייטע שטיצע־אקציע. פאר יום־טוב זיינען עטליכע טעג געווען גרויסע רייהען אויף דער תל־אביב'ער פאסט, און שעה'ן האט געדויערט צוצוקומען צום פענסטערל, וואו מען בעהמט אן געלד ארויסצושיקען קיין אויסלאנד, הונדערטער משפחות און יונגעלייט האבען ארויס געשיקט זייערע אפגעשפארטע פונטען, וועלכע ווע־לען געוויס זיין די איינציגע קוועלע פון זייערע נאהנטע אין דערהיים. צו מאכען יום־טוב! א דאנק אט די יונגעלייט, וועלכע זיינען דא אהער־געקומען אלס חלוצים, געוועהנליכע ארבייטער, ווע־לען עס זייערע פאמיליעס אין פוילען און רוס־לאנד קאנען יום־טוב מאכען מיט לייטען גליך. די

Dr. H. Rakowski
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האט זיך איבערגעצויגען פון זאוואדזקא 8
אויף טראנגוטא 5, טעל. 137-34.

צום הערבסט
עמפפעהלט
די בעסטע פאריזער
פערפומען
די איינציגע
קאנקורענץ־פערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-92.
די פיינסטע
טואלעט־זייפעז,
פודערז,
ווי אויך אלערליי
קאסמעטיק
אין און אויסלענדישע
בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

דער קאמף מוז ווייטער געפיהרט ווערען

די יודען-רדיפות פון היטלעריזם האבען זיך נישט געענדיגט

געווען א צייט, ווען דער קאמף געגען היטלעריזם איז אויפגענומען געווארען דורך די ברייטסטע מאסען פון יודישען פאלק, אויף אלע געביטען און מיט אלע מיטלען, אלע שיכטען פון דער יודישער געזעלשאפט, נישט קוקענדיג אויף די פאליטישע חלוקי-דעות, האבען זיך געהאט פעראייניגט ארום דעם קאמפס-פאהן, עס איז פראקלאמירט און ווירקליך געפיהרט געווארען א זאמעל-אקציע לטובת די, וועלכע זענען געצוואונגען געווען צו אנטלויפען פון דייטשען גיהנום, עס זענען דעמאלט אריינגעפלאסען בעדייטענדיגע סומעס געלד, סיי פון רייכע, סיי פון אונפערמעגליכע, סיי אין די גרויסע שטעט, סיי אין די קלענערע. עס זענען געווען פאלען, ווען מענשען וואס האבען נישט געהאט קיין מזומן האבען אריינגעשיקט אין זאמעל-שטעלען צירונג, גאלד און זילבער און טייערע חפצים, וואס זענען איבערגעגאנגען בירושה, מען האט געקאנט איבערלעבען ממש ריהרענדיגע סצענעס.

ווען ס'איז ארויסגערוקט געווארן דער לאזונג צו באיקאטירען אלצדינג, וואס שטאמט פון דייטשלאנד, האבען אלע יודישע סוחרים און פאבריקאנטן זיך גענומען דורכצופיהרען דעם דאזיגען וויכטיגען יודישען נאציאנאלען חוב. מען האט געהאט איבערגעריסען די בעציהונגען מיט דעם היטלערלאנד, מיט די דייטשע פירמעס און עס זענען געווען פאלען, ווען סוחרים און פאבריקאנטען האבען אפילו געפרובט בעפרייען זיך פון די שוין אויף זיך גענומענע פערפליכטונגען און האבען זיך אפגעזאגט פון בעשטעלונגען, וואס זענען אין דייטשלאנד געמאכט געווארען. א יודישער כלל-טוער וועלכער האט זעהר אפט די געלעגענהייט צו אבסערווירען די וויטאג'דיגע ערשיינונגען פון אונזער לעבען, די ריידונגען, וואס קומען פאר אויף שריט און טריט אין דער יודישער געזעלשאפט, האט געקאנט האבען א סאטיספאקציע, ווען ער האט זיך געגעבען פאר אמת'ע פאקטען פון איינהייטליכקייט און פון סאלידארישקייט וועלכע האבען א געוויסע צייט געהערשט אין דער יודישער גאס.

אבער דאס האט לאנג נישט געדויערט, עס איז שוין היינט נישט קיין סוד פאר קיינעם, אז אונזער שוץ-קאמף געגען היטלעריזם איז אויפן פוילישען אפשניט פון אלגעמיינעם פראנט בעדייטענד אפגעשוואכט געווארען, מען קאן דאס זאגען אפען און אונטערשטרייכען אויפ'ן פוילישען אפשניט. און דאס צוליב צוויי טעמים, ערשטענס דערפאר, ווייל בעת ביי אונז ווערט דער קאמף געפיהרט אויף א פערקלענערטען פראנט און אנשטאט געשוואכטען טעמפא, ווערט דער דאזיגער קאמף אין א רייהע לענדער געפיהרט מיט א פערדאפעלטער קראפט און אין אזעלכע ראהמען, וואס מען האט דאס אפילו נישט געקאנט ערווארטען. צווייטענס, ווייל אין ערגעץ דארף מען נישט אזוי שטארק ווי אין פוילען, וואו די אנטיסעמיטישע אגיטאציע וואקסט פון טאג צו טאג, ארויסווייזען אזא הארטנעקיגקייט אין קאמף געגען שונא.

די בעזאנט, קלאפט עפעס נישט ביי אונז אויפן פראנט פון קאמף געגען היטלעריזם, נישט דערפאר ווייל די יודישע בעפעלקערונג זאל זיך האבען איבערצייגט אז די מיטלען טויגען נישט. פערקעהרט, זעלטען איז דער יודישער געזעלשאפט געגעבען געווארען די מעגליכקייט אזוי זיך צו איבערצייגען אין דער ווירקונג פון די אנגענומענע און עהרליך געפיהרטע קאמפס-מיטלען, ווי עס איז אין פאל מיטן אנטי-היטלעריסטישען באיקאט. עס פיהלט זיך אבער דאך עפעס א גרויסע מידקייט אין קאמף. אבער ערקלערען דארף מען דאס נישט מיט דער אפגעשטאנענקייט אזוי צו זאגען, פון דער גרויסער זעלבער-מאסע, ווי גיכער פון די איניציאטארען און אנפיהרער פון דער אקציע. עס מאכט זיך אויס, ווי גראד די פיהרער זענען נישט געוואוינט צו פיהרען א קאמף אויף א לענגערער דיסטאנץ.

און די אקציע געגען היטלעריזם האט צומינדעסטענס נישט פערלוירען איהר אקטועלקייט. פערקעהרט, מיט יעדען טאג פיהלט זיך אלץ מעהר די נויטווענדיגקייט פון דער אקציע, וועגען דעם, דאכט זיך, איז גארנישט נויטיג פיל צו רעדען און צו איבערצייגען. יעדען טאג שפירט אינז די פרעסע מיט ידיעות וועגען דער עקספאנסיע פון היטלעריסטישען פראנט. אויף וויפיל עס גייט וועגען דער סכנה פון דאזיגען פראנט פאר די יודען, גרייכט די געפאהר ווייט איבער די גרעניצען פון דריטען רייך. די רויבערישע האנד לאזט זיך פיהלען אין עסטרייך און אין דאנציג. פון וואנען עס דערטראגען זיך געשרייען פון דער יודישער בעפעלקערונג. וואס קלאגען זיך אויף דער טראגישער סיטואציע. און דערמיט בעגנוגענט זיך נישט דער היטלעריזם, ער וויל זיין יודען-השפעה אויסשפריטען איבער דער גאנצער וועלט.

מען מוז מיט א פערשטארקטער ענערגיע און מיט נייע כוחות אונטערנעהמען דעם קאמף געגען היטלעריזם, אונאפהענגיג דערפון, פון וואנען ער זאל נישט קומען, און וואו ער זאל זיך נישט געפינען, דעם קאמף דארף מען פיהרען מיט הערצלבער איבערגעגעבענקייט און אפפערווילליגקייט. מיט וועלכע ער איז אנגעהויבען געווארען. עס איז ביז היינטיגען טאג נישטא קיין שום גרונד פארוואס מיר זאלען דעם קאמף באלאזען. (י)

די גרויסע סענסאציע פון אמעריקע

הובער'ס אנפאל אויף די רעפארמען פון רוזוועלט'ן

די סענסאציע פון די פעראייניגטע שטאטען אין בים היינטיגען טאג דער שארפער אנגריף פון געוו. פרעזידענט הערבערט הובער געגען דעם איצטיגען פרעזידענט רוזוועלט און זיין אקציע צו בעקעמפען דעם קריזיס. הובער האט ארויסגעלאזט א בוך א.נ. „דער רוף פון דער פרייהייט", די כוונה פון געוו. פרעזידענט איז געווען „צו מאכען אן אלארם וואס זאל אויפוועקען פון לעטארגישען שלאף די אמעריקאנער געזעלשאפט".

הובער רעכענט אויס א גאנץ צעטעל חטאים פון זיין יורש. איינער פון די אנגעזעהענסטע פאליטיקער אין אמעריקע האט דעם ארויסטריט פון הובערן אנגערופען: „דער הומאר פון א מענש, וועלכער איז ארויסגעפאלען פון זאטעל און האט זיך צוהאקט דעם קאפ".

„דאס סיסטעם פון דער אמעריקאנישער פרייהייט איז בעדראהט, שרייט הובער. דאס דאזיגע סיסטעם האט געגעבען די פעראייניגטע שטאטען וואוילשטאנד און גליק. וואס אנדערע פעלקער קאנען דאס גארנישט דערגרייכען. די פרייהייט פון ווארט, דאס געפיהל פון געזעלשאפטליכער פעראנטווארטליכקייט זענען פערשוואונדען, קלאגט זיך ווייטער הובער. וואס אנ'אמת שוין פון לאנג האבען זיך בעוויזען סמנים פון סאציאלע קראנקהייטען. איז מודה דער פארגענגער פון רוזוועלטן. אבער קיין בעדייטענדע ראלע האבען זיי נישט געשפילט. „איצט איז די סאציאלע חולאת געווארען אזוי גרויס אז זי בעהמט אן דעם כאראקטער פון א קאטאסטראפע. מ'האט אונטערגענומען א ברוטאלען אנגריף, וואס דערמאנט די צייטען פון קאלאניאל-אמעריקע, אויף אלצדינג, וואס איז געבוירען געווארען אין גייסט פון דער פרייהייט. אנשטאט צוזאמענארבייט הערשען איצט אומעטום בעפעהלען וואס קומען פון אויבען, רוזוועלטס אקציע פערניכטעט אינגאנצען די ענערגיע פון אמעריקאנער. עס איז בעדראהט דאס פריוואטע אייגענטום, און די פריוואטע איניציאטיווע, וואס דאס זענען דאך, לויט ווי הובער מיינט, די העכסטע געזעלשאפטליכע מעלעדען, רוזוועלט וויל זייען דער הערשער איבערן געדאנק און איבער דער נשמה פון די אמעריקאנישע בירגער.

און הובער רופט, שרייט און ליאמענט: סקאנדאל! געגנוג צו עקספערימענטירען. די ווירטשאפט ליגט ראטלאז, עס בעווייזט זיך שוין די צייכענס פון גייסטיגען פאראליזש אין אמעריקע!

אבער צום אונגליק פון הובערן און צום גליק פון רוזוועלטן שרייבט די אמעריקאנישע פרעסע, פערשטייט נישט דער געוועזענער פרעזידענט, וואס עס טוט זיך אין לאנד פון זינט הובער האט אנגעוואוירען די מאכט.

די קרעכק, וועגען וועלכע הובער דערציילט, אין וועלכע האבען געהערשט אין לאנד בעת זיין פרעזידענטור, בעדייטען אין קלייניגקייט: די כראנישע קארופציע. די וואפען-ווירטשאפט פון די גרויסע באנקירען און פאבריקאנטען.

די פרעסע פערנעהמט זיך זעהר ברייט מיט דער שיפט פון הובערן אין ווייזט אויף טריט ביי שריט, וואסער אייגענטליכען ווערט עס האבען זיינע טענות.

דאס, וואס הובער בעווייזט אלס כלומרשט פערלוירענע פרייהייט, הייסט נישט עפעס אנדערש ווי די פרייהייט פון געגענזייטיגער הילף מצד די גרויסע באנקירען אדער פון געגענזייטיגער קאנקורענץ צווישען די הערשער פון דער אמעריקאנישער אינדוסטריע. אין דער אטמאספער פון דער פרייהייט וועלכע עס בעווייזט איצט הובער איז געבוירען געווארען דער גענגסטער באנדיטיזם און דער גענגסטער-פאבריקאנט וועלכער רעכענט זיך נישט מיט קיין שום זאך.

די דאזיגע פרייהייט, שרייבען די בלעטער, איז געווען גוט פאר די, וועלכע פערברענגען דעם זומער אין די לוקסוס-פערזאמלונגס-ערטער, אין קאליפארניען און אין פלארידע, אויף ערשטקלאסיגע יאכטעס און אין פראכטפולע ווילעס. אבער די דאזיגע מענשען זענען אין אמעריקע די מינדערהייט. פאר די מיליאנען ארבייטסלאזע און ארבייטער פון די שטאל-פאבריקען, טעקסטיל-פאבריקען און אין דער מעטאלורגיע אין לויט דער איניציאטיוו פון רוזוועלטן אונטערגענומען געווארען די גרויסע אויפבוי-אקציע.

הובער, טענה'ן ווייטער רוזוועלטס חסידים, גיט זיך נישט אפ קיין דין וחשבון וועגען די ענדערונגען וואס זענען פארגעקומען א דאנק דעם קריזיס פון זינט ער האט פערלאזען דאס ווייסע הויז, ער ווייסט נאר, אז ער איז נישט מעהר פרעזידענט, שרייבען די בלעטער וועגען זיין ביכעל.

איינער פון די איצט פיהרענדע אמעריקאנער פאליטיקער האט זיך אזוי אויסגעדריקט וועגען הובערן:

הובער, דער פאליטיקער איז אפגעשטארבען מיט'ן מאמענט ווען דער קריזיס האט זיך אנגעהויבען. ער לעבט נאך אין געבענשטען לאנד פון פערשוואונדענער פראספעריטי.

ווען מען האט דעם פרעזידענט רוזוועלט גופא געפרעגט, וואס ער זאגט מכוח דעם אנגריף פון הובערן, האט ער געענטפערט מיט א איראנישען שמייכעל: דאס איז נישט מעהר ווי אמעראצעס, בלינדקייט און טויבקייט.

„געפאהר פון די יודישע פלענער"

די ענדעקשע „גאזעטא ווארשאווסקא" שלאפט און אין חלום זעהט זי רק יודישע סכנות און מיט איהרע חלומות ווארפט זי אן א ווילדע שרעק אויף איהרע ענדעקישע לעזער.

אין בעכטיגען נומער האט זיך די צייטונג דערמאנט, אז ס'איז געווען אמאל אקטועל צו בעזעצען יודען אויף ערד אין דער געגענד פון די פינסקער בלאטעס און זי אלארמירט וועגען די געפעהרליכע פאר פוילען און פאר די פאלאקען „יודישע פלענער". „איידער די יודען וועלען צוטרעטען מאסענהאפטיג זיך צו בעזעצען אויף ערד, מוזען זיי מאכען אפהענגיג פון זיך די רעגירונג, די עפענטליכע מיינונג, דאס ווירטשאפטליכע לעבען און די גאנצע געדאנקען-וועלט פון פאלק. צו דעם ציל בענוצען זיי זיך מיט פערשידענע מיטלען, וועלכע ווערען לויט דער בעדארף פון מאמענט אנגערופען מיט פערשידענע נעמען פון כלערליי פראגראמען און אידעען. דער צוועק פון דעם אלעם איז דאס שאפען פון א יודעא-פאלאניא, אנאיהעע, וואס ווערט זעהר ערנסט געשטיצט דורך די יודישע טוער, וועלכע שטרעבען די אידעע צו פערווירקליכען און לידער מיט גרויס ערפאלג.

און די „גאזעטא ווארשאווסקא" ווארענט: אונזער געזעלשאפט מוז ענדליך פערשטעהען, ווי גרויס עס איז די געפאהר פון די דאזיגע יודישע פלענער".

DR. DED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צענעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 אווענד
זונטאג און יום-טוב פון 9–11 בייטאג.
און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

קלאנג-קינא
„MIRAŻ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16
לעצטע 2 טעג!
דאס פרעכטיגסטע מייסטערווערק
פון דער פראדוקציע —
Sowkino - Moskwa
א. נ.
„שטורם"
מיט'ן אנטייל פון די בעדייטענדסטע
רוסישע ארטיסטען.
אויסערן פראגראם:
ספארט-רעווי אויפ'ן רויטען
פלאץ אין מאסקווע מיט'ן
אנטייל 1.300.000 מאן
אין דער אנוועזענהייט פון סטאלין און
ווארשילאוו און אנד. סאוויעטישע טוער.
נעקסטער פראגראם:
„די טענצערקע פון בוענאס אירעס"
(הענדעל מיט לעבעדיגע סחורה).

רעפארמירען דאס געזעץ וועגען לאקאטארען-שוץ

אבער אין וואסער ריכטונג דארף גיין די רעפארם?

פון פערשידענע זייטען האט מען לעצטענס אנגעהויבען שרייבען, אז עס וועט ליקווידירט ווערען דאס אזוי גערופענע געזעץ וועגען לאקאטארען-שוץ. דעם ערשטען ארטיקעל וועגען דער נויטווענדיגקייט אפצושאפען דאס דאזיגע געזעץ האט אפגעדרוקט די האלב-אפיציעלע „גאזעטא פאלסקא" (אין ארדענונג פון דיסקוסיע). נאך איהר האט איצט אויף דער זעלביגער טעמע אפגעדרוקט אנ'ארטיקעל דער צווייטער סאנאטארישער ארגאן, די צייטונג פון „ליבקען" פליגעל פון דער סאנאציע — „קוריער פאראנני". די דאזיגע צייטונג רעדט שוין נישט וועגען אפשאפען דעם געזעץ, נאר וועגען „רעפארמירען" איהם, צי קען מען ליקווידירען, אז רעפארמען זענען נויטיג? געוויס נישט.

דער גרעסטער חסרון פון געזעץ איז, וואס דירה-געלד איז פאר'ן דורכשניטליכען מענשען א לאסט איבער די כחות, געשאפען איז דאס געזעץ געווארען אין א צייט, ווען ס'האט זיך געגלויבט, אז די ווירטשאפטליכע לאגע האלט זיך אין פערבעסערען. ארויסגייענדיג פון דער הנחה, איז אויפ'ן געזעצגעבערישען וועג בעשלאסען געווארען, אז דאס דירה-געלט ווערט אלץ העכער און העכער, ביז עס וועט דערגיין צו די פאר-מלחמה'דיגע נארמעס, צו דער נארמע פון 1914. ווי איז אבער דער דין, אויב די אלגעמיינע פערדינסטען פון דער בעפעלקערונג זענען א סך נידריגער פון פאר דער מלחמה? ווי אזוי קאן מען פאדערען פון דורכשניטליכען בירגער, אז ער זאל צאהלען פאר דירה-געלד פונקט אזוי פיל וויפיל ער האט געצאהלט פאר דער מלחמה?

אין רעזולטאט עסט איצט דירה-געלד אויף 50 און מעהר פראצענט פון דורכשניטליכען בהדינעם, אנשטאט 15—20 פראצענט וואס ס'וואלט געווען מעהר ווייניגער נארמאל. רופט זיך עס זעהר שווער אפ אויף דער אלגעמיינער עקאנאמישער לאגע. וויפאלך מענשען מוזען זיך צוליב דירה-געלד אפזאגען פון דעם סאמע נויטיגסטען, גייט אונטער אין צוויג פון דער פראדוקציע נאכ'ן צווייטען, וואקסט די ארבייטסלאזיגקייט א. אז. וו.

בעקומט זיך אזא לאגע: דאס צו הויכע דירה-געלד העלפט מיט דעם וואוקס פון קריזיס, מעהרט זיך די צאהל ארבייטסלאזע, וואקסט די צאהל פון די, וואס מ'קען פון די דירות נישט עקסמיטירען. שאפט זיך א סיטואציע, אז בעת די רייכע הויז-בעזיצער האפען פון זייער הויפען גאנץ נישקשה'דיג, האבען אבער די ארימערע הויז-בעזיצער, וואס ביי זיי וואוינען ארבייטסלאזע, אין משך פון יאהרען קיין הכנסה נישט פון זייערע הויפלעך, הגם שטייערען מוזען זיי צאהלען. און דא זענען ווידער אמאל פערהאן גראטעסקעס. „קוריער פאראנני" האט אמאל דערציילט, אז עס ווערען אין א גאנצער רייהע פאלען עקסמיטירט ארבייטסלאזע פון די דירות. ווי אזוי? דער בעלעבאס גיט זיך שוין אנ'עצה: ער שטעלט דעם קעהרער פאר אנ'עדות, אז דער ארבייטסלאזער שכן האט ערגעץ-וואו געארבייט. דאס קען זיך אבער ווידעראמאל איבערלעבען נאר דער רייכערער הויז-אייגענטימער, וואס פראצעסירען זיך מיט שכנים קאסט דאך אויך געלד.

וועט קיינער העכער נישט זאגען, אז עס זענען אומגערעכט די יעניגע, וואס מיינען, אז דאס אויסהאלטען די ארבייטסלאזע מיט אומזיסטע דירות האלט מען געדארפט פונאנדערטיילען אויף אלע הויז-בעזיצער, און נישט איינעם אינגאנצען און דעם צווייטן גארנישט.

ווייטער וואלט געווען א יושר, ווען דאס געזעץ האלט בעצוואונגען דעם הויז-בעזיצער צו שפאלטען די גרעסערע דירות אויף קלענערע, און דער ערשטער רייהע יענע וואוינונגען, וואס שטייען ליידיג מעהר פון עטליכע חדשים. ביי [illegible] איז די לאגע אזא, אז בעת מאסען גרעסערע דירות שטייען ליידיג, קענען טויזענד מענשען בשום אופן נישט קריגען קיין פאסיגע קלענערע דירה און אין איין דירה מוזען וואוינען צוויי אדער דריי משפחות, וואס איז פערבונדען מיט פערשידענע אומאנגענעמליכקייטען.

אין פאריוואס זאל עלעקטריע קאסטען אזוי טייער ווי אין די בעסערע יאהרען, בעת דער פרייז פון גרעסטען טייל אנדערע פראדוקטען און אפילו פון נאפט איז שוין ענדליך פערקלענערט געווארען. עס דארף נאך אויך דערמאנט ווערען וועגען הויכען לאקאל-שטייער, וואס בעטרעפט אויפ'ן פאפיר 8 און 12 פראצ. פון דירה-געלד, פאקטיש דערגרייכט ער אפטמאל ביז 20 פראצ. און מעהר, ווארים לאקאל-שטייער צאהלט זיך פון אפיציעלע פרייז, בעת דער פאקטישער פרייז איז אין א סך פאלען נידריגער, אלע צוזאמען (וואסער, עלעקטריע לאקאל-שטייער) פערטייערט אין געוויסע פאלען שיר נישט אויף 100 פראצ. — דעם פרייז פון דירה-געלד.

בעזייטיגען די חסרונות, וואס מיר האבען אנגעוויזען (אלע אויסרעכענען וואלט די גאנצע צייטונג נישט געקלעקט), — אט דאס וואלט געהאט זיין די אויפגאבע פון [illegible]. לידער ווייסען מיר פון דער פראקטיק, כאטשבי פון די קראנקען-קאסעס, אז יעדע „רעפארם" פערערגערט נאר די לאגע פון דורכשניטליכען מענשען, און אויב מ'הייבט נאר אן צו רעדען וועגען „רעפארמירען" דאס געזעץ וועגען שכנים-שוץ, וועלען די ברייטע שיכטען שכנים קיין גרויס הנאה דערפון נישט האבען. (וו. ט.)

לאָדז
19 אָקטאָבער 1934
נייער פאָלקסבלאַט
לאָדז
19 אָקטאָבער 1934

א זאָרגען פאַר דער צוקונפט

(קלאַנגען און אָפּקלאַנגען)

פון לעאָ קעניג

אַז משיח וועט קומען, כּידוע, וועט זיין אַ יום שכּולו טוב. בלויז שבתים און ימים טובים. מען וועט נישט דאַרפן אַרבייטן און האָרעווען „מיט'ן שווייס פון געזיכט". יעדער וועט געניסן פון כל טוב — פון די פעטקייטן פון דער ערד און פון דער ראָסע פון הימל אָהן קאָפּ־דרעהענישן אָהן דאַגע, און אָהן איבעריגער מיה.

בקיצור: אַ יום, שכּולו טוב.

אַזוי האָבן געגלויבט אונזערע זיידעס און עלטער־זיידעס און זיך געקוויקט מיט'ן עתיד לבוא. זיך געקוויקט און דאָך אַביסעלע זיך געשראָקן, פונדעסטוועגן.

ס'וועט שוין זיין אַביסעל צו גוט. בלויז יום־טוב און אָהן אַרבייט און דאגות פּרנסה. וועט אָט דער איבעריגער נאָכאַנאַנד יום טוב נישט אַביסעל לאַנגווייליגן.... אַ לעבן פון גאָלע שבת, בלויז צימעס־דיגע מאכלים און מען וועט האַלטן אין איין שפּאַצירן אויף גרינע לאָנקעס, ביי די טייכן־ברעגעס און די זומערדיג־שיינענדיגע לוסטריגע קאַפּאַטעס און מען וועט הנאה האָבן פון די מאַאַווע ווינטעלעך און גענייצן שבת'דיג. גלאַט אין דער וועלט אַריין, און אַז מען וועט שוין מעגן זאָגן דעמאָלט „מה נאה אילן זה" — ווי שעהן איז דער בוים — און וואָס?

מען קען דאָך נישט אַרומגעהן דאָס גאַנצע לעבן (און אַ זעהר לאַנג לעבן דערצו) און גענייצן און אָפּגרעבעצן נאָך די שבת'דיגע ציבעלעס מיט שמאַלץ און צוזיקן זיך מיט שעהנע בוימער.

אונזערע פרומע זיידעס פלעגן זיך אַביסעל שרעקן פאַר דעם יום שכּולו שבת. די למדנים צווישן זיי פלעגן זיך אַפילו טרייסטן: וואָס הייסט די תּורה האָט קיין גרונד נישט, וועט מען ערשט קענען לערנען מיט אַ רוהיגן קאָפּ. „הפוך בה והפוך בה", ווי עס שטעהט געשריבן אין פּרק: אָבער וואָס וועלן נעבעך טון די פּראָסטערע יודען און טאַקע די עמי הארצים? וואָס וועלן זיי טון אינ'ם יום שכּולו שבת? זאָגן בלויז תהלים? ס'וועט דאָך זיין אויף זיי אַ גאַנץ רחמנות...

מיט איין וואָרט, אונזערע פרומע זיידעס פלעגן זיך אַביסעלע שרעקן פאַר דעם יום שכּולו טוב, נישט אַזוי פאַר זיך אַליין, ווי פאַר די פּראָסטערע יודען, וועלכע וועלן זיך נישט האָבן וואָס אַהין צו טון, פאַר וועלכע אין היינטיגער זינדיגער שבת טאָג איז אויך צו לאַנג און צוויי טעג יום־טוב איז שוין פאַר זיי אַן אָנקומעניש, וואָס זשע וועלן זיי נעבעך טון ווען ס'וועט זיין בלויז שבת און יום־טוב?

אָט די דאָזיגע זאָרג פון אונזערע פרומע זיידעס און עלטער־זיידעס איז אַצינד געוואָרן אַן אמת'ע און האַרבע פּראָבלעם, — דאָס איז די פראַגע וואָס מען טוט מיט דער פרייער צייט? און עס בעשעפטיגען זיך מיט איהר נישט חוקא רעליגיעזע נאָר ערנסטע סאָציאָלאָגען און פּובליציסטען אין אַלע ענטוויקעלטע לענדער.

צי מיר ווילן, צי מיר ווילן נישט — און ס'רוב מענשען ווילן עס נישט האָבן אַנדערש. פערשטעהט זיך — נאָר עס קומט אַ צייט, ווען מענשען וועלן דאַרפן זעהר ווייניג אַרבייטן און וועלן האָבן צופיל פרייע צייט.

אַפילו די וואָס אַרבייטן וועלן דאַרפן בלויז אַרבייטן אַ דריי, פיר שעה אַ וואָך, און אין אַ פינף־טאָגיגער אַרבייטס־וואָך... וואָס זשע וועט די מענשהייט טון מיט איהר פרייער צייט.

אַזאַ צייט קומט און ווערט אַלץ נעהנטער, נישט ווייל משיח דאַרף באַלד קומען און מענשען וועלן ווערן לייטישער און איידעלער. נאָר פּראָסט פשוט ווייל די מעכאַניזאַציע ווערט אַלץ ענטוויקעלטער און שטאַרקער, מען האַלט אין איין אויסקלערן אַלץ בעסערע און בעסערע מאַשינען, און זיי, די מאַשינען, וועלן שוין טון פאַר אונז אַלע שווערע און לאַנגע אַרבייטן און די מענשהייט וועט האָבן אַ סך פרייע צייט.

פון איין זייט שאַפט די מאָדערנע שטאַרקע קאַפּיטאַליסטישע אינדוסטריע. אַ אַלץ וואַקסענדע אַרמעע פון אַרבייטסלאָזע, און פון דער אַנדערער זייט איז זי אויטאָמאַטיש, אַזוי צו זאָגן, געצוואונגען אַלץ מעהר און מעהר צו פערקירצן דעם אַרבייטס טאָג ביי די אַרבייטער. און אַזוי ווי די אינדוסטריען קענען נישט עקזיסטירן אָהן מאַרקען פון געברויכער און קונים, וועלן זיי מוזען צאָהלן אַלץ העכערע שכירות פאַר אַלץ קלענערע אַרבייטסטעג, און די שטיצע אויך אַלץ מעהר פערגרעסערן ביי די אַרבייטסלאָזע אַרמעען, ווייל אַזוי אַרום וועט מען זיי ווידער מאַכן פאַר געברויכער פאַר קונים פון די פּראָדוצירטע סחורות.

און אַזוי ווי דער פּראָצעס פון מעכאַניזאַציע ווערט אַלץ שטאַרקער, ווערן דאָך אַלץ גרעסער די אַרמעען פון אַרבייטסלאָזע, און קורצער די שעהן אין טאָג פון די אַרבייטענדיגע מאַסען. וועלן מיר אפשר טאַקע גאָר אין גיכען האָבן אַ מענשהייט וואָס וועט האָבן אַ סך פרייע צייט, צופיל פרייע צייט... וועט די מענשהייט ווייסן ווי אַזוי אויסצוניצן די פרייע צייט, אַ דריי צי פיר שעה'דיגן אַרבייטס־טאָג, וועלכער וועט פערזאָרגן אַלעמען מיט כל טוב?

אָדער די מענשהייט וועט זיך לאַנגווייליגן מיט דער פרייער צייט, און ס'וועלן אויפשטעהן דורות פון ליידיג־געהערס און פוסט און פּאַסטעניקעס, אָהן שעפערישער ענערגיע, אָהן קאַמפּס־פעהיגקייטען, דעגענערירטע, וועלכע וועלן מוזן אונטערגעהן און אויסשטאַרבן?

דאָס איז די מאָדערנע זאָרג: וואָס וועט די מענשהייט לעתיד לבוא טון מיט אַזוי פיל פרייע צייט, מיט אַזוי פיל ימים טובים?

און ווי אונזערע זיידעס, די למדנים זאָרגן זיך אויך די היינטיגע סאָציאָלאָגען און פּובליציסטען נישט אַזוי פאַר זיך ווי פאַר די פּראָסטע גרויסע נישט געבילדעטע מאַסען:

מילא זיי אַליין, די אינטעלעקטואַלן, וועלן ווייסן וואָס צו טון מיט דער פרייער צייט. „אַן אינטעלעקטואַל, אַ דזשענטעלמען קען מען דאָך דערקענען לויט דעם ווי גייסטרייך ער פערברענגט זיין פרייע צייט". וואָס הייסט, ס'איז דאַ אַזאַ זאַך ווי קונסט און פּאָעזיע... זיי קענען בעאָבאַכטן די נאַטור.

אַ גייסטרייכער מענש קען אויך זיין גייסטרייך אין שפּאַצירן ביי אַ גלעזעל ווין.

אָבער וואָס וועלן נעבעך טון די פּראָסטע גרויסע מאַסען מיט זייער פרומער צייט? אויף זיי איז נעבעך אַ רחמנות. זיי וועלן נעבעך אינגאַנצן דעמאָראַליזירט ווערן...

זאָרגן זיך נעבעך שטאַרק אונזערע פּובליציסטען און אינטעליגענטע פאַר דעם זיס־ביטערן עתיד לבוא, און נישט נאָר זיי, נאָר אויך די היינטיגע רעגירונגען זענען זעהר שטאַרק בעשעפטיגט מיט דעם פּראָבלעם.

טוט מען דערווייל וואָס מען קען מיט די מיליאָנען „פּראָסטע מענשען" וואָס ווייסן נעבעך נישט וואָס צו טון מיט זייער פרייער צייט.

—:X:—

א פּוילישער יוד / וואָס האָט ענטדעקט נייע וועגן קיין אינדיען

די מערקווירדיגע געשיכטע פון וועלטבעריהמטען רייזענדער אין מיטעלאַלטער גאַספּאַר דע גאַמאַ. — ער איז געוועזן אַ פּוילישער יוד און איז אַנטלאָפן פון אַ פּאָגראָם. — די איבערלעבענישן פון אַ יודיש יונגעל. וואָס איז פערוואָרפן געוואָרן קיין אינדיען און געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין פּאָרטוגאַל

פון ד"ר יעקב שאַצקי

עטליכע פעלקער קריגן זיך איבער זיין אָפּשטאַם, יעדעס פאָלק האַלט איהם פאַר זיינס אַ קינד. אָבער די אויספאָרשונגען האָבן בעוויזן, אַז גאַספּאַר דע גאַמאַ איינער פון די בעריהמטסטע רייזענדער און אַנטדעקער אין דער מענשליכער געשיכטע איז געווען נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי אַ פּוילישער יוד.

אָבער ווי קומט צו אַ פּוילישן יודען אַזאַ מין נאָמען ווי גאַספּאַר דע גאַמאַ?

מיר וועלן צוריקגעהן צום יאָהר 1498, אין הערבסט פון יענעם יאָהר האָט דער בעריהמטער פּאָרטוגעזישער רייזענדער וואַסקאָ דע גאַמאַ געמוזט צוריקפאָהרן קיין פּאָרטוגאַל, ווייל זיין מיסיע דורכצופיהרן אַ האַנדעלס־אָפּמאַך צווישן דעם פּאָרטוגעזישן קעניג און דעם ראַדזשאַ פון אינדיען, האָט זיך געענדיגט מיט אַ פולשטענדיגן דורכפאַל. דאָס און אַ רייהע אַנדערע מפּלות האָבן זעהר שטאַרק געקרענקט דעם אַמביציעזן רייזענדער, האָט ער בעשלאָסן אויפן וועג אַהיים צו געווינען פאַר זיין מלך אַן אַנדערן הערשער און אַזוי אַרום גוט צו מאַכן דעם פערלוסט, כדי נישט צו פאַלן אין די אויגען פון זיין האַר און קעניג.

דעם 19־טען סעפּטעמבער פון דעמזעלבען יאָהר האָט וואַסקאָ דע גאַמאַ זיך אָפּגעשטעלט מיט זיין פלאָט לעבן אינזעל אַנדזשעדיוואַ, לעבן גאָאַ, אַ לענדעל, וואָס האָט געהאַט אַן אייגענעם הערשער. אָנקומענדיג אַהין האָט זיך בעוויזן אַ געהיימניספולער פּערזאָן וועלכער האָט געוואָלט זעהן דעם בעריהמטן פּאָרטוגעזישן רייזענדער און האָבן מיט איהם אַ פערזענליכן שמועס. זיין פערלאַנג איז דערפילט געוואָרן.

שפּעטער איז ער אָבער געוואָרן פערדעכטיגט, אַז ער האָט צוגעגרייט מיט אַ גאַנצער באַנדע אַן אָנפאַל אויף דעם פלאָט און מען האָט איהם איינגעשפּאַרט אין אַ פינסטערן שיף־קאַמער.

אָט דער אומבעקאַנטער איז שפּעטער געוואָרן דער בעריהמטער רייזענדער גאַספּאַר דע גאַמאַ, דעם נאָמען איז פערשריבן מיט גאָלדענע אותיות אין דער געשיכטע פון געאָגראַפיע.

ווער איז אָבער פאָרט געווען גאַספּאַר דע גאַמאַ? צוליב דעם וואָס די שפּעטערדיגע פאָרשער האָבן אויסגעפונען אַז ער איז געבוירן געוואָרן אין פּויזען, ווייל איהם דער דייטשער געלערנטער קונסטמאַן מאַכן פאַר אַ הונדערט־פּראָצענטיגן אַריער. דער בישאָף אָזאָריאַ, וועלכער שרייבט וועגן גאַספּאַר דע גאַמאַ און איבערצייגט אַז ער איז געווען פון טאַטערישער נאַציאָנאַליטעט און יודישען גלויבן, דאָס הייסט אַז ער האָט געשטאַמט פון די כאַזאַרען (כוזרים), די שפּאַניער ווידער זענען געווען טיף איבערצייגט אַז ער איז אַ קינד פון זייער פאָלק, כאָטש זיי האָבן צוגעגעבן, אַז ער האָט אין זיך יודיש בלוט. די פּאָליאַקן ווידער, דערוויסענדיג זיך אַז ער שטאַמט פון פּוילען, שטעלן זיך מיט איהם. און איינער פון די היינטיגע פּוילישע געאָגראַפן, אַפילו אַ געפעהרליכער אַנטיסעמיט, שרייבט, אַז: „אַ פּוילישער יוד איז געווען אַ געאָגראַף, אַן איבערמאַכער וועגן רייזעס אין לענדער, פון דער ערשטער העלפט פון זעכצעטן יאָהרהונדערט און אינפאָרמירט האָט ער וועגן לענדער, וואָס ליגן ביים אינדישן אָקעאַן.

דער שפּעטערדיגער גאַספּאַר דע גאַמאַ איז געבוירן געוואָרן אין יאָהר 1450 אין פּויזען, זיין יודישער נאָמען איז נישט בעקאַנט, ווען ער איז אַלט געווען אַן ערך צעהן יאָהר האָבן זיינע עלטערן אויסגעוואַנדערט פון פּוילישן קעניגרייך צוליב די רדיפות אויף יודען. דער פאַנאַטישער גלח, יאַן קאַפּיסטראַנאָ האָט אין פלאַמענדיגע דרשות גערופן צו שחיטות אויף יודען. אין 1450 איז אין פּויזען פאָרגעקומען אַ מורא'דיגער פּאָגראָם, און כדי זיך צו ראַטעווען האָבן אַ סך פּויזנער יודען אויסגעוואַנדערט קיין איטאַליען און פראַנקרייך. און איין פּויזנער יודישע פאַמיליע איז פערפאָהרן אַזש אין ווייטן אינדיען.

אין אינדיען איז פון דעם פּויזנער יונגעל געוואָרן אַ רייכער מאַן. אין דער שטאָט קאָכין האָט ער חתונה געהאַט מיט אַן איינהיימישער יודישער טאָכטער און איז געוואָרן אַ צירונג־הענדלער. זיין פרוי איז געווען זעהר אַ פרומע און אין דער קאָכינער יודישער קהלה האָט זי געשפּילט זעהר אַ גרויסע ראָלע פאַר איהרע פילאַנטראָפּישע אַרבייט לטובה די נישלייענדע. אַ קורצע צייט נאָך דער חתונה איז ביי זיי געבוירן געוואָרן זייער איינציג קינד, אַ יונגעל.

דער פּויזנער יודישער יונגערמאַן איז מיט דער צייט געוואָרן אַ חשובער בירגער אין קאָכין, און ווען וואַסקאָ דע גאַמאַ דער פּאָרטוגעזישער רייזענדער איז אָנגעקומען צום אינזעל אַנדזשעדיוואַ, אַן ערך פון 120 קילאָמעטער פון גאָאַ, איז דער דאָזיגער יוד געווען איינער פון די פערטרויאונגס־מענשען און ראַטגעבער ביים אָרטיגן גובערנאַטאָר, יוסף אַדריל שאַך.

בעת מען האָט איהם געכאַפּט אויף דער שיף, ווי עס ווערט דערציילט, אין כאַזיראַס, בעריכט, האָט דער פּויזנער יוד נישט אויסגעזאָגט צו וועלכער רעליגיע ער געהערט. אַז ער ווען די שיף איז אָנגעקומען קיין ליסאַבאָן, האָט דער פּויזנער יוד בעשלאָסן זיך צו שמדן און ווערן אַ געטרייער אונטערטאַן פון דעם פּאָרטוגעזישן קעניג. זיין יודישן נאָמען האָט ער נישט אויסגעזאָגט, ביים שמד האָט ער אָנגענומען דעם נאָמען גאַספּאַר דאַ גאַמאַ. אָבער אין די כראָניקעס פון יענער צייט איז פערשריבן אַז ער איז געווען „אַ יוד פון דער מלוכה פּוילען, פון דער שטאָט פּויזען"..

אין דעצעמבער 1500 איז שוין גאַספּאַר דאַ גאַמאַ דער אָנפיהרער פון אַ פּאָרטוגעזישער עקספּעדיציע קיין אינדיען. אין קאַלקוטאַ איז אַ באַנדע אָנגעפאַלן אויף די פּאָרטוגעזער און אַ סך פון זיי געטויט, אָבער גאַספּאַר דאַ גאַמאַ האָט זיך נישט אָפּגעשראָקן און ער האָט די איבערגעבליבענע געפיהרט צום הערשער פון קאָכין, ביי וועמען ער האָט געטראָפן אַ גרויסן טראַנספּאָרט פון פעפער — אַן אַרטיקעל, וואָס איז דעמאָלט אין די איראָפּעאישע לענדער געווען מיט גאָלד צוגלייך.

צוליב זיינע אויסצייכענונגען אין דער דאָזיגער עקספּעדיציע פאָהרט ער אַרויס אונטער דער אָנפיהרערשאַפט פון קאַבראַל אויף אַ פרישער רייזע. אָבער אַנשטאָט צו קומען קיין אינדיען, איז ער גאָר פערפאָהרן קיין בראַזיליען, אין די יאָהרען 1502—1503 טרעפט מען איהם שוין ווידער אין אינדיען, דאָס מאָל מיט וואַסקאָ דע גאַמאַן, וועלכער האָט אָנגעפיהרט מיטן פּאָרטוגעזישן האַנדעלס־פלאָט, וואָס איז געשיקט געוואָרן אין יענע מקומות.

דער פּויזנער יוד, וואָס האָט זיך איינגעצויגן אין אינדיען און איז דערנאָך געוואָרן אַ רייזענדער, איז געווען נישט נאָר דער איבערזעצער, נאָר אויך דער הויפּט־האַנדעלס־פערמיטלער פון די שיפן, ער איז געווען בעזונדערס צוגעפּאַסט פאַר אַזאַ אַרבייט צוליב זיין גרויסער קענטניש פון אַ גאַנצער רייהע שפּראַכן.

גאַספּאַר דאַ גאַמאַן האָט אָבער געצויגן צו נאָך מעהר אַוואַנטורעס און פיל גרעסערע טאַטען.

ער איז דערביי פערבליבן אין אינדיען פון 1505 ביז 1510 און אין משך פון די דאָזיגע פינף יאָהר איז ער געווען אַן אַדוואָקאַט ביים אינדישן ווייצע־קעניג און איהם געהאָלפן אין דער ערא־בערונג פון קאַלקוטאַ.

מיד פון זיינע אַוואַנטיורעס איז גאַספּאַר דאַ גאַמאַ צוריקגעקומען קיין ליסאַבאָן און דער קעניג האָט איהם געטאַדעלט, מאַכענדיג איהם פאַר איינעם פון די וויכטיגסטע ראַטגעבער אין פּאָרטוגעזישן קעניגליכן הויף. עס פערשטעהט זיך, אַז דעם פריש־געבאַקענעם פּאָרטוגעזישן נאָבעלמאַן איז שוין נישט אָנגעשטאַנען צו וואוינען מיט זיין יודישער פרוי. און ער האָט חתונה געהאַט מיט אַ קריסטליכער מיידעל, פון זעהר אַ יחוס'דיגער משפּחה, ער האָט אויך אַראָפּגעבראַכט קיין ליסאַבאָן, דעם זוהן זיינעם און איהם אָפּגעשמדט, גאַספּאַרס בן יחיד האָט געקראָגן דעם נאָמען באַלטאַזאַר דאַ גאַמאַ. צוליב באַלטאַזאַרס גרויסער קענטניש אין שפּראַכן, איז ער געוואָרן אַן איבערזעצער אין קעניגליכן הויף.

פון דער תקופה האָט זיך אָפּגעהיט אַ סך דאָקומענטע, פון וועלכע עס איז קלאָר, אַז אין דער פּערזאָן פון דעם געשמדטן פּוילישן יוד האָט פּאָרטוגאַל געהאַט אַ גלענצענדן שטאַטסמאַן.

גאַספּאַר דאַ גאַמאַ ווערט דערמאָנט אין אַ רייהע בריף צום קעניג עמאַנועל, פון די בריף דערוויסען מיר זיך, אַז די הויפּט־אידעען וועגן האַנדעלס־מאָנאָפּאָל אין אינדיען האָט דער קעניג צו פערדאַנקען דעם פּוילישן יודען.

פאַר זיינע גרויסע געאָגראַפישע פערדינסטען אין שייכות מיט אינדיען האָט מען איהם אויך גערופן גאַספּאַר דע אינדיע.

אין אַ בריף פון 28־טען אויגוסט 1499, שרייבט דער קעניג עמאַנועל צום קאַרדינאַל כאָרגע דאַ קאָסטאַ, אַז גאַספּאַר דאַ גאַמאַ איז „אַ גוטער קענער פון די ים־לענדער פון אַלעקסאַנדריע ביז פּאָרטוגאַל און פון אינדיע ביז דעם טאַטאַרען לאַנד און גרויסן אָקעאַן."

מיט אַכציג יאָהר צוריק האָט דער פּוילישער היסטאָריקער לעלעוועל זיך פעראינטערעסירט מיטן גורל פון דיזן „לאַנדסמאַן" און ער האָט געזוכט וועגן איהם מאַטעריאַלען.

האָבן איהם די דייטשע צוגענומען, ווייל פּויזן איז אַמאָל געווען דייטשלאַנד, די פּאָרטוגעזישע געלערנטע האַלטן איהם פאַר אַ זייעריגן, איצט קומען די פּאָליאַקן און נעהמען איהם צו!

אַ מאָדנער גורל פון אַ יודישן בענד'ניק אין 15. יאָהרהונדערט, אַ קינד פון פּויזנ'ער געטאָ.

ווען גאַספּאַר דאַ גאַמאַ איז געשטאָרבן, איז נישט בעקאַנט.

אנ'אײנזאמער יודישער ישוב

(פון א רײזע דורך סקאנדינאװיען)

יודען אין נארװעגען. — א ישוב אהן טראדיציעס. — איזאלירט פון דער יודישער װעלט. — נארװעגישער נאציאנאל־דיכטער — א קעמפער פאר יודישע רעכט. — ציוניזם און אסימילאציע. — יודען אין װירטשאפטליכען לעבען. — פעדלערײ פערבאטען. — 2 קהלות. — טהראנדיעם. די אײנציגע קהלה אויף דער װעלט, װאס ליגט אין װײטעסטען צפון. — היטלעריזם אין נארװעגען

פון ישעיה אוגער

די סקאנדינאװישע לענדער זענען פאר דער מעהרהײט־יודען א אומבעקאנטע װעלט. און אפילו די, װאס האבען דא עפעס א ידיעה װעגען סקאנדינאװיע, װײסען אין בעסטען פאל נאר װעגען דער עקזיסטענץ פון צװײ לענדער, שװעדען און דענעמארק, און עפעס װעגען די יודען, װעלכע לעבען דארט. נארװעגיע דאגעגען איז אויך פאר זײ א „טונקעלער װעלט־טײל“.

די דאזיגע קנאפע בעקאנטשאפט מיט די סקאנדינאװישע לענדער נעהמט זיך דערפון, װאס הן צוליב זײער װירטשאפטליכער סטרוקטור און הן צוליב די געזעלשאפטליך־פאליטישע פערהעלטנישען װאס הערשען דארט, האבען זײ קײנמאל נישט געקענט קומען אין בעטראכט אלס אימיגראציע־לענדער פאר יודען.

קײן סקאנדינאװיען עמיגרירט מען נישט, װי למשל, קײן בעלגיען, אדער פראנקרײך אדער מאנכע אנדערע, אײראפעאישע לענדער; עס איז אן'אײגענארטיגע און אפגעזונדערטע װעלט, צו װעלכער עס איז נישט לײכט זיך צוצופאסען. פארן קריג זענען אין שװעדען און דענעמארק געװען פערהעלטמעסיג װײניג יודען, אין נארװעגיע נאך װײניגער, אינגאנצען אפשר א הונדערט אדער הונדערט־און־פופציג פאמיליעס.

נאכדעם האט זיך די צאהל יודען שטארק פערגרעסערט אין די די דאזיגע לענדער א דאנק די שרעקען פון דער מלחמה און די צרות און פורעניות װאס די יודען האבען געהאט אויסצושטעהן אין דער צײט פון קריג. דער שטראם פון פליכטלינגע, װעלכע זענען אנטלאפען פון די קריגס־געביטען, האט געבראכט מיט זיך אין די בײטראלע סקאנדינאװישע לענדער, װאו מ'האט זיך געפיהלט זיכער און געשיצט, א סך יודען פון אומעטום, פון דרום און מזרח. הויפטזעכליך אבער פון פוילען און רוסלאנד.

פילע פון זײ האבען זיך דא בײסלעכװײז אײנגעארדענט, האבען אזוי צו זאגען זיך צוגעפאסט צו די פערהעלטנישען און זענען דא פערבליבען װאוינען אויף שטענדיג נישט אומקערענדיג זיך מעהר צוריק אין די פריהערדיגע ישובים. אט אזוי האט זיך די אלט־אײנגעזעסענע יודישע בעפעלקערונג אין סקאנדינאװיע בעדײטענד פערגרעסערט דורך דעם צושטראם פון פוילישע און רוסישע יודען אין דער צײט פון דער מלחמה; צוזאמען בילדען זײ הײנט א גאנץ בכבודיגען ישוב.

אין נארװעגיען לעבען הײנט אנ'ערך צװײ טויזענד יודען. באטיריליך, סטאטיסטיש לאזט זיך עס נישט פעסטשטעלען גענוי; מ'רעכענט דעריבער, אז עס זענען דא מעהר װי צװײ טויזענד נפשות, נאר מ'װײסט פון זײ גאר נישט. די נארװעגישע יודען זענען ארגאניזירט בעיקר אין צװײ קהלות: אײנע געפינט זיך: אין דער הויפט־שטאט אסלא (קריסטיאניא) און די צװײטע אין טראנדיעם, די אײנציגע בעדײטענדע שטאט אין צפון־אײראפא. אין די דאזיגע בײדע שטעט איז קאנצענטרירט די מאיאריטעט פון דער יודישער בעפעלקערונג. די איבעריגע יודען לעבען צעזיהט און צושפרײט איבער פערשידענע טײלען פון לאנד, אין שטעט און שטעטלעך, װאו זײ װערען בטל ומבוטל, אין דער נישט־יודישער סביבה; זײ קומען כמעט גאר נישט אין בעריהרונג מיט דער איבעריגער יודישער בעפעלקערונג און מ'הערט נישט און מ'װײסט נישט פון זײ.

אט דער דאזיגער יודישער ישוב אין נארװעגיע איז אפשר דער אײנזאמסטער אין גאנץ אײראפא. ער איז כמעט פאלקאם איזאלירט פון דער גרויסער יודישער װעלט. צו די ברעגעס פון דעם בערג־ און פעלזען־לאנד נארװעגיע, װאס ליגט העט װײט אין צפון אײנגערינגעלט צום גרעסטען טײל אטלאנטישען אקעאן, צום טײל אויך פון באלטישען ים, אהער קומען נישט צו די גײסטיגע און נאציאנאל־פאליטישע שטרעמונגען, װאס בעהערשען הײנט דאס יודישע לעבען אין דער גאנצער װעלט, און דאס, װאס קריגט זיך יא ארײן דורך זעהר ענגע קאנאלען, האט א קנאפע װירקונג אויף'ן נארװעגישען יודענטום. די פרעמדע אטמאספערע די סביבה פון א הויך ענטװיקעלטער קולטור, די פאלקאמענע איזאלירטקײט פון די גרויסע יודישע צענטערס און דער שװערער קאמף פאר דער עקזיסטענץ, — דאס אלץ דערלאזט נישט אויפקומען קײן אײגען יודיש לעבען אין נארװעגיע און קײן אינטערעס פאר אלגעמײן־יודישע ענינים און קולטור־פראגען.

עס זענען פאראן ציוניסטען אין נארװעגיען, די רעקרוטירען זיך דאס רוב פון די יוגענד־קרײזען. די עלטערע האבען קײן צײט נישט פאר אזעלכע זאכען, הגם זײ טוען װאס זײ קענען. װעגען א ריכטיגער און רעגעלמעסיגער ציוניסטישער ארבײט קען דא באטיריליך קײן רײד נישט זײן. די ציוניסטען האבען נישט בעװיזען אפילו אויפצוטון װאס עס איז אויפן געביט פון יודישען ערציהונגס־װעזען, װאס איז א זעהר װיכטיגער ענין פארן נארװעגישען יודענטום. די יודישע יוגענד־ערציהונג אין נארװעגיע שטעהט נעמליך, אויף א זעהר שפל'ער מדרגה.

איבעריגענס, דער גרעסטער טײל פון דער יודישער יוגענד װײזט ארויס א שטארקע נײגונג צו אסימילאציע, זי אסימילירט זיך בעװאוסטזיניג, די נארװעגישע קולטור האט א גרויסע צוציהונגס־קראפט אויף דער יודישער יוגענד, װעלכע איז אפגעריסען פון יודישע השפעות, װאס זאלען קענען רײצען אויף איהר, דער גורל פון דער יוגענד איז: זיך אײנצואורדענען און זיך אײנצובירגערען אין דעם לאנד, זיך אײנצולידערן אין דער סביבה און איהר קולטור און צו װערען נארװעגער פון יודישער אפשטאמונג.

אט די אסימילאציע־שטרעבונגען פון דעם יונגען דור, װאס איז שוין געבוירען געװארען אין נארװעגען, װאלט מען געקענט אנטקעגען װירקען אײנגערמאסען מיט עיפאלג דורך א גוט אױעקגעשטעלטע און אין יודיש־נאציאנאלע גײסט געפיהרטע שולע. אבער אפילו די ציוניסטען האבען נאך אין דעם פרט ביז אהער קײן שום ממשותדיגעס נישט אויפגעטון.

װירטשאפטליך געהט עס די נארװעגישע יודען אין אלגעמײן נישט שלעכט, זײ פערנעהמען זיך כמעט אלע מיט מסחר, עס זענען פאראן צװישען זײ פערמעגליכע און זאגאר רײכע לײט, װעלכע פיהרען גרויסע געשעפטען און מאכען געלד, אבער זײ זענען באטיריליך א קלײנע מינדערהײט; די מעהרהײט יודען געהערען צום סוחרישען מיטעלשטאנד און מאכען א לעבען. װי מ'זאגט, זײ האבען יעדענפאלס נישט װאס צו בעקלאגען זיך. אבער קײן לײכט לעבען האבען זײ נישט. נארװעגיע האט א דאנק איהר סאציאלער און װירטשאפטליכער סטרוקטור אײגענטליך זעהר װײניג „פרײען פלאץ“ פאר יודישע האנדעלס־מענשען; דאס איז בעמליך א לאנד, װאו דער מיטעלשטאנד בעהערשט דאס װירטשאפטליכע לעבען און האלט אלע צװײגען פון האנדעל און אינדוסטריע אין די הענד, אזוי אז עס בלײבט גאר כמעט קײן ארט נישט פאר אנדערע, קײן אײן אפענע שפאלטע, דורך װעלכע מ'זאל זיך קענען אדורכשטופען, — און אין אזא לאנד, װאו אלע װירטשאפטליכע בלוטען זענען אויסגעפילט דורך אנדערע האבען יודען זעהר װײניג שאנסען זיך אײנצוארדנען. אין נארװעגיע קומט זײ טאקע נישט אן זעהר לײכט אויסצוארבײטען דאס שטיקעל ברויט.

מיט אײניגע יאהר צוריק האבען נאך פיל פון פוילען און רוסלאנד אײנגעװאנדערטע יודען זיך פערנומען מיט פעדלערײ און זיך װי עס איז אדורכגעשלאגען, עס איז בעקאנט װאס פעדלערײ איז: מען שלעפט זיך ארום איבער שטעטלעך און דערפער, מ'װערט פערשװארצט און פערפינסטערט, װאו מען טאגט נעכטיגט מען נישט, און דער סוף איז — מען פערדינט קוים אויף צו דערהאלטען דאס לעבען. די רעגירונג האט אבער פערבאטען די פעדלערײ, װאס איז געװען פאר פיל א װיכטיגער צװײג פון חיונה, און האט אזוי ארום רואינירט א גאנצען קלאס יודען. די געװעזענע פעדלער האבען זיך געמוזט „איבערשטעלען“ ד.ה. איבערגעהן אויף אנדערע פרנסות. אבער אין נארװעגיע געהט עס נישט אזוי לײכט — און דאס רוב פון זײ געפינט זיך טאקע ביז הײנטיגען טאג אין א גרויסער נויט. און אזוי זעהט מען אויך דא, אין דער קלײנער יודישער געמײנשאפט אין נארװעגיע א שארפען קאנטראסט צװישען ארים און רײך.

די יודען אין נארװעגיע פערנעהמען װירטשאפטליך א זעהר בעשײדענע שטעלונג און האבען איז עפענטליכען לעבען אבסאלוט קײן שום אײנפלוס נישט. אין געגענזאץ צו די אנדערע צװײ סקאנדינאװישע לענדער, שװעדען און דענעמארק, װאו די יודען שפילען א חשובע ראל אין װירטשאפטליכען, קולטורעלען און פאליטישען לעבען, זענען די יודען אין נארװעגיע נאך אלץ „עמיגראנטען“ װאס האבען זיך נאך נישט געהעריג אײנגעװארצעלט און אײנגעלעבט אין דעם לאנד. פאליטיש און קולטורעל האבען זײ דעריבער קײן שום בעדײטונג נישט.

דער יודישער ישוב אין נארװעגיע איז אבער נאך זעהר יונג. מיט א יאהר 70 צוריק האבען זיך אנגעהויבען בעזעצען דארט די ערשטע יודען. אין די פופציגער יאהרען פון נײנצענטען יאהרהונדערט האבען בעמליך יודען קײן דריסת־הרגל נישט געטארט האבען אין נארװעגיע. דאס איז זײ פערװעהרט געװען אויפן גרונד פון פאראגראף 2 פון דער נארװעגישער קאנסטיטוציע. װאו עס איז געזאגט געװען, אז יודען און יעזואיטען טארען נישט ארײנקומען און נישט בעזעצען זיך אין דעם לאנד.

געגען די דאזיגע דערנידעריגונג פון יודישען פאלק האט אין די פערציגער יאהרען פון פאריגען יאהרהונדערט אנגעהויבען א פערביטערטען קאמף דער בעריהמטער נארװעגישער נאציאנאל־דיכטער און פאטריאט הענריק װערגעלאנד, ער איז געװען נישט נאר דער גרעסטער ליריקער נארװעגענס און אײנער פון די גרעסטע סקאנדינאװישע דיכטער איבערהויפט, נאר אויך אנ'אויסערגעװעהנליך טעמפעראמענטפולער פובליציסט און פאליטיקער. װערגעלאנד איז געװען דער פיהרער פון דער נאציאנאל־ליבעראלער פארטײ. אלס גליהענדיגער קעמפער פאר די פרײהײט און רעכט פון אלע אונטער...

(װײטער זעה זײט 15).

מײן אומגליקליכער פעטער, נעבעך!...

צרות פון א יוד צוליב א נאמען

פון י. אבערזשאנעק

איך האב א פעטער, הײסט ער מעכל, א פעטער װי אלע פעטערס, האט א װײב מיט קינדער, חלומט פון א זלאטי, זוכט פרנסה. יאגט זיך ארום מיט די סעקװעסטראטארען, װאױנט אין „סקארב“, זוכט תירוצים פאר די בעלי־חובות, גענארט אז דעם מאגען, שטאט א מיטאג כאפט ער ארײן — א קאפיטעל תהלים, שטאט א נאכט־עסען, שלינגט ער אראפ — א בלאט גמרא—אט אזא מענש איז מײן פעטער מעכל!

א װאוילער מענש, מײן פעטער מעכל. ער לאכט זיך אויס פון דעם דלות. ער איז א שמח בחלקו און געננ!

װאלט אלץ געװען גוט און פײן, װען נישט דער נאמען זײנער, אי, הערט איהר, האט עס מײן פעטער מעכל אפיסעל צרות פון זײן נאמען. איך שולדיג אין זײן נאמען איז זײן עלטער־זײדע, װען מ'האט יודען געטײלט נעמען, איז איהם אײנגעפאלען זיך א נאמען צו געבען— קעניג. נישט אנדעריש נאר קעניג! א מענש געװען, װאס האט געחלומט פון מאכט, װאס האט געהאט א שװאכקײט צו א שװערדעל, צו הערשען און רעגירען...

דעם זײדען זײנעם װענען נישט געפעלען געװען די אלע בעלי־מלאכה'שע נעמען װי א שטײגער: בעקער, שנײדערמאן, האלצמאן, פלײשמאן, ביגעלמאן, לעדערמאן, בלאכמאן און אנדערע בעלי־מלאכה'שע נעמען. איהם, דעם זײדען זײנעם, זענען אויך נישט געפאלען געװארען די סוחרישע נעמען, װי האנדעלסמאן, פוטערמאן, צוקערמאן, בוימאן און די אלע אנדערע סוחרישע נעמען; איהם האט זיך דװקא געװאלט זײן א קעניג! האט ער זיך טאקע א נאמען געגעבען — מעכל קעניג.

מילא, אמאליגע צײטען, װען א קעניג איז נאך געװען א שטיקעל יחסן, װען דאס קעניג־פאך איז נאך געװען אנ'ארטיקעל, האט דער נאמען קעניג סאקע געהאט א שטיקעל װערט. פאר דעם בלויזען נאמען קעניג האט מען געהאט דרך־ארץ, איז ער געקומען אין שטיבעל ארײן, האט מען געזאגט: — הער קעניג געהט! האט איהם בעגעגענט א דײטשער רײזענדער, האט ער איהם בעגריסט: — „גוטען טאך הער קעניג!“...

— װי געהטס איהנען, הער קעניג?“...

און זײן װײב. די מוהמע, הײסט עס, האט אויך געהאט גרויס „אושאנאװאניע“ פון דעם קעניגליכען נאמען: אין דער יאטקע האט דער קצב געזאגט:

— װײבער, מאכטס א װארע, די מאדאם קיניגין געהט!

אין דער װײבער־שוהל האבען די װײבער זיך געשושקעט: — זי זעהען, דאס איז די קעניגין!

יא, אמאל איז דער נאמען קעניג געװען א שטיקעל יחסן, פארן בלויזען נאמען האט מען געהאט דרך ארץ. איצט אבער, אז די קעניג־בראנזשע ליגט — צוזאמען מיט אלע האנדװערקער־בראנזשעס — טיף אין דער ארמה, װען די קעניגין זענען זיך פונאנדערגעלאפען װי די מײז, יעדערער ריכט אפ גלות אין אנ'אנדערער מדינה — אין אזא קריזיס־צײט איז דער נאמען קעניג אויס ארטיקעל. כ'זאג: אויס ארטיקעל — א צרה איז מעט דעם נאמען. מײן פעטער לײדט נעבעך גרויסע צרות פון זײן נאמען, און טאמער זאל איהם נישט געלונגען צו ענדערען זײן נאמען, װעט ער מוזען אנטלויפען װאו דער שװארצער פעפער װאקסט.

די הײנטיגע װאך פאלט צו מיר ארײן מײן פעטער מעכל א האלב־טויטער, בלאס װי די װאנד, ס'האט איהם געהאקט א צאהן אין א צאהן, און געקומען איז ער נישט אלײן, נאר מיט דער מוהמע צוזאמען, מיט דער קעניגין, הײסט עס:

— װאס איז מיט דיר, פעטער? — האב איך איהם געפרעגט, האט חלילה עפעס שלעכטעס פאסירט?

— יענקעלע קרױן! — האט די מוהמע מיך אנגעכאפט פאר די לאצען — װאס טוט מען? װאוהין לויפט מען?

— װאס האט פאסירט? װאס איז עס געשעהען מיט אײך? — האב איך זײ געפרעגט.

— װאס הײסט, װאס? דו פרעגסט נאך, װאס ס'האט פאסירט? דו װײסט נישט, אז מ'האט גע־הרגעט....

— װעמען? װעמען האט מען געהרגעט? — בין איך געװארן א דערציטערטער.

— נו, דעם קעניג....

— דעם קעניג? װעלכען קעניג? — דעם פעטערס א ברודער? א קרוב?

— נײן.. דעם קעניג אלעקסאנדער פון יוגאסלאװיע — האט דער פעטער מיט ציטער געענטפערט.

— יא, כ'װײס. כ'האב געלײענט אין דער צײטונג, ס'איז טאקע א גרויסער שאה, א װאוילער מענש געװען, אבער... אבער װאס שרעקט איהר זיך? ער איז געװען אנ'אוהב ישראל האבען איהם אנטיסעמיטען געהרגעט.

— װאס הײסט? און איך? איך בין דען א שונא ישראל? איך בין דאך אנ'אוהב ישראל, און איך הײס אויך — קעניג!....

— כא... כא... האב איך מיך פונאנדערגעלאכט, און אז דו הײסט קעניג איז װאס? װײניג יודען הײסען קעניג. קײזער, קרול און אנדערע „קרולעװסקע“ נעמען, װעט מען זײ דעריבער הרגענען? און אז א יוד הײסט קאהן, בארנשטײן אדער ראבינאװיטש הרגעט מען זײ נישט? — נארישקײטען!

— לאך נישט! מאך נישט קײן חוזק — האט זיך מײן פעטער געבײזערט, דו װײסט גארנישט, װאס פארא צרות איך האב פון מײן נאמען. זײט די טראגעדיע אין מארסעל, האב איך דאך מורא צו געהען אין דער גאס. אז איך הער, װי אײנער רופט מיך אן מיט דעם נאמען: „קעניג“, צאפעלט אין מיר די נשמה. אז מ'בעגריסט מיך: גוט מארגען, הער קעניג, שלאגט מיר ס'בלוט אין קאפ ארײן, איך מײן, אז אט... אט... טאמער װעט מיר ענטגעגען עפעס א פערשױן מיט א היטעל פערדוקט איבער די אויערען, און טאמער האלט ער נאך די האנד אין דער הויזען־קעשענע, פערליר איך באלד דאס לשון—א קלײניגקײט הײנטיגע צײטען—קעניג!..

— איך פערשטעה אײך נישט, פעטער. װאס האסט דו מורא, װאס? דו פיהרסט דען מלחמה? די אײנציגע מלחמה װאס דו פיהרסט, איז עס דאך מיט זײן אײגען װײב, די מוהמע װעט דאך דיך נישט שיסען!....

— װאס האסטו קריגס־שיפען? הארמאטען? פולעמיאטען? אדער אנדערע אויפרײס־מאטעריאלען? דאס אײנציגע אויפרײס־מאטעריאל װאס דו האסט, איז דאך די שװיגער, טא װאס אריכט דאך אז זי װעט אויפרײסען?

— פאר דײנע פאלאצען האסטו מורא? פאר דײן קרױן? פאר דער כסא מלוכה? אז אינגאנצען פראװעסט דו די מלוכה צװײ נעכט א יאהר — די צװײ סדר־נעכט... צװײ נעכט אין יאהר איז נישט קײן געװאלד!

האט מיך מײן פעטער אויסגעהערט. פערטראכט זיך, געצויגען פארן בערדעל און צום סוף געזאגט צו דער מוהמע:

— דו װײסט, פרײדעל, װאס איך װעל דיר זאגען? יענקעלע איז אפשר גערעכט. פאר װעמען האב איך מורא? מ'װעט מיר די שיפען צונעהמען? די פאלאצען, װאס איך האב נישט? פאר װאס זאל מען מיך הרגענען, פארװאס? װאס האב איך הארמאטען, ביקסען, פולעמיאטען? מ'װיל ירשענען מײנע אוצרות? מ'װיל פערכאפען מײן כסא מלוכה? — פארװאס זאל מען מיך הרגענען, פארװאס? באשר, איך בין געשטראפט געװארען מיט א נאמען קעניג? און אז איך װעל הײסען ראבינאװיטש, קאהן, צי רובינשטײן, װעט מען סיך קושען? — װעמען ארט דער נאמען?

— אודאי אזוי, האט די מוהמע צוגעבאמקעט: װעמען דארט דער קאפ, װי דו הײסט? פאר װעמען האסטו מורא, שלימזל מײנער — האט די מוהמע זיך צוקאכט. פאלג מיך, לאז דיר אויס די נארישקײטען פון קאפ, אלע אויף צועפעניש, װעסטו הײסען קעניג, און איך װיל זעהען װער דיר װעט עפעס טון דערפאר.

דער פעטער האט אראפגעלאזט דעם קאפ. פערטיפט זיך אין זײנע מחשבות, און צום סוף, האט ער א זאג געטון:

— יא, איהר זענט אפשר בײדע גערעכט, און פונדעסטװעגען, װאלט איך געװאלט ענדערען מײן נאמען. הײנטיגע צײטען איז רײקאליש צו הײסען — קעניג!...

— קום, פרײדעלע, איך געה מיר ענדערען דעם נאמען. כ'װיל בעסער הײסען טויבענכאפער, לאפיטוטניק, הארמאיעדניק — אבי נישט קעניג!...

א װאוילער מענש דער פעטער מעכל, נאר דער נאמען קלאגט איהם!..

דער חידושי הרי״ם אלס שתדלן

פון מנשה אונגער

די רוסישע רעגירונג האָט דאַן געזוכט מיט אַלע מיטלען צו „רעפאָרמירען“ די יודען אין פּוילען. דער צאַר האָט אַרויסגעגעבען אַ בעפעהל, צו גרינ־דען אַן אַזוי־גערופענעם יודישען קאָמיטעט (קאָ־מיטעט סטאַראָזאַקאָנניך) מיט דער אויפגאַבע אויס־צואַרבייטען פּלענער אויף צו פערבעסערן די לאַגע פון די פּוילישע יודען, אויף וויפיל אזא פערבעסע־רונג וועט נישט ברענגען קיין שאָדען דעם וואויל־שטאַנד פון די אַנדערע שיכטען פון דער בעפעל־קערונג.

דער קאָמיטעט האָט געדאַרפט בעשטעהען פון זיבען קריסטען און פינף יודען אַלס „ראַטגע־בער“. אין דעם קאָמיטעט זענען טאַקע אַריינגע־טראָטען די חשוב׳סטע פּוילישע שטאַאַטסלייט פון יענער צייט. אַלס אָנפיהרער איז בעשטימט גע־וואָרען איגנאַצי זאַלעסקי, אַ זוהן פון אַ פּראָנ־קיסט, וועלכער איז געווען בעוואוסט אין פּוילען אלס זעהר פעהיגער און ערליכער מענש. אַלס מיטגלידער זענען בעשטימט געוואָרען גראַף וואַ־לעריאַן קראַשינסקי, דער שריפטשטעלער סטעפאַן וויטוויצקי און יאַן איוואַשקעוויטש. דער ערשטער סעקרעטאַר איז געווען דער געשמד׳טער יוד חנא, וועלכער האָט שוין איצט געהייסען סטאַניסלאַוו האָ־נע. אַלס קריסטליכער שעף פון די יודישע ראַט־געבער איז בעשטימט געוואָרען יאַן מילער און אַלס מיטגלידער זענען אויסגעקליבען געוואָרען: יעקעל בערגזאָן (דער בעקאַנטער טעמערלס אַ זוהן) מעכעלע ראַטווער, חיים טובה יאַגאַש, זלמן פּויזנער און העינריק סאַמעלסאָן. עס זענען אויך בעשטימט געוואָרען אַלס שטעל־פערטרעטער: ר׳ שלמה איי־גער (אַ זוהן פון ר׳ עקיבא אייגער), יאָזעף עפּ־שטיין (שפּעטער זיך געשמד׳ט), חיים האַלבער־שטאַדט, אברהם שטערן און טעאָדאָר טעפּליץ. אַלס סעקרעטאַר איז אויסגעקליבען געוואָרען יאַן גליקס־בערג.

ווי מען זעהט, זענען די יודישע ראַטגעבער, וואָס האָבען געהערט צום קאָמיטעט, געווען בלויז אַסימילאַטאָרען און האַלב געשמד׳טע און פון די האָט מען קיין גוטס נישט געקאָנט דערוואַרטען. דאָך האָט דער חידושי הרי״ם, וועלכער איז שוין דעמאָלט געווען גאַר שטאַרק אָנגעזעהן אין וואַרשע, גע־זוכט עצות, ווי אַזוי צו בעאיינפלוסען דעם קאָמי־טעט, ער זאָל זיך אויף אַן־אמת בעשעפטיגען מיט די יודישע נויטען.

דער חידושי הרי״ם האָט קודם כל געזאָרגט דערפאַר, אַז אַלע חסידים פון דער פּראָווינץ זאָ־לען אַריינשרייבען בריף צום קאָמיטעט, וואָס זיי זאָלען שילדערן זייער טרויעריגע לאַגע.

פון אַ סך שטעט זענען טאַקע אָנגעקומען בריף, געשריבען אין העברעאיש, אין וועלכע עס זענען געשילדערט געוואָרען די יסורים פון די יודישע פאָלקס־מאַסען, וואָס ווערען געיאָגט און געטריבען און זיי האָבען זיך נישט וואו אהינצוטון. עס איז אויך אין יעדע בריף ביטער בעוויינט געוואָרען די שרעקליכע לאַגע פון די טויזענ־טער יודישע משפחות, וואָס האָבען זיך בעשעפ־טיגט מיט האַנדעל און אויסאַרבייטען משקאות, און זייערע פּרנסות זענען פון זיי פּלוצלונג אַוועק געראַבעט געוואָרען.

די בריף וואָלטען זיכער געווען געהאַט דעם געהעריגען ערפאָלג, ווען די וואָלטען אָביעקטיוו איי־בערגעזעצט אין אַ גוטען פּויליש. אָבער די יודישע ראַטגעבער, וועלכע זענען געווען כמעט אַלע אַסי־מילאַטאָרען און ערב משומדים, האָבען מעהר זיך פּראָאינטערעסירט, ווי אַזוי צו פערשפּרייטען די השכלה צווישען די „פינסטערע, אפגעשטאַנענע מאַ־סען“, ווי אַזוי זיי צו מאַכען צו „לייטען גלייך“, וואָס עס האָט זיך אויסגעדריקט אין רעדען פּוי־ליש, אַראָפּוואַרפען פון זיך די יודישע מלבושים, און ביסלעכווייז צוקומען צום — שמד.

אַ געגען דעם האָט אָנגעהויבען צו פיהרען אַ פערביטערטען קאַמף דער חידושי הרי״ם. ער האָט מיט אַלע מיטלען געזוכט צונישט מאַכען די רעפאָרמיסטישע פּלענער פון די יודישע ראַט־געבער.

כאַראַקטעריסטיש איז אַ בריף, וואָס דער חי־דושי הרי״ם שרייבט צו דעם גביר ר׳ אברהם ווי־נאַווער (פערעפענטליכט אין ספר „מאיר עיני הגולה“ צווייטער טייל) וועגען דער רעפאָרם, וואָס מען וויל איינפיהרען אין די חדרים. אין בריף ווערט אויך דערצעהלט, אַז ער איז געווען ביי ראָזענען און ער האָט מיט איהם זעהר אַ סך געשמועסט וועגען דעם, אָבער ראָזען האָט איהם גאַרנישט צוגעזאָגט, אדרבא, ער האָט נאָך געזאָגט, צום חידושי הרי״ם, אַז עס איז גאָר גוט: ווייל ער האַלט זיך פאַר אַ צדיק, כאָטש ער איז עובר אויף דער גאַנצער תורה, ווייל ער, אַז אויך די אַנדערע זאָלען זיין אַזעלכע צדיקים ווי ער, וואָס זאָל איך זאָגען און וואָס זאָל איך רעדען? יוצא איז צו אוּבוּ, אַז דאָס געשעהט אין אונזערע צייטען. און ס׳איז זיי נישט גענוג דאָס, וואָס זיי זענען אַליין עובר עפענטליך אויף דער תורה און קיינער זאָגט די נישט קיין וואָרט, איז נאָך זיי אַ דאַרן אין זייערע אויגען יעדער איינער, וואָס דערמאָהנט דעם נאָמען יוד אין דער וועלט אויף די, וועלכע האַל־טען זיך נאָך אָן גאָטס תורה.“

אָבער דאָס, וואָס דער חידושי הרי״ם האָט נישט געקאָנט אויספּועל׳ן ביי די יודישע אַסימי־לאַטאָרען, האָט ער אויסגעפּועל׳ט ביי דעם משומד חנא, וועלכער איז אמאָל געווען אַליין אַ חסיד און האָט אַפילו דערנאָך, ווען ער האָט זיך שוין געהאַט געשמד׳ט, געקוקט אויף׳ן חסידות ווי אויף אַ פּאָזיטיווער ערשיינונג אין יודישען לעבען, וועל־כע האַלט אָפּ די יודישע פאָלקס־מאַסען פון אונטער־זינקען אין ישובים, וואו די זענען אַ מיעוט און ברענגט אַריין אַ ביטעל וואַרימקייט אין דעם פער־חושך׳טען אָרימען לעבען.

די אַלע העברעאישע קלאָג־בריף, וועלכע זע־נען געהאַט אָנגעקומען צום קאָמיטעט און וואָס דער סעקרעטאַר האָט די מיט אַ כיוון שלעכט איבער־זעצט, כדי זיי זאָלען נישט מאַכען אזא שטאַרקען רושם אויף דעם קאָמיטעט, האָט חנא נאָכאַמאָל ריכ־טיג איבערזעצט אויף אַ שעהנער פּוילישער שפּראַך, אַזוי אַז זיי האָבען דערנאָך שוין געמאַכט אַ גאַר שטאַרקען איינדרוק אויף די קריסטליכע קאָמיטעט־מיטגלידער.

אַ דאַנק דער איניציאַטיווע פון חידושי הרי״ם, וועלכער האָט געהאַט אַ גאַר שטאַרקע השפּעה אויף דעם משומד חנא, האָט חנא אויך געגעבען אַ פּלאַן, אַז די יודישע ראַטגעבער זאָלען זיך שטעלען אין דירעקטער פערבינדונג מיט די פּוי־לישע פּראָווינץ־שטעט. אין בעראַטונגס־קאָמיטעט, האָט חנא גע׳טענה׳ט, זענען אַריין בלויז יודען פון וואַרשע, וועלכע קענען נישט וויסען די בעדערפע־נישען פון די פּראָווינץ־יודען. מען זעהט אויך, אַז אַלע בקשות קומען אָן פון אָרטאָדאָקסישע פרומע יודען, דערפאַר דאַרף מען, אַז אין קאָמיטעט זאָלען אויך אַריינגעהען אַ פּאָר יודען, וואָס זע־נען באמת פרום.

געמיינט האָט ער, אַז עס וועט זיך איהם איינ־געבען אויסצופּועל׳ן, אַז מען זאָל אַריינגעהמען אין קאָמיטעט דעם חידושי הרי״ם, אָבער ווען ער האָט זיין פּאָרשלאַג אַריינגעטראָגען איינמאָל אויף אַ זיצונג פון קאָמיטעט, האָבען די יודישע ראַט־געבער איהם געזאָגט, ער זאָל אָנגעבען אַ נאָמען, און ווען זיי האָבען דערהערט דעם נאָמען איטשע־מאיר אַלטער, זענען די אַסימילאַטאָרען אַזוי אויפ־געשפּרונגען, ווי מען וואָלט זיי געווען אָנגיסען מיט אַ טאָפּ הייסע וואַסער.

— וואָס? דעם פאַנאַטיקער ווילט איהר אַריינ־בעהמען אין קאָמיטעט? — האָבען זיך אַלע פער־חידוש׳ט געפרעגט.

— ער וועט נאָך מעהר פערפינסטערען די יודען אין פּוילען מיט זיין חסידות — האָבען אַ טייל געשריגען.

— איטשע מאיר אַלטער איז אַ גרויסער גאון און אַ ליכטיגע פערזענליכקייט — האָט חנא גע־ענטפערט — ער איז ביים היינטיגען טאָג דער גרעסטער גאון פון פּוילישען יודענטום און דער־צו איז ער טאַקע אַ גרויסער אנהענגער פון חסי־דות, וואָס איז אַ פאָלקס־בעוועגונג און דערנעהנ־טערט די פּראָסט־פּשוט׳ע מענשען צו די יודישע אַריסטאָקראַטען!

עס האָט אָבער נישט געהאָלפען דאָס פער־טיידיגען דאָס חסידות און, דעם חידושי הרי״ם מצד דעם משומד חנא. די יודישע ראַטגעבער האָבען אָפּגעוואָרפען דעם פּאָרשלאַג אַריינצונעהמען דעם חידושי הרי״ם אין דער קאָמיסיע.

חנא האָט אויסגעפיהרט זיין אַרבייט אין דעם „יודישען קאָמיטעט“ געוויסענהאַפט, צו אַלעמענס צופרידענהייט. אַלע פראַגען, וואָס האָבען געהאַט אַ שייכות צום מאַטעריעלען לעבען פון די יודען אין פּוילען, האָט ער ריכטיג און אויספיהרליך בעה־אַנדעלט לויט זיינע רעפעראַטען האָט אויך דער קאָמיטעט אויסגעאַרבייט פּראָיעקטען מבטל צו מאַ־כען גזירות וועלכע האָבען אַזוי שרעקליך בעד־שוועהרט דאָס יודישע לעבען אין פּוילען. איז אָבער דער צאַרישער קאָמיסאַר באַזאָסילצאָוו נישט צופרי־דען געווען מיט חנא׳ס אַרבייט, ווייל די פּראָיעקטען זיינע וועגען יודען זענען געווען, לויט זיין מיינונג, „צו ליבעראַל און שעדליך פאַר דער קריסטליכער בעפעלקערונג“.

האָט דאַן באַזאָסילצאָוו ערקלערט אַז מען דאַרף טאַקע מבטל מאַכען אַלע גזירות־בעשרענקונגען פאַר יודען. עס מוזען אָבער פריהער אָנגענומען ווערען מיטלען צו רעפאָרמירען די... מאָראַל פון די יודען, דערביי טאָר מען זיך גאָרנישט סומך זיין אויף די מיינונגען פון די יודען און אַפילו נישט אויף אַ מיי־נונג פון אַ משומד, ווייל די „יודישע דעמאָראַלי־זאַציע“ איז אַזוי טיף איינגעוואָרצעלט ביי יעדען יוד, אַז דאָס שמד׳ען זיך האָט נישט אַזאַ כח, וואָס זאָל דאָס קענען אַלץ אָפּוואַשען, עס איז דער־פאַר נויטיג, אַז אין קאָמיטעט זאָל זיך געפינען אַ ני־

(ווייטער זעה זייט 15).

ערב יום־טוב

אַ קאַפּיטעל פון ראָמאַן „אויף פעלדער“ פון יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטענפערבאַנד

פון פּרץ הירשביין

— אַ נאָמען איז איביג!

— אַ נאָמען איז געגליכען צו אַ פּנים...

— אונזער דאַרף איין אונזער קינד — קומט איהם אַ נאָמען וואָס זאָל קלינגען איבער גאַנץ קרים.

— ניי, ווערע, דערלעבט, אונזער דאַרף זאָל הערט זיין אָנ׳אייגענעם נאָמען...

— אַ נאָמען איז איביג אויסגעקריצט אויף די טאַוולען פון דער נייער צייט!

דאָס לעצטע האָט געזאָגט לוי בירמאַן, ער איז אַליין געווען שטאַרק בעגייסטערט פון דעם דאַר־פיגען איינפאַל.

די צייט איז געקומען אַ יום־טוב צו מאַכען און אַ נאָמען געבען דעם יונגען דאָרף: צייטיג געוואָרען אזא פערלאַנג ביי איבערוואַנדערער—פּיאָנערען.

האָבען אויגען מיט יוגענט אויסגעזיי זיך אַנגע־צונדען: מידע געמיטער האָבען פרישע כוחות ער־שפּירט, פּיס האָבען געגאַנגט זיך אַרויסצולאָזען אין אַ טענצעל מיט דער לעבג פון דער דאָרפישער גאַס. האָפענונגען פערזייעטע און נאָך נישט אויפגעגאַנ־גענע האָבען לויטער זיך אַ צאַפּעל געטון אין האַרצען.

— איצטער עיש קוים זעהט מען, אַז אַפילו אַ שטיין ווען מען לייגט איהם אַנידער אויף אַן אָרט, ווערט נישט פערפאַלען: אַ פשיטא שוין ווען יודען פער־וואַגלטע האָבען אויף אָנ׳אייגענער ערד אַ פוס אַנידערגעשטעלט.

— נישט קיין דאָרף, דאָס איז אַ יודיש לאַנד; אַזוי האָט די סאָוויעטענמאַכט געוואָלט! — האָט גע־שריען צאַלקע שטיינבערג.

און פונקט ווי די כוחות וואָס יערען, קוועלען און מאַכען פּלאַצען איבער זריעה אין דער ערד, פון איהר זאָל אַ פּלאַנץ אַרויסשפּראָצען צום דרוי־סען — אַזוי האָט אין דער טיפעניש פון אייגענעם לעבען אויפגעבריזט דער פערבאָרגענער כח, וואָס האָט מעגליך געמאַכט ביז איצטער צו דערינעהרען די בלייכע האָפענונגען ביי מענשען, וואָס זענען פון שטעטעל געגאַנגען צו דער בעפרייטער ערד.

זלמן קאַסאַי, וואָס האָט די לעצטע צייט אַ סך געשוויגען, ער האָט געוואָלט הערען וואָס דער אַל־טער ירחמיאל פינטשוק האָט צו זאָגען וועגען אַזאַ יום־טוב:

— דאָס איז, מיין איך, נישט קיין יונגעל אַ נאָמען צו געבען; קיין מיהעל — אַוודאי נישט, כאַ־כאַ־כאַ. אָהן אַ נאָמען איז ווי אָהן אַ סימן, וואָס זאָגט איהר, חבר פינטשוק?

— וואָס זאָל איך זאָגען? — האָט דער אַלטער און שטאַרקער ירחמיאל פּאַוואָליע גערעדט און אַ־רויסגעקליבען שוועלען פון זיין געוויכטער, גרויער באָרד — ווען די מלחמה האָט געבושעוועט, איז דערנאָכדעם אַז די פּאָגראָמשטשיקעס האָבען זיך צעקושעט, — האָט מען שוין געקוקט דעם טויט אין די אויגען אַריין; האָט מען גאָר געקלערט: כאָטשבי צו קבר ישראל קומען; כאָטשבי נישט ווערען אַ נבלה פאַר די הונגעריגע הינט.... איז אַ פּנים לעבט מען, אין אַ צייט וואָס נישט אַלץ קען מען צעקריגען, אַוודאי בעדאַרף מען אַ נאָמען געבען דעם דאָרף; אַ נאָמען, וואָס זאָל טאַקע דעם דאָרף מאַכען זנאַטשנע אין דער געגענט, די יונגע חברה האָבען שוין אַ נאָמען, זאָגט מען; ווילען נישט אַרויס־געבען איהם אַפריהער, כאַ־כאַ־כאַ, מען שמו־עסט, אַז נאַטשאַלסטוואַ פון מאָסקווע קומט אַראָפּ לכבוד דער דאָזיגער סאַביטיע....

בערע קאָוואַלסקי האָט לכבוד דעם געפּלאַנטען יום־טוב געזוכט אַ געלעגענהייט צו בעגעגענען לאַנגען ערגעץ אַן אַ זייט און פאַר איהר אויסלייגען די פּלענער פון גרויסען יום־טוב, נישט קיין בחור־געפיהלען האָבען אין איהם איצט דערוואַכט און מיט בענקעניש אָנגעפילט זיינע אויגען, מיט אַ קלאָ־מעניש אַרומגעקלייאַמערט זיין האַרץ — וואָס צו לאַנגען האָט עס איהם געצויגען צו זוכען דערלייזונג. צו לאַנגען, ווי צו דער ערשטער, וואָס האָט פאַר־אייאָהרען איהר בריהשקייט אַרויסגעוויזען איהר שטוב זאָל די ערשטע פאַרטיג ווערען, — צו דער דאָזיגער „שלאָגער־קע“ האָט איהם געצויגען, אַפּי־סעל צו דערמאָנען יענע צייט, ווען צווישען איהם און איהר איז אָנגעגאַנגען אַ מין שטילער געווינט — וועמעס שטוב עס וועט פריהער פאַרטיג ווערען.

עס חידושט איהם, בערען, ווען ער טראַכט פון יענער צייט, בסך־הכל מיט אַריבער אַ יאָהר צוריק; דוכט איהם יעמאָלט איז ער יונג געווען, שטיפעריש געווען; און יעמאָלט איז נאָך די „בור־זשויקע“ לאַנגע אויך גאָר גאָר אַ קינד געווען, געראַיצט זיך יעמאָלט מיט איהם און איבעראָגע ביש... כאָטש ער וויס אַליין נישט, וואָס איהם איצט אויסקומען צו רעדען מיט איהר, און איהם פונ־דעסטוועגען לאַנגע איצטער די איינציגע מיט וועמען עס ציהט איהם צו רעדען. אמת, צו די פּאַריאַטאָ־ריגע, וואָס האָבען מיט חשק געבויט, געהער דאָך יוסף ראַטנער אויך; אָבער מיט יוסף׳ן האָט בערע די לעצטע צייט כמעט נישט פון וואָס צו רעדען. פערקעהרט, בערע וואַרט אויף דער צייט, ווען יוסף וועט קלאָר און אָפען אַרויסקומען מיט קאָנטר־רע־וואָלוציאָנערע רייד. „עפּעס וועט דער דאָזיגער יוסף אָפּטון, וואָס אַלע וועלען מוזען מודה זיין, אַז איך בין געווען גערעכט...“

בערע האָט לאַנגען געטראָפען ביים ברונעם, האָט זיך געקליבען אַ ריהר טון מיט די לייצעס, זי האָט שוין געהאַט איהר פעסעל פול מיט וואַסער, אָפּצופּאָהרען פון ברונעם — ווען בערע איז מכלוהר מורשט אויך אַרויסגעקומען נאָך וואַסער:

לאַנגע האָט פערשטאַנען אַז בערע איז פונקט איצטער אָנגעקומען נישט דורך אַ צופאַל; „עפּעס האָט איהם אָנגעשפּאַרט“. — האָט לאַנגע געטראַכט און שיער נישט אַ לאַך געטון. אָבער זי האָט בעשטימט אין האַרצען, אויב ער איז יאָ געקומען — זאָל זי איהם אויסהערען, וואָס ער האָט צו טון.

בערע האָט נישט געוואַרט, לאַנגע זאָל זיך אָפּ־רופען; איז אַליין אַרויסגעקומען מיט אומדערוואַר־טעטע רייד:

— מיין מאַמע האָט זיך אויף דיר היינט שטאַרק באַקלאָגט.

— האָט דיין מאַמע נישט געזאָגט, וואָס זי בע־דאַרף מיך האָבען?

— מעגסט אַריינקומען, ווען זי אַפילו בעדאַרף דיך נישט האָבען.

— אַזוי רעדט אַ רעוואָלוציאָנער, בערע?

— היינט בין איך אַלעמען מוחל; היינט בין איך נישט קיין רעוואָלוציאָנער. אַלעמען האָט אַ־רומגעכאַפּט אַ פריידיג צוליב דעם, וואָס מען האָט בעשטימט געבען אַ נאָמען אונזער דאָרף; אַלעמען פון לוי בירמאַנען ביז צאַלקע שטיינבערגען; פון פּוי באָטשע קרעטשמערין און די פינטשוקס, ביז צום אַלטען ברעזער. דעם זיידען דיינעם... נו, וואָס האָב איך זיך שוין צו בעריהמען? אין דעם יום־טוב בין איך איינער גלייך מיט אַלעמען.

— אַלעמען האָט אַרומגעכאַפּט אַ פריידיג, זאָגסטו?

— אפשר שטעהסטו אָפּ פון אַלעמען, ווער ווייסט דיך... קום אַריין היינט אין אָוונט צו אונז, מיר׳ן אַרומרעדען ווי אַזוי מען זאָל צוגרייטען דעם יום־טוב און מאַכען איהם וואָס שעהנער.

לאַנגע האָט איהם אָנגעקוקט, געהערט ווי ער רעדט; אַ ריגע איז ביי איהר אָנגעשטאַנען אַ בעגעהר צו בעהמען און אַ טרייב טון די פּאָ־ה מיטן פעסעל וואַסער; גאָר נישט צעטפערען אויף בערעס ווע־טער. זי האָט זיך אָבער נישט געקענט בעהערשען און אַ פרעג געטון:

— דיך האָט אויך אַרומגעכאַפּט די אייגענע פריידיג, וואָס מיין זיידען, אַזוי ווייס איז שוין בערע קאָוואַלסקי פערקראָכען?

אויף די לעצטע ווערטער האָט לאַנגע היכף חרטה געהאַט:

— איך מיין נישט, בערע, קיין חוזק מאַכען; די לעצטע ווערטער זענען נישט קיין געמיינטע. איך וויל דיר גאָר זאָגען אַז איך גרייט זיך נישט צום יום־טוב.

בערע האָט זי אָנגעקוקט, נישט בעגריפען וואָס זי מיינט; ער האָט געוואָלט דערקענען אין איהר פּנים דעם מיין פון איהרע ווערטער.

— וואָס קוקסטו מיך, בערע, אַזוי אָן? גלויב־סטו מיר נישט, אַז דער יום־טוב איז נישט מיינער? פאַר וואָס זאָל ביי מיר טאַקע זיין אַ יום־טוב אויב עס שטעהט אַ שעהנער דאָרף וואָס איבערוואַנדערער האָבען פאַר אַנדערע האַלבען יאָהר צייט... כאַ־כאַ־כאַ, וואָס קוקסטו מיך אַזוי אָן, בערע?

— אַוודאי פערשטייט איך עס נישט; ס׳וועלען אַראָפּקומען מענשען פון דער מלוכה, פון מאָסקווע, און פון קרים... מען וועט אונז בעגריסען פון דער מלוכה, און אַזאַ שעהנעם נאָמען וועט מען אונזער דאָרף געבען — דאָס איז נישט קיין יום־טוב?

— אַ גרויסער יום־טוב, בערע, פאַר די וואָס האָבען טאַקע געבויט.

— דו האָסט נישט געבויט?

לאַנגע האָט אָנגעקוקט בערען און געשמיי־כעלט; פון איהרע שוואַרצע אויגען, איינאיינעם מיטן שטענדיגען גליה, האָט אַרויסגעקוקט טרויער. זי האָט געוואוסט אַז בערע איז נישט אויף אַזוי פיל נאַריש, ער זאָל נישט פערשטיין דעם בעדייט פון איהרע איצטיגע רייד. זי, לאַנגע, האָט נישט גע־וואַרט, בערע זאָל נאָך עפּעס פרעגען, זי האָט איצ־טער אָנגעהויבען און קענען איהר ווילען האָט זי גערעדט מיט אַ סך ביטערקייט:

— יאָ, בערע, קענסט נישט פערשטיין פאַר וואָס איך בין טרויעריג פונקט יעמאָלט ווען דיך און אַלעמען, אַלעמען האָט אַרומגעכאַפּט אזא גרוי־סע פריידיג... ווער נאָך, ווי דו, האָט די גאַנצע צייט געהאַלטען איז איין אויפקלערען אַז די רעוואָלוציע פערלאַנגט פון בעפרייטען מענשען, ער זאָל אויפ־הערען איינזיבען האָבען רק זיך אַליין; „אַ מענש, אַנ׳אמת׳ער רעוואָלוציאָנער בעדאַרף בויען פאַר יענעם און פערגעסען אַליין אין זיך“... דאָס האָב איך געטון, בערע. פאַר זיך אַליין וואָלט איך פאַראַיאָה־רען נישט איינגעריסען די וועלט, מיין שטוב זאָל זיין די ערשטע פאַרטיג. יאָ, בערע, קוק מיך נישט אַן אַזוי, איך בין נישט אַראָפּ פון זינען.

— נו, אמת; אויב דאָס איז טאַקע אַזוי ווי די זאָגסט, — באַדאַרף דאָך אַוודאי זיין אויך ביי דיר אַ גרויסער יום־טוב ווען מען וועט אונזער דאָרף געבען אַ נאָמען!

— דעמאָלטיגען יום־טוב האָב איך נישט פער־דינט, בערע, איך וועל דאָ גאָר דאַביי נישט זיין.

— וואָס מיינסטו?

— איך וועל דאָ נישט זיין.

— פאָהרסט אַוועק?

— באַדאַרפסט נישט זיין אַזוי אומ־וויליג, בער־לע, אויב איך וועל אויף דעם יום־טוב נישט זיין.

— ווער נאָך וועט נישט זיין?

— אַלע, אַלע, אויסער לאַנגען; די, די איינ־ציגע וועט פעהלען....

ווי זי איז געווארען זיין פרוי

(ערצעהלונג) • נאכ'ן פראנצויזישען • פון נ. פערלמאן

— איהר?... ווי קומט איהר אהער?

ליזע האט אנגעקוקט הערי טאבער מיט גאר נישט קיין פריינטליכען בליק, ווען ער איז איהר געקומען אנטקעגען אין זומער־האטעל ביים ים. עס איז אויך געווען איבעראשונג אין די פראגע, וואס זי האט איהם געשטעלט.

— וואס טוט איהר דא?

הערי טאבער, א שעהנער יונג, פון א יאהר 30—32 האט זיך העפליך פערנייגט פאר איהר, נישט מאכענדיג זיך גאר וויסענדיג איבער דעם ווי זי האט איהם בעגעגענט, און געענטפערט גאנץ רוהיג:

— איך בין געקומען אהער צוליב אייך, עס פעהלט אייך?

א ווילע האבען ביידע געשוויגען. ליזע האט בעקוקט פאר זיך מיט א ווייטען בליק, איהר בישט־געפארבט פנים מיט א דינעם קנייטש צווישען איהרע געדיכטע, שווארצע ברעמען האט אויסגעזעהען הארט און עלטער פון זיינעם. כאטש זי איז געווען נישט מעהר ווי אכט־און־צוואנציג יאהר אלט. זי האט אויפגעהויבען אויף איהם איהרע גרויסע אויגען און געזאגט:

— הערי, איך וואלט וועלען פערשטיין...

— וואס אזוינס האט איהר געוואלט פערשטיין?

— פארוואס פערפאלגט איהר מיך אזוי? עס האט זיך אנגעהויבען מיט א דריי חדשים צוריק, אויף יענעם אוונד ביי די אלפערטס, וואו מיר האבען זיך בעקענט. פון אלע שעהנע, יונגע פרויען אויפן אוונט האט איהר אויסגעקליבען מיך, אן־ארימע פרוי, וואס האט נישט געגלאנצט מיט קיין שעהנקייט און אפילו נישט מיט קיין ציהרונג...

— איהר פערמאגט מעהר ווי דאס און...

— רעדט נישט אזוי, — האט זי איהם איבערגעשלאגען מיט אן־אומגעדולדיגער בעוועגונג — זאגט מיר, פארוואס פערפאלגט איהר מיך? אין אנהייב האב איך געמיינט אז איהר האט געוואלט מאכען מיט מיר שפאס... אבער איצט, ווען איהר זענט געקומען אהער צוליב מיר, ווייס איך שוין נישט וואס צו טראכטען... נאך וואס זענט איהר אהער געקומען?

— ווייל איך האב אייך ליב.

ער האט איהר געקוקט גלייך אין פנים אריין, ווען ער האט דאס ארויסגעזאגט. זי האט א ציה געטון מיט די אקסעל און געזאגט זעהר טרוקען:

— איך גלויב אייך נישט. עס מוז דא זיין עפעס אנדערש. וואס? מיינט נישט, אז איך בין אזוי נאריש. איהר זענט הערי טאבער, א שעהנער בחור, און א פערמעגליכער. מיט אזוי פיל ערפאלג ביי פרויען, און איך בין אן־ארים ווייבעל, אן־אלמנה, וואס הער מאן האט איהר נישט געלאזט קיין געלט און וואס מוז איצט ארבייטען אויפן לעבען. איך האב אויך נישט קיין רייכע קרובים אדער פריינט, אבער דער עיקר איז, איך בין נישט קיין שעהנע. נאך וואס, זאגט מיר, זענט איהר געקומען אהער מיר דערצעהלען, אז איהר האט מיך ליב?

זי האט גערעדט מיט אזא פעסטקייט, דורכבעטענדיג איהם מיט איהר דורכדרינגליכען בליק, אז ער האט נישט געוואוסט וואס איהר צו ענטפערען, עס איז געווען אמת, אז זי איז נישט געווען קיין שעהנע, אפילו מיאוסלעך, איהר בויגיגער קערפער, איז געווען גאנץ פיין געבויט, אבער דער פנים איהרער... א חוץ אפשר איהרע קלוגע, גרויסע אויגען און איהרע פערלדיגע ציינער.

זי האט גענומען ווייטער רעדען, אלץ מיטן זעלבען טרוקענעם טאן:

— נו, ענטפערט מיר, דין איך אייך אפשר פאר א שילד? איהר זענט, שטעל איך זיך פאר, אפשר פערליבט אין א שעהנער פרוי, וואס האט אן־אייפערזיכטיגען מאן, און איהר געהט מיר דערפאר נאך, כדי אפצוציהען פון זיך יעדע פערדאכט, עס איז אומזיסט, קיינער וועט נישט גלויבען אז דער שעהנער הערי טאבער זוכט צו געווינען די ליבע פון א פרוי, וואס אלע גלויבען אין איהר אומשולד, און קיינער טראכט גארנישט זי צו פערפיהרען...

— איך האב אייך נאכגעפאלגט נאך דערפאר, ווייל איך האב אייך געוואלט נאכפאלגען, ווען איהר זענט אוועקגעפאהרען פון שטאט, האב איך פערשטאנען אז איך וועל נישט קאנען פערבלייבען אזא לאנגע צייט אהן אייך...

ווידער האט זי א ציה געטון מיט די אקסעל.

— איהר ווילט, הייסט עס, מיר נאך אלץ נישט זאגען צו וואס איהר שפילט די קאמעדיע? גוט, איך וועל אייך מעהר נישט פרעגען.

— ערלויבט איהר מיר צו פערבלייבען מיט אייך נאך עטליכע מינוט?

— אויב איהר ווילט, אבער רעדט צו מיר נישט פון קיין ליבע.

זיי האבען פערבראכט צוזאמען ביז מיטאג־צייט, זיי האבען זיך אויך געטראפען אויפן צווייטען טאג און אין די טעג נאך דעם, זיי זענען געווארען באהענטע פריינט, און אין שטאט האבען זיי זיך קוים געקענט, דא, ביים ים, האבען זיי געקאנט זיך טרעפען, ווען נאר זיי האבען געוואלט, און זיי האבען זיך בעסער אנגעשאצט. דאס יונגע ווייבעל האט נישט געקאנט געפינען קיין אנדער אויסרייד פאר הערי'ס אפשטעלען זיך אין דעם זומער־האטעל ווי נאר דאס, וואס ער האט איהר אליין געזאגט, עס איז איהר געווען שווער צו גלויבען — זי, א נישט־שעהן ווייבעל, וואס האט קיינמאל נישט געהערט פון קיינעם קיין קאמפלימענטען און וואס אפילו דער מאן איהרער האט חתונה געהאט מיט איהר, כדי צו קאנען אויפעסען איהר נדן, — און הערי טאבער, דער רייכער בחור, הויך, שלאנק, מיט א פאר שווארצע אויגען, וואס זייער פייער האט געקאנט פערברענען יעדע פרוי, — האט ער זי טאקע ליב געהאט?

די פראגע האט מיט יעדען טאג אלץ שארפער זיך ארויסגעשטעלט פאר איהר און געמאנט אן־ענטפער, אבער הערי האט געשוויגען און זי אליין האט נישט געוואוסט קיין ענטפער. זי האט זיך געשראקען, אז זי זאל נישט בעדארפען שפעטער זיך שעמען פאר זיך אליין, פאר איהר נאאיווער איינרעדעניש און לייכטגלויביגקייט.

אבער אין עטליכע טעג ארום האט הערי ווידער אנגעהויבען רעדען פון זיין ליבע, ליזע האט ווידער געמאכט א שטרענג פנים ווען זי האט געזאגט:

— לאכט נישט פון מיר... איך האב אייך נישט געגעבען קיין שום גרונד, אז איהר זאלט זיך אזוי בענעהמען...

ער האט איהר פערזיכערט אז זי בעדארף נישט צווייפלען אין זיין אויפריכטיגקייט, און גענומען רעדען פון עפעס אנדערש. זי איז נאך דעם געווארען צו איהם פריינדליך, צוגעלאזען, כמעט צארט, אזוי ווי מיט א גוטען, אלטען חבר. זיי האבען פערבראכט לאנגע שעה'ן צוזאמען און גערעדט, גערעדט. ער האט ליב געהאט צו הערען איהר מעלאדישע שטימע, איהרע רייד, וואס האבען געוויזען, אז דאס יונגע ווייבעל טראגט א קלוגען, אפילו א שארפען קאפ אויף איהרע אקסעל. איהר געזעלשאפט איז איהם געווען אנגענעהם, ער האט געזוכט צו זיין מיט איהר. נאר מיט איהר אליין, פון אלע מיידלעך און ווייבלעך אין האטעל.

מיט יעדען טאג איז זייער פריינטשאפט געווארען הארציגער, ווארעמער, אינטימער, ליזע האט אלץ געוואלט דערגיין וואס עס האט הערין געבראכט אין יענעם זומער־האטעל, די פראגע האט זי נישט געלאזט רוהען, זי איז נישט געווען זיכער אין זיך און איהר אפגעברענטער פנים האט זיך אפילו לייכט גערויטעלט, ווען זי האט גענומען רעדען:

— זאגט מיר דעם אמת, הערי, מיר קענען זיך איצט בעסער און איהר ווייסט, אז איהר מעגט מיר אלץ געטרויען, ווייל איך פון אייך אז איהר זאלט מיר זאגען דעם אמת. איהר בעליידיגט מיך, ווען איהר בעהאלט עפעס פון מיר, ניין, נישט די ליבע צו מיר האט אייך געבראכט אהער, איך וועל עס אייך קיינמאל נישט גלויבען, נאך וואס זענט איהר אהער געקומען? וואס האט אייך בעוועגט דערצו? ווייזט מיר, אז איהר האט צוטרוי צו מיר, און זאגט מיר דעם אמת...

זי האט איהם אריינגעקוקט מיט געבעט אין די אויגען, ער האט געהאלטען אז זי האט גענוג שכל צו קאנען אלץ פערשטיין און ער וועט איהר טאקע בעליידיגען אויב ער וועט איהר נישט אויסזאגען. ווי אזוי עס איז אלץ פארגעקומען. ער האט געוואלט זיין אפענהערציג מיט דער יונגער פרוי, איהר מיינונג איז איהם איצט געווען זעהר טייער. און ער האט אנגעהויבען מיט אינטימער אויפריכטיגקייט:

— איך בין נישט געקומען אהער צוליב אייך, אין שטאט האב איך אייך קוים בעמערקט, אויב איך האב אייך געזאגט עטליכע פריינטליכע ווערטער, איז עס געווען נאר דערפאר, ווייל עס איז מיין באטור צו זיין העפליך מיט פרויען, איך בין געקומען אהער דורך א ריינעם צופאל, איך האב געוואלט פאהרען אין אן־אנדער האטעל, אין א בעסערען האטעל, מיט איינער א יונגער אקטריסע. אין דעם לעצטען מאמענט האבען מיר זיך צוקריגט, נו, בין איך געפאהרען אליין אין דעם ערשטען פלאץ, וואס עס איז מיר נאר איינגעפאלען, עס איז מיר געווען אביסעל אומעטיג אויפן הארצען, איך בין געווען מיד פון די אלע שעהנע פרויען, וואס זענען אלע אזוי גלייך, אזוי מאנאטאן; טראכטען פון קיין זאך נישט, א חוץ פון זייערע [illegible] און זייער פוסטקייט, צופעליג האב איך אייך דא דערזעהן, און איך האב גלייך א טראכט געטון; אז אייער געזעלשאפט וואלט געקאנט האבען אויף מיר א גוטע ווירקונג אין דעם צושטאנד, וואס איך האב זיך געפונען, איך האב דערזעהן אין אייך א פרוי אן־ערנסטע. נישט קיין לייכטזיניגע, א פרוי, וואס ארבייט — און איהר האט מיך דערמיט צוגעצויגען. איך האב געוואלט, אז איהר זאלט מיך מעהר בעמערקען, און איך האב אייך דערפאר געזאגט, אז איך בין געקומען אהער צוליב אייך, איך האב עס געהאלטען פאר א גוטען שפאס, ווען איך האב זיך אבער בעקענט מיט אייך נעהנטער, האב איך אייך בעסער אפגעשאצט, איך האב אנגעהויבען פערשטיין... ווי איהר זענט אנדערש פון אלע אנדערע פרויען, וואס איך האב געקענט, איך האב זיך געשעמט פאר דעם נארישען, לעכערליכען שפאס, וואס איך האב געמאכט מיט אייך. כאטש איהר האט זיך נישט געלאזט בענעהמען... און איצט... אבער, ליזע טייערע, וואס איז מיט אייך?...

(ווייטער זעהע זייט 15).

שוין איבער הימלאזע קינדער

פון ד״ר מ. שוואלבע

— 3 —

דער בעראטונגסשטעל פאדערט זעהר שטרענג זיך צוצופאסען צום דאזיגען רעגולאמין. דאס קינד מוז האבען אן־אייגענע בעטעל און די נויטיגע זאכען. אייגענע.. על פי רוב קויפט איין די פאמיליע א ניי בעטעל, איידער זי נעהמט צו דאס קינד אויף הארעוואניע. ווען דאס קינד ווערט אפגעגעבען צו א פאמיליע, ווערט עס אבסערווירט דורך דעם דאקטאר און היגיעניסטין צו דעם צוועק האט „טאז" געגרינדעט דעם אויגערופענעם פארשול־בעראטונגס־שטעל (די מעהרהייט אפגעגעבענע קינדער איז אין פארשול־עלטער), וואו עס נעהמט אן א דאקטאר א פעדיאטער און א פאטראנאזש־היגיעניסטין.

די אבסערווירונג פונ'ם קינד איז א שטענדיגע, אן־אומאויפהערליכע. די אפוטרופסטע מוז רעגולער קומען מיטן קינד צום דאקטאר 1 מאל אין חודש. דער דאקטאר קאנטראלירט דעם געזונט־צושטאנד פון קינד, גיט עצות און אנווייזונגען וועגען זיין דערנעהרונג און פלעגונג, די היגיעניסטין בעזוכט דאס קינד צוויי מאל אין חודש. בעהאנדעלט די פראגען פון זיין דערציהונג, פאלגט נאך זיין גייסטיגע ענטוויקלונג, ווען עס איז נויטיג, שיקט־אפ די היגיעניסטין דאס קינד אין שטאטישען פסיכאלאגישען בעראטונגס־שטעל, פעסטצושטעלען דעם ניוואָ פון אינטעליגענץ ביים קינד לויט די אנגענומענע טעסטען, פאר קינדער וואס רעדען יודיש זענען פאראן טעסטען אויף יודיש..

דאס אבסערווירען דאס קינד און די קאנטראלע פון די בעדינגונגען זענען שטענדיגע; דאס דויערט אהן אויפהער די גאנצע צייט ווי לאנג דאס קינד געפינט זיך ביי דער פאמיליע. אפילו ווען דאס דויערט עטליכע יאהר.

די אפוטרופוסטעס זענען צוגעוואוינט שטענדיג זיך מישב צו זיין מיטן דאקטאר און מיט די היגיעניסטקעס אין אלע ענינים, וואס האבען א שייכות צום קינד'ס לעבען, זיין כאראקטער, זיינע נייגונגען. דאס קינד געוויינט זיך צו היגיענע, צו רייניגען די ציין, אפט צו וואשען די הענט, די פיס, און דעם גאנצען קערפער; צו ריינע וועש, צו אן־אייגענעם האנטוך.

די אפוטרופוסטע מוז אפהיטען די ריינקייט פונ'ם קינד און ארום איהם און געוויינען זיך אזוי ארום אויך צו פערזענליכער ריינקייט.

ווען דאס קינד ווערט קראנק, בעזוכט עס א דאקטאר פון בעראטונגס־שטעל איינדערהיים. די אפוטרופסים בעקומען אומזיסטע רפואות. אין פאל פון א לענגערער קראנקהייט, ווערט דאס קינד דורכן „טאז" אריבערגעטראגען אין שפיטאל אריין און די אפוטרופסים בעקומען פארן קינד'ס וועגען, אויך אומזיסט, פישטראן און קווארץ־בעלייכטונג. עס ווערט געפיהרט צווישען די פאמיליעס אן־אגיטאציע, די זאלען אויפן זומער־סעזאן ארויספאהרען מיט די קינדער הינטער דער שטאט, אויפן דארף.

אויפן דארף לאזט מען אויך נישט דאס קינד אהן שוץ און די פאמיליעס אהן אן קאנטראלע. דער בעראטונגס־שטעל בעווארענט זיך לכתחילה אז ער וועט נישט מסכים זיין אויף אן־ארויספאהרען ערגעץ סתם אין א ווייטען דארף, וואו עס איז נישטא קיין דאקטאר. ביז איצט פלעגען די פאמיליעס ארויספאהרען אין בעקאנטע געגענטען הינטער לאדוש, וואוהין עס פלעגען אויף זומער־צייט ארויספאהרען א היגיעניסטין און וואו עס איז נישט שווער געווען, אן־ארטיגער דאקטאר זאל איבערנעהמען די קאנטראלע.

די מעהרהייט פאמיליעס פערברענגט זומער דארט, וואו עס געפינען זיך די זומער־קאלאניעס פון „טאז", און דער קאלאניע־דאקטאר נעהמט איבער די השגחה איבער'ן קינד און די קאלאניע פערוואלטערין, און די דערציהערין די אלגעמיינע אויפזיכט.

* * *

וואס פארא רעזולטאטען וועט געבען די דאזיגע פארם פון קינדער־שוץ? וואס פאר א גורל דערווארט די דאזיגע קינדער אין דער צוקונפט? ווי לאנג וועלען זיי פערבלייבען ביי זייערע עלטערען? צי וועלען פון זיי ארויסוואקסען גוטע, נוצליכע מענשען, וואס וועלען האבען א ציל אין לעבען? צי וועלען זיי זיך אויסלערנען א מלאכה, אן־ארבייט, אדער די וועלען בעקומען בילדונג? צי וועלען זיי געפינען עלטערען, א היים, אן־אויפריכטיג געפיהל? שווער צו ענטפערען אויף די דאזיגע פראגען. די דערציהונג פון אן־אייגען קינד איז אן־עקספערימענט, וואס זייערע רעזולטאטען קען מען קאנטראלירען אין 18—20 יאהר ארום, ד. ה. ווען דאס קינד דערגרייכט דעם אויגערופענעם רייפען עלטער. נאך שווערער איז צו דערציהען א פרעמד קינד, וואס האט פון זיינע עלטערען געקענט ירשענען סיי די פאזיטיווע, סיי די נעגאטיווע כאראקטער־שטריכען.

נאך פינף יאהר ארבייט קען מען פעסטשטעלען אז די מעהרהייט קינדער האט ביי די נייע עלטערען געפינען א היים און א שוץ, דאס וואס עס פעהלט זיי צום מעהרסטען: הארציגקייט, מוטערליכע פארבונדענקייט.

[illegible] קינדער הארעווען זיך ביי די נייע עלטערען אזוי, ווי עס הארעווען זיך טויזענטער יודישע קינדער ביי זייערע אייגענע עלטערען.

דאס סיסטעם פון לאקירען קינדער אין פאמיליעס האט פיל אנהענגער און געגנער, די געגנער זענען די, וואס קענען עס פון די אמאליגע צייטען, ווען מען פלעגט אפגעבען קינדער אויפן דארף אהן א שום קאנטראל. אזא סיסטעם האט טאקע דאן געגעבען די ערגסטע רעזולטאטען. די אנהענגער זענען די, וואס האבען געזעהן די נייע מעטאדען פון זיין רעאליזירונג.

דער לאדזער מאגיסטראט־אפטיילונג פון סאציאלער שוץ האט אויף דעם געביט א ריזיגע דערפאהרונג, אינ'ם איצטיגען מאמענט געפינען זיך אויף הארעוואניע ביי פריוואטע פאמיליעס אונטער דער השגחה פון מאגיסטראט 735 קינדער..

די דערציהונגס־אינספעקטארין ביי דער אפטיילונג פאר סאציאלער שוץ, יוזעפא פוטערניצקא, האט אין יאנואר 1930 געשריבען, אז „די קינדער אויף פריוואטער הארעוואניע, בעזונדערס די קליינע, זענען מעהר ענטוויקעלט גייסטיג, דרייסטער, לעבען נארמאל, זעהען די ארבייט פון די אפוטרופסים, קענען זייערע דאגות און נויט. אויסער דעם איז דאס קינד, אין מעהרהייט פאלען, ארומגערינגעלט מיט א סך הארציגקייט מצד זיינע דערציהער".

אין יוני 1932 שרייבט פ״ר י. פוטערניצקא: „צו די יונגערע קינדער בינדען זיך די אפוטרופסים צו אין אלגעמיין גאנץ שנעל. די גרעניץ צווישען „מיין" און „א פרעמד" קינד פערשווינדט גאנץ גיך".

דאס דאזיגע סיסטעם האט אויך נעגאטיווע זייטען.. קודם כל קענען פארקומען פאלען פון שלעכטען איינלאקירען, עס קענען זיין טעות'ן ביים אפשאצען די מאטעריעלע [illegible] פון דער משפחה, וואס רעפלעקטירט אויף א קינד, עס קענען אויך זיין טעות'ן ביים אפשאצען איהר מאראלישען ווערט.

די בעראטונגס־שטעל בעקענט זיך גענויער מיט דער פאמיליע, און אויב עס ווערט פעסטגעשטעלט, אז מען האט אויסגעקליבען פארן קינד נישט קיין פאסיגען ארט, נעהמט מען דאס קינד צו, כדי עס אפצוגעבען אן־אנדער משפחה. ס'רוב טרעפט, אז די משפחה וועט דאס קינד נישט אפגעבען, די קינדער אבער געוויינען זיך פערהעלטנישמעסיג גיך צו דער נייער סביבה.

א נעגאטיווע זייט פון אזא סיסטעם איז אויך דער פערהעלטענישמעסיג נידריגער קולטור־ניוואָ פון די אפוטרופסים, דער מאנגעל אין היגיענישע ידיעות און גרונד־יסודות פון דער קינדער־דערציהונג.

די וויכטיגסטע זאך אין סיסטעם פון איינלאקירען קינדער ביי פאמיליעס איז דער מעטאד פון אויסגעפינען און אויסקליבען די פאסיגע פאמיליע און דער מעטאד פון אויסלערנען די אפוטרופסים זייערע פליכטען.

צו פערפולקומען די דאזיגע מעטאדען וועלען מיר שטרעבען אין דער נאהענטסטער צוקונפט.

ביים איצטיגען מאמענט זענען אקטועל צוויי פראגען: 1) ווי אזוי אויפצוהויבען דעם ניוואָ פון די פאמיליעס, וואס נעהמען קינדער צו הארעוואניע; 2) ווי אזוי צו פערפולקומען דעם מעטאד פון אבסערווירען די קינדער, כדי צו בעאיינפלוסען דאס דערציהונגס־סיסטעם.

כדי טיילווייז צו פערענטפערען די ערשטע פראגע, בעארבייטען מיר א 4—6־וואכיגען קורס פאר אפוטרופסים, כדי זיי צו בעקענען מיט די גרונט־יסודות פון פערזענליכער און געזעלשאפטליכער היגיענע און מיט די פראגען פון אינדיווידועלער דערציהונג, כדי טיילווייז צו פערענטפערען די צווייטע פראגע, לייגען מיר פאר צו ענדערן דעם כאראקטער פון בעראטונגס־שטעל. בלייבענדיג א מעדיצינישע בעראטונגס־שטעל, דארף ער גלייכצייטיג ווערען א פעדאגאגיש־דערציהערישע אינסטיטוציע.

דער דאקטאר און די היגיעניסטין מוזען האבען פעדאגאגישע קוואליפיקאציעס. די דערציהונג פונ'ם קינד, זיין גייסטיגע ענטוויקלונג, מוזען שטיין אויפ'ן ערשטען ארט.

אויב מיר וועלען אויפהויבען דעם קולטורעלען ניוואָ פון די אפוטרופסים, אויב מיר וועלען ענטוויקלען דעם אופן, ווי אזוי צו ווירקען אויף די אפוטרופסים און קינדער, אויב מיר וועלען פערפולקומען דעם מעטאד פון אויספיהרען די השגחה און שוץ, וועלען מיר אויפהויבען דעם ווערט פון אויספיהרען די השגחה און שוץ איבער'ן קינד.

מיר צווייפלען נישט, אז דערמאלט וועט די דערציהונג פונ'ם קינד אין א גוטער פאמיליע זיין צוועקמעסיגער, ווי אין א גוטער אנשטאלט, ווייל דאס קינד, וואס הארעוועט זיך א לענגערע צייט אין א פאמיליע, דערווארבט זיך דאס, וואס עס פעהלט איהם צום מעהרסטען. וואס דער אבזריות'דיגער גורל האט פון איהם אוועקגערויבט — טאטע־מאמע, ברידער און שוועסטער.

פיניעלע מזיק
גיט לשון

מגע ס'איז שוין ווידער גיוען יעסאלע אין וואלקע, צאט גיהעיערט וואס סטיט זיך מיט ליניס אצעדיק? צאט גיהעיערט וואס מאט גילימערט די הערייעניראל פאזאמליג? אט מע דארט גיגעבן לושן. מאט זיך אראנגיזוגט אין טאטנס טאטן ארא פינקט ווי אזן שמולן געסל.

די ווילקער זענע גיקימע אין גיזוגט, אז זיי האבן ניש קא געלד. ווען מען גייען זיי טשאקען? איך, פיניעלען, גייען זיי נאציען? זיי אגע שוין יא געלד, נאר קא צייכל אבן זיי ניש. זיי ווילן האבן שליפיס און קוועטשן די בענקלעה און ווילן אלע טון די העצד אין קאלטן וואסער אראן.

א קלאל, יאטן, וואטער עס עס אזוי ניש זאן. מיר, באליטער יאטן, עלן אליין איבערנעמען ס'קאכשל. פאר וועימען אט מען דען גימאכט דוס קאכשל? — פאר אונז, באליטער?! ווער פאלט צאמען אין כילושעס? עפטש ער זיי, די ווילקער? מיר, באליטער כאלישן פין הינגער. ווער אז נאבאדן אפן האריך? עפטשער זיי די ווילקער? די ווילקער אבן דעך איגאנצן ניש קא העיצער! בא איי, בא די ווילקער פאפן די פאציקן און בא אונז באליטער, פאפן די ליגנען, ווער דארף דוג קאטשל: זיי, די ווילקער, צי אונז, באליטער?

דעריבער, דארפן מיר, באליטער יאטן, אליין איבערנעמען ס'קאטשל פין ליניס אצעדיק און אונדזערע הענד — בא אינדז עס שוין ס'קאטשל יא געווען!

א קלאל, יאטן, גרייך ענק איבערצונעמען ס'קאטשל, מעט אסקלאבן אפעוואלטינג און מעט כאלישן — כאב גיסקינטשעט.!

פערטוישט דעם נומער
ווען א ווייב ערלעדיגט ווייבערישע געשעפטן

מאקס איינעלמאן האט געראפט ערלעדיגן צוויי זאכן: קויפן א לאטעריע-צעטעלע און פארן ווייב א פאר לעטשלעך.

צוערשט איז ער אריינגעגאנגען אין שיך-געשעפט אין געזאגט:

— גיט מיר א פאר לעטשלעך פאר מיין ווייב.

— וואס פארא נומער?

האט איינעלמאן ארויסגענומען א צעטיך-ביכל און געענטפערט:

128574.

פליאטקעס
וועגן היגע ארטיסטען

מ'זאגט אז:

דער „קלייצער" ארטיסט לעמבערגער וואוינט אין אזא קליין שטיבעל, אז ווען ער וויל אויסטון די הויזן, מוז ער עפענען ס'פענסטער.

דער „באנדיט" הירש לעדערמאן האט געהאט אזא שווערן שלאף, אז ס'בעט איז אונז צעבראכן געווארן.

א כאריסטקע פון יודישן טעאטער איז אזוי שיקעלדיג אז ווען זי ווייזט ליבן איהר, די טרערן איפן אקסעל.

ער ווייסט נישט
צי שלמה המלך איז געווען גערעכט

— איך זאג דיר, נטע, אז שלמה המלך איז געווען גערעכט וואס ער האט געזאגט אז צווישן טויזענד ווייבער האט ער נישט געפינען איינע קיין רעכטע.

— איך קען לײדער נישט פעסטשטעלן, ווייל איך האב ערשט די פערטע.

אז די צייטונג שרייבט
געשפרעך צווישן מאן און ווייב

מאן (צום ווייב): נא, זעהסט רייטשעלע, מען שרייבט שוין וועגן דיר אין דער צייטונג.

ווייב: וועגן מיר? וואס שרייבט מען?

מאן: יא, מען שרייבט, אז ס'זענען פאראן צופיל פרויען אויף דער וועלט.

ביי יעקעלע שדכן

— צי קענט איהר מיר פארשטעלן דאס פריילין וועלכע האט טויזענד דאלאר נדן און שיקעלט?

— ניין, יענע איז שוין פארנומען, אבער איך האב פאר אייך אן'ענליכע פארטיע.

— וואס האט אויך טויזענט דאלאר?

— ניין, טויזענט דאלאר האט זי נישט, אבער שיקלען שיקעלט זי יא.

שוין איינמאל פיס!

משה דוד פערמאגט זיין אייגענס — זעהר א שווערן הגסט און א פאר זעהר גרויסע פיס.

איז ער אריינגעגאנגען אין א שיך-געשעפט קויפן שיך, בשעה דער סוחר האט געזוכט פאר איהם א פאסענדע פאר שיך, האט משה דוד דערווייל שטארק געהוסט.

ס'איז שוין געווען די פערציגסטע פאר שיך, וואס משה דוד האט אנגעמאסטן, און ער האט זיך צעקייכט איפסניי.

— א פאסקודנעם הוסט האט איהר, — זאגט דער סוחר.

— יא, דער דאקטאר האט מיר געזאגט אז כ'שטעה שוין מיט איין פוס אין קבר.

— ס'איז בלאף — האט דער סוחר געזאגט — נישטא אזא קבר, וואס זאל זיין גענוג פאר אייערע פיס...

איז דער „אובעזפיעטשאלניע"

דאקטאר: דער בראנפען מאכט א תל פון אייער ארגאניזם.

קראנקער: ס'שאט נישט, איך מאך פון בראנפען אויך א תל...

ער האט א גוטען סימן
זי קען נישט שווייגען

די פרוי פלויניע זאק איז פלוצלונג פארשווינדען געווארן. מ'האט זי געזוכט און אין ערגעץ נישט געפינען, נאך דריי טעג זוכען קליגט מען פון קאמיסאריאט:

— פאניע, זי איז געפינען געווארן. ס'שיינט צו זיין אייער ווייב.

— וואס זאגט זי?

— זי שווייגט.

— ניין, דאס איז נישט מיין ווייב, — האט דער מאן געענטפערט.

טעכניש נישט מעגליך
שמועס צווישען צוויי יודענעס

— זי האבן געהערט גילדענע, די ראזענבלאטן האט געבוירען א דריילינג.

— טאקע? א רחמנות. מיט וואס וועט זי זייגען ס'דריטע קינד?

פעך פון א דאקטאר

— וואס איז דער גרעסטער פעך פון א דאקטאר?

— אז ער היילט איינעם צוויי יאהר אויף דער געלער זאך, און צום סוף שטעלט זיך ארויס, אז דער קראנקער איז גאר א בינער.

ביגאמיע
וואס איז דאס אזוינס?

פרוי (צום מאן): זאג מיר, העניעק, וואס איז דאס אזוינס א ביגאמיסט?

מאן: א ביגאמיסט איז אזא מענש, וועלכער איז צוויי מאל אין לעבן בעגאנגען דעם זעלבען פעהלער.

א פארציע קידושין
איז א היגען נאכט-לאקאל

ער: ליבסט דו מיך, אנקא?

זי: יא, מאקס, איך ליב דיך.

ער (קלאפט אויפן קעלנער): פאניע אבער, א פארציע קידושין!

ביי א יונגען דאקטאר

פאציענט (צום דאקטאר): פאניע דאקטאזשע, איך האב געהערט, אז ווער עס ברענגט אייך ארויף א פאציענט, דעם רעכענט איהר נישט פארן וויזיט.

דאקטאר: אמת.

פאציענט: אויב אזוי איז גוט, איך בין טאקע דער חולה.

דער
קונדס

● הומאר

● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 240

פרייטאג, דעם 19 אקטאבער 1934

א טייערע „פאמיאנטקע"...

אין 10 יאהר ארום:

עקזעקוטאר: אלע מיינע קליענטען זענען איז פאלעסטינע, לאמיך דיך כאטש האבען פאר א „פאמיאנטקע" פון יענע גוטע צייטען!... ●●●

פאליטיק פון וואך

אין דער היינטיגער וואך האט מען נישט דער־הרגעט, נישט קיין קעניג און נישט קיין מיניסטער, קיין פרעזידענט אויך נישט. קיין רעוואלוציע אויך נישט, גלאט אזוי אנ׳איבערקעהרעניש איז אין ערגעץ אויך נישט געווען — איז טאקע אין דער וועלט־פאליטיק. זיין היינטיגער וואך געווען גאר נישט פוינעלדיג, א קרויס נעבעך!

מען שמועסט עפעס נאך וועגען א שניקעל מלחמה־געפאהר צוליב מארסיילער אטענטאט, נאר ווילט זיך או עס זענען צו דעם פאראן קנאפע אויסן־כטען.

טא וואס בלייבט איבער איצט צו טון? נאך אונזער מיינונג בלייבט איבער אפצוווארטען, אפשר וועט די קומענדיגע וואך ברענגען עפעס בייעס, עפעס א בייע וועגדובג.

דערווייל שווייגען מיר, מיר שווייגען דיפלאמאטיש. פון אזא שווייגען קאן אמאל אויך ארויסקומען א וואזשנע זאך.

ווי לאנג וועט דאס שטעהן?
ביי בעניעק׳ס פענסטערל

אין דער אדמיניסטראציע פון דער צייטונג קומט אריין א ייד אויפגעבען א דראנגע אגלאשעניע פאר א וואט. צווישען דעם אנאנסען־געבער און בעניעקן קומט פאר אזא געשפרעך:

יוד: ס׳וועט שטעהן מארגען?
בעניעק: יא. מארגען,
יוד: ווי לאנג וועט עס שטעהן?
בעניעק: א גאנצען טאג.

קינא און סיים
וואס איז דער חילוק?

— וואס איז דער חילוק פון א קינא ביז׳ן סיים?

— דער קינא איז פריהער געווען שטום און איצט האט ער בעקומען לשון, מיטץ סיים איז פונקט פערקעהרט: — פריהער האט ער געהאט לשון און איצט איז ער שטום.

היטלעריאדע
אימפארטירט פון בערלין גופא

היטלער׳ס רעכטע האנד, העס, געהט מיט געבעלסן אין א קאפע, זעצען זיך אוועק ביי א טישע. אין א מינוט שפעטער ליגט אויפ׳ן טישעל א צעטעלע:

„איין דויטשעס מעדכען לעסט זיך פאן קיינעם יודען איינלאדען!" (העס איז ענליך צו א יוד).

* * *

וואס איז איצט דאס בעליבסטע געטראנק אין דייטשלאנד?

— קאוע.
— פארוואס?
— וויל ס׳איז ברוין און ביטער.

25 שעה א מעת־לעת
דער יושר פון א לאדזער פאבריקאנט

דער היגער גרויס־אינדוסטריעלער הויטשיבדער האט אויף א זיצונג פון די אקציאנערען געהאלטען א ספיטש. צווישען אנדערען האט ער געזאגט:

— מיינע הערען, איהר זאלט וויסען אז די ארבייטער אין מיינע פאבריקען ארבייטען נישט ווי געהעריג, זיי באנוען זיך אפ אין דער ארבייט, ווייטער אזוי געהען קען עס נישט. ביי מיר מוזען ארבייטער ארבייטען 25 שעה אין מעת־לעת.

— פאניע פרעזעשע, האט איהם אויפמערקזאם געמאכט איינער פון די דירעקטארען — דער מעת לעת האט דאך נאר 24 שעה!

— אזוי? אויב אזוי זאל מען זיי אראפרעכענען פאר 1 שעה — האט דער־פרעזעס געענטפערט.

ער פייפט אויף זיין בעל־הבית...
פון ב. קאופער

בעקלאגט זיך אנ׳ארבייטער:

פאניע רעדאקטאר!

פון אלע באלעבאטים וואס איך האב ביזאהער געהאט איז דער איצטיגער דער ערגסטער.

מען קען זאגען אז ער איז פשוט א צודרעהטער, א משוגענער, א נישט־פערגינער, א גאר־נישט.

הערט א מעשה:

איך בין געווען אנ׳אלמן און ער, דער באלעבאס איז אויך געווארען אנ׳אלמן.

האבען מיר זיך פערהאלטען זעהר באהעוונט; מיטגעפיהלט איינער דעם אנדערען; מיר האבען ביידע געזיפצט צוזאמען און געבענקט צוזאמען נאך אונזערע פערשטארבענע פרויען.

מיר זענען אפילו עטליכע מאל צוזאמען ארויס געפאהרען אויפן היילינען ארט זיך אויסוויינען אויף די קברים פון אונזערע ווייבער.

א זעקס חדשים שפעטער זאגט דער באלעבאס צו מיר: „לאמיר פערגעסען אן די טויטע און אנהויבען ווידער צו לעבען; מיר זענען נאך יונג און דאס לעבען וויל געלעבט ווערען; לאמיר ווידער חתונה האבען; ס׳איז אנ׳עבירה יעדער טאג, וואס מיר זיצען אזוי אליינ..."

האב איך איינגעזעהן אז דער באלעבאס איז נישט קיין נאר. אז ער האט רעכט און איך האב מסכים געווען...

האבען מיר זיך אויסגעקליבען צוויי מיידלעך, פון ווארשא, איינע א בלאנדע, וואס מען האט גערופען גאלדע און איינע א ברונעטע, וואס מען האט גערופען סאשע.

עלטערע מיידלעך געווען, א ביסעל פייגע, אנשטענדיגע און נישט קיין בארישע.

זיי האבען אויך צוגעשטימט,

איך און דער באלעבאס האבען געליבט די מיידלעך און די צוויי מיידלעך האבען אונז אויך ליב געהאט... נאר אזוי ווי חתונה האבען מיט ביידע איז דאך אוממעגליך, האבען מיר צווישען זיך דאך געווארפען גורל.

האב איך געזאגט די בלאנדע.

דער אפמאך איז געווען אז מיר זאלען חתונה האבען אין זעלבען טאג, אין דער זעלבער באלט, אונטער איין חופה, דער זעלבער רב זאל זיין דער מסדר קדושין.

און אזוי איז טאקע אויך געווען.

די ארבייטער פון ווארשטאט האבען זיך משמח געווען און געמאכט א שנעפסעל און אונז געווינטשען גליק.

איצטער קום איך צום עיקר:

פונקט א יאהר נאך דער חתונה בין איך, מיט מזל, געווארען א טאטע פון א שעהן יונגעלע, און דאנצען געראטען אין מיר; איך בין א שעהנער; אזוי זאגען מענשען און שכנים.

בין איך געקומען אין ווארשטאט און איהם, דעם באלעבאס איבערגעגעבען מיין פרייד.

אז ער געוואויר אנ׳אנגעצונדעטער, און ער האט גענומען שרייען אויף מיר מיט קולות:

סטייטש, וואס איז נעווען מיט מיר די אייליגעניש? וואס־זשע עס ברענט? און אלעמאל האב איך נישט געווארט אויף איהם? ער איז דער באלעבאס, ער איז עלטער פאר מיר, און רייכער פאר מיר, און קליגער פאר מיר, ווערט ער נאך נישט קיין טאטע, און איך, זיין ארבייטער, וואס פערדינט נישט אפילו א צעהנט־חלק, וואס ער, וואס איך פערמאג, אפילו נישט זיין מיטט — איך זאל יא ווערען א טאטע.

ער האט געמאכט אזעלכע געוואלדען, אז איך וואלט איהם אומגליקליך געמאכט.

האט איהר שוין געהערט אין אייער לעבען אזא משוגענעם? אפילו אין אזעלכע אינטימע זאכען וויל ער אויך באלעבאטעווען איבער מיר! איך האב זיך בעדארפט מיט איהם בעראטען...

אנ׳ארבייטער דארף קיין מאל נישט מאכען אהן א באלעבאס, האט ער געשריען.

און ער האט נישט אויפגעהערט צו טופען מיט די פיס, און האקען אין טיש אריין מיט׳ן פויסט...

מיין טענה איז געווען א פראסטע: איך דארף קומען אין צייט צו דער ארבייט, מאכען די ארבייט גוט און שנעל און ער דארף מיר יעדען פרייטאג געבען מיין שכירות! וועגען ווערען א טאטע דארף זיך א באלעבאס נישט אריינמישען; נישט זיין באבעס עסק! אט אזוי־א האב איך געטענהט מיט איהם.

אבער ער, דער באלעבאס האט מיך אפילו נישט געוואלט אויסהערען; ער האט געהאלטען אין איין רעדען, ווי א נישט־דער־קוילעטער אקס:

„דו האסט נישט געהאט קיין שום רעכט צו ווערען א טאטע פריהער פאר מיר. צוזאמען חתונה געהאט, האבען מיר צוזאמען בעדארפט ווערען טאטעס!"

דער סוף איז געווען, אז ער האט מיר געגעבען סטראשען, אז ער וועט מיך קינדיגען, ער וויל אזא מענשען נישט האלטען, וויל איך טו איהם פערלויפען דעם וועג פאראויס...

און אזוי ווי פערלירען דעם פאסטען האב איך נישט געוואלט האב איך איהם דערפאר צוגעזאגט, אז איך וועל מעהר אזא געאיילטען שריט נישט מאכען; איך וועל ווארטען ביז ער וועט ווערען א טאטע, דערנאך וועלען מיר גיהן האנט־ביי־האנט...

אט אזוי איז אוועק דריי יאהר צייט. נאך די דריי יאהר האב איך זיך צוזערט מיט דער באלעבאסטע, האט זי מיר פערטרויט א סוד, אז זי וויל איינמאנצען נישט קינדלען; זי איז הייך, זי האט געלט אנ׳אויטא, א דינסט, א שעהן הויז, וויל זי לעבען א גוטען טאג, זי וויל נישט זיין צוגעבונדען צו קליינע קינדער, וואס פערשאפען א סך קלאפאטעו.

הקיצור, זי וויל נישט האבען קיין קינדער און באסטא!!

דערהערט פון איהר אזא געשיכטע, האב איך קיין סך נישט געטראכט, און זיך דורכגערעדט מיטן באלעבאס און איהם ערקלערט אזוי און אזוי האט מיר אייער ווייבעל געזאגט, און איך וויל, אז איהר זאלט אראפנעהמען פון מיר דעם חרם... עס איז נישט פיין, נישט ערליך, נישט יושרדיג אזוי צו האנדלען אנטקעגען דייגעם אנ׳ארבייטער.

האט דער באלעבאס גענומען טענה׳ן, איך זאל נאך ווארטען, אפשר וועט זיך נאך די פרוי זיינע מישב זיין, צום שכל קומען.....

ווארט איך שוין אזוי, גאט־צו־דאנקען, כיר יאהר מיט פיר חדשים און — שא, שטיל....

מיין ווייבעל הייסט מיך פייפען אויפן באלעבאס און דער באלעבאס הייסט מיך פייפען אויף מיין ווייבעל.

ווייס איך נישט, וואס צו טון. בין איך דען א צומישטער... דער באלעבאס שרייט „ניין"! און מיין ווייבעל שרייט: „פייף אויפן באלעבאס".

ווי זאגט איהר: אויך ווענען זאל איך פייפען? הא?... וואס זאגט איהר? איך זאל בעסער פייפען אויפ׳ן באלעבאס... א דאנק! א דאנק!... מיין הארץ האט מיר טאקע געזאגט, אז איהר וועט מיר געבען די ריכטיגע עצה. האט מיר א גוטען, האט מיר אלדאס גוטס!

איז דער ארבייטער אין מיט שנעלע טריט אוועק פייפען אויפן באלעבאס.

א וועקסעל און א קראוואט
אונטערגעהערט אין א לאדזער קאנפעקציע־געשעפט

אין א היגען קאנפעקציע־געשעפט קומט אריין א סוחר קויפען אביסעל סחורה. האט זיך אויסגעזוכט אביסעל העמדער, סוועטערס, נאז־טיכלעך פאר דריי הונדערט זלאטעס. דערויף האט ער געגעבען צוויי הונדערט זל. מזומן און אויף הונדערט זל. אנ׳אייגענעם וועקסעל.

פארן אוועקגעהן זאגט דער סוחר צום קרעמער: איהר ווייסט, אז מיר קומט פון אייך א מתנה, צו אזא פדיון דארפט איהר עפעס צו געבען.

— גערעכט! נאט אייך א שעהנעם קראוואט.

— עי, דאס איז ווייניג — עפעס א בעסערע זאך גיט מיר.

— נו, אויב אזוי, טא נאט אייך צוריק אייער וועקסעל.

— ווייסט איהר וואס? גיט מיר שוין בעסער דעם קראוואט — האט דער סוחר געענטפערט.

ווי אזוי כאפט מען א לייב?
שמועס צווישען צוויי בטלנים

פאר א פלאקאט פון סטאניעווסקיס צירק שטעהען צוויי יודען און שמועסען.

— זאגט מיר, כ׳בעט אייך, ווי אזוי כאפט מען א לייב?

— גאר פשוט: דער יעגער אז ער דערזעהט אז ס׳דערנעהנטערט זיך א לייב שרייבט ער אויפן זאמד אז 2 מאל 2 איז 5.

שטעהט דער לייב און טראכט: ווי אזוי קען זיין 2 מאל 2 — 5? שטעהט דער לייב אזוי לאנג ביז דער קאפ פלאצט איהם, און אז ער האט שוין א געפלאצטען קאפ געהט דער יעגער צו און נעמט איהם אהיים.

אזוי־ארום האבען די צירקען לייבען, בערען, העלפאנטען און אנדערע חיות.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: איהר הערט, פאניע שבת הגדול, איך האב געלייענט אין א צייטונג, אז פאבריקאנט־קומיטעט האלטען נישט מעהר איצט ווי דרייסיג יאהר — פארוואס עפעס אזוי ווייניג?

שבת הגדול: גאר פשוט: זיי רעכענען צופיל.

ער וועט שוין נישט לאכען!

ער: דו ווייסט בעלא, אז ווען איך קוק דיך אן אין דעם דיינעם הוט, פלאץ איך פון געלעכטער.

זי: אויב אזוי, וועל איך איהם אנטון ווען דער מאדיסטקע וועט קומען מיטן רעכנונג.

מיין יענטעל ערקלערט א שטרייק
איהרע ארויסגעשטעלטע פאדערונגען

אז די וועלט זאגט: מאנטאג איז א שלים־מזל׳דיגען טאג — מעג מען גלויבען.

אלע צרות און אומגליקען, וואס זענען אויף מיר געקומען מיין גאנץ לעבען, זענען אלץ פארגעקומען מאנטאג.

מאנטאג האב איך מיך ערקלערט אין ליבע א מיידעל — איז איין צרה. די צרה איז אבער נאך גרעסער, וואס דאס מיידעל האט מסכים געווען...

די אמהדיגע צרה האט מיך אבער געטראפען אין א שפעטערדיגען מאנטאג; כ׳האב נישט פאר איך גערעכט חתונה געהאט.

שפעטער מיט א פופציג מאנטאגס האב איך מיין ווייב געשלעפט צום רב פאר די האר. און עס דאך אבער א שלימזלדיגער טאג, האט דער רב מיר נישט צוגעפסקנט קיין גט.

פאר א פאר וואכען מאנטאג האט מיך געטראפען א פריש אומגליק: מיין ווייבעל איז מיר אנטלאפען און... גלייך צוריקגעקומען. (דאס לעצטע אומגליק איז גרעסער ווי דאס ערשטע).

נאר אזא אומגליק, וואס עס האט מיך געטראפען דעם מאנטאג זאל שוין אזא צרה נישט זיין.

שטעלט איך פאר מיין פאלאזשעניע: מיין יודענע האט מיר, נאכן שטרייק אין דער קאטאך־בראנזשע און אין דער זייד־אינדוסטריע ערקלערט אנ׳אלגעמיינעם שטרייק און טאקע מיט טעראר.

און, אז מיין יודענע זאגט „טעראר" מיינט זי א לאקשענבערעט, א וואלגער־האלץ און א בעזים און א ריב־אייזען, סאמע שארפע כלי־זיין, „סאמא בראן באלבא".

און אפשר מיינט איהר, אז זי האט עפעס כיבות דערצו? א בעכטיגער טאג. נאר סתם א ווייבערישער קאפריז.

ס׳איז אפילו נישט אנגענומען צו דערציילען מעשיות וועגען מאן און ווייב נאר אויב איהר וועט קיינעם נישט הערציילען, וועל איך אייך איבערלייענען דעם צעטעל מיט די פאדערונגען וואס זי האט ארויסגעשטעלט:

ראשית ערקלערט זי מיר, אז דער שטרייק איז נישט קיין עקאנאמישער נאר א פאליטישער, זי וויל זוואלטשען די מענסקע חוצפה.

צווייטענס, שטעלט זי ארויס פאלגענדע פאדערונגען:

אכט־שעה׳דיגען ארבייטס־טאג. פאר איבערשטונדען — דאפעלט, איין חודש אורלויב קיין זאקאפאנע.

טאמער וויל זי קינד־יגען מוז איך איהר אפזאגען מיט צוויי וואכען פריהער.

פרייהייט פון ווארט: זי זאל קענען שעלטען קעס און קאלעגען.

פרייהייט פון וואס: זי זאל קענען שעלטען אין יארען וויפיל זי וועט וועלען.

פאר אנגעברענטע זופען, געזונעע קאוע, אפגעשטאנענע קארטאפעל, און פערזאלצענע יויך איז זי נישט פעראנטווארטליך.

דער „סאבעק" מוז געהעכערט ווערען לויטן דאלאר־קורס.

אז דער מאן וויל מיטנעהמען ס׳ווייב אין קינא מוז ער האבען אנ׳ערלויבעניש פון איהר „פשיאשטעל"...

שטעק לאטש.

א לאדזער קינסטלער קוקט צוריק אויף זיין רייכער בינע-קאריערע

(צו שלמה קוטנערס 30-טען בינע-יובל)

פון זלמן זילבערצווייג

א גרויסער שאר, וואס איך וועל זיין צווישען די טויזענטער לאדזער יודען אין דער עמיגראציע, וועלכע וועלען נישט קאנען בייוואוינען דעם יום-טוב פון זייער לאנדסמאן שלמה קוטנער.

טויזענטער יודען אין דער פרעמד, אין איירא-פע, אמעריקע אדער ארץ-ישראל, וואס דער ווייטער שמח פון לאדז וועט זיי שטערען מיט זייער גוף זיך צו בעטייליגען אין דעם יובל פון זייער חבר און פריינד, זייער בן-עיר, דער קינסטלער שלמה קוטנער.

און טויזענטער יודען אין לאדז גופא, וועלכע העלען זיכער אין הויסען בלייבען, נישט בעקוועמענדיג קיין איינגאנג אין זאל, וואו דער יובל וועט פארקומען, מחמת מאנגעל אין בילעטען.

אט אזא, אהן שום בעקעל פאנטאזיע, שטעל איך מיר פאר דעם אווענט פון 23. אקטאבער, ווען אין פילהארמאניע וועט מען אויף די בינע-ברעטלעך עפענטליך דערמאהנען דער וועלט, אז שלמה קוטנער פערענדיגט באר וואס 30 יאהר פון יענעם טאג, ווען ער האט זיך געשטעלט אין דינסט דער יודישער בינע.

ביי יובליי-מאמרים און דרשות שטייט מען שטענדיג אויף דער שוועל פון א תהום, מ'פאלט אריין אין שרעקליכע גוזמאות. ווייל אין צו דעם צוליב וועלכען מ'מוז מגזם זיין, מען מוז איבער-זאלצען זיינע מעשים, כדי עס זאל אויסקומען בערעכטיגט אין לעבען און טעטיגקייט. וואויל אבער איז צו דעם, וואס זיין לעבען איז פול מיט אזוי פיל שיינע און בעוואונדערונגס-ווערטע מעשים, אז עס איז גענוג: בלויז זיי צו דערמאהנען, כדי מען זאל דעם בעל-יובל פרייזען און לויבען.

שלמה קוטנער דארף נישט קיין גוזמאות. מען דארף בלויז אויפוויקלען די מגילה פון זיין לעבען, ליינען די בלעטער פון זיין קאריערע, כדי מיט שטאלץ, מיט דרך-ארץ און ליבע ארויפקוקען צום מאמען שלמה קוטנער.

דער גורל פון יודישען אקטיאר איז אינגאנ-צען אנדערש ווי פון זיין נישט-יודישען קאלעגע. על-פי-רוב שפילט דער נישט-יודישער אקטיאר אויפ'ן שטח פון זיין לאנד. עס איז א געוויסע צאהל קילאמעטער. ביי קלענערע פעלקער ווייניגער, ביי גרעסערע מעהר. וואלט יודיש טעאטער גע-ווען אפהענגיג אין שטח פון א יודיש לאנד, וואלט אזא זאך ווי יודיש טעאטער גאר אינגאנצען אויף דער וועלט נישט עקזיסטירט. יודיש טעאטער איז אלוועלטליך. איבער'ן שטח פון דער גאנצער וועלט ווערט עס געשפילט, און צעשפרייט איבער אזא גרויסען היקף, איז דערייבער שווערער פאר אן אקטיאר זיך צו דערווערבען א נאמען, כדי מ'זאל היסען „א נאמען" אין יודישען טעאטער, מוז מען האבען א וועלט-נאמען, און שלמה קוטנער האט דעם דאזיגען נאמען דערגרייכט.

און מערקווירדיג — אנדערע גרויסע יודישע אקטיארען האבען דעם דאזיגען נאמען דערגרייכט דורכ'ן טראגען דעם קלומעק פון דער יודישער טעאטער-קונסט איבער דער וועלט. קוטנער האט ווייניג געוואנדערט, נישט געדערכט די אמאליגע גרעניצען פון דער גרויסער רוסישער אימפעריע.

זיין נאמען אבער האט געוואנדערט אהן איהם. דאס פובליקום, וואס האט איהם געזעהען שפילען און די אקטיארען, וועלכע האבען מיט איהם געשפילט, זיי האבען עס איבער שבעה ימים אויס-געראפען דעם נאמען שלמה קוטנער, זיי, וועלכע האבען איהם געזעהען שפילען אין זיין לאנד, האבען עס געמאכט קוטנער'ן דעם שם טוב איבער דער גאנצער וועלט.

ווייל קוטנער קאן ממש בעגייסטערן מיט זיין שפילען. איך פערזענליך געדענק איהם אין דריי עפיזאדען-ראלען און דער איינדרוק ביי מיר קאן קיינמאל נישט פערווישט ווערען דורך אלע אנ-דערע גרויסע בינע-לייסטונגען, וואס איך האב שפעטער געזעהען ביי אנדערע בעריהמטע קינ-סטלער.

מען האט אין לאדזער „גרויסע טעאטער" גע-שפילט מיין איבערזעצונג פון דאסטאיעווסקיס דיא-מאטיזירטען ראמאן „פערברעכען און שטראף", יוליוס אדלער איז דעמאלט געווען אין זיין בלי-הע-פעריאד. ער האט געשפילט די הויפטראל „ראסקאל-ניקאוו". א ראל, וועלכע איז פון די געציילטע גוטע בינע-ראלען פאר יעדען אקטיאר, א ראל, וואס פערדונקעלט און פערשטעלט אלע ראלען אין דער פיעסע. קוטנער האט געשפילט די ראל „מאר-מעלאדאוו". א זאקבארע אבער א נישט-גוטע ראל, עס איז נאר אין איין סצענע און עס האנדעלט זיך בסך-הכל וועגען איין גרויסען מאנאלאג, וואס דויערט אפשר 15 מינוט. א בינע פול מיט מענ-שען און „מארמעלאדאוו" רעדט זיך ארויס פון הארצען. די בינע האט פינף ריירע, זי האט ליב אקציע, האנדלונג, און דא זיצט א מענש און רעדט, רעדט. עס איז א גרויסע סכנה פאר אן אקטיאר צו ווערען לאנגווייליג, צו דערעסען דעם עולם, וועלכער זיצט אין טעאטער און ווארט צו ווערען די אקטיארען אויף דער בינע, וועלכע טוען די גאנצע צייט גארנישט. בעזונדערס קאן ביי דער סצענע פעדליירען גענוג „ראסקאלניקאוו" צו וועל-כען „מארמעלאדאוו'ס" רייד זענען געווענדעט. קוט-נער האט אבער אזוי אפגעשפילט דעם מאנאלאג, אז דער עולם אין טעאטער איז געזעסען פערכאפט. די אקטיארען אויף דער בינע אויסערגעוועהנליך פעראינטערעסירט, און ראסקאלניקאוו (אדלער) איז געווארען אזוי ווי פערכשופ'ט, בוכשטעבליך גע-בליבען אהן לשון, און נישט געווען גייסטיג בכוח צו ענטפערען די רעפליק.

שפעטער האב איך זיך דערוואוסט, אז קוט-נער האט טעג און נעכט געארבייט אויף זיין ראל. יעדעס ווארט געוואויגען און געמאסטען און שטו-דירט. יא, שטודירט דעם כאראקטער פון דער ראל, אפילו ספעציעל איבערגעלייענט דעם רוסישען אריגינאל פון ראמאן, כדי אפשר אויסצוגעפינען א פרט, וואס זאל אויפקלערען געוויסע ניואנסען אין טעקסט פון מאנאלאג.

און א צווייט מאל געדענק איך קוטנער'ן איז דער ראל פון דעם אלטען קאן אין מאקס נארדוי'ס דראמע „דאקטאר קאן". עס איז א סצענע, בעת וועלכער דער אלטער פאטער קאן שטייט אין א ווינקעל ביי א טיר. ער רעדט כמעט נישט און אלע, וועלכע האבען זיך געפינען אויף דער בינע זענען ווי דורך א כשוף פערשוואונדען געווארען. זיי זענען געווען אין צימער. זיי האבען זיך בע-וואויגען, זיי האבען גערעדט, נאר פארן צוקוקער האבען די אויפגעהערט צו עקזיסטירען, אזוי צו-געצויגען אלעמענס אויפמערקזאמקייט האט קוט-נער מיט זיין שטום דערשייגען.

און א דריט מאל געדענק איך קוטנער'ן אין מייבעם אנ'אינאקטער. עפעס האט ער דארט געשפילט א צעשטרייטען פראפעסאר. האט מען גע-קענט שווערען אז דאס איז דער פראטאטיפ פון אלע צעשטרייטע פראפעסארען.

אבער איז דען דא דאס איין געגנויסט ריכען וועגען די אלע ראלען, וועלכע קוטנער האט גע-שאפען אין משך פון די דרייסיג יאהר.

עס איז גענוג בדרך כלל צו זאגען, אז קוטנער האט אלע ראלען, אנהויבענדיג פון זיינע ערשטע טריט אויף דער בינע איבער דער לאדזער פראווינץ, ביז צו זיין אנגערען איבער רוסלאנד, ביז זיין שפילען אין דער „הירשביין-טרופע", דער-נאך צוריק אין די אנדערע יודישע טרופעס, ביז צו זיין פעריאד פון די איינאקטערס, דאן דער אזוי אומאנגענעהמער ריגער פעריאד (וועלכער האט איהם אזויפיל געזונט געקאסט) ביז צו זיין היינטיגען שפילען, געשפילט מיט פערשטענדניש, קלוג, איבער-טערעסאנט און דער עיקר מיט טאלאנט.

קוטנער האט געזעהען שפילען זעהר פיל טעא-טער, ער איז איינער פון די אייפריגסטע טעאטער-בעזוכער. זעהט אפט כאפט ער זיך אביסעל אוועק קיין אויסלאנד און לאזט זיך איבער די טעאטערס. וואו נאר עפעס א נאמען פון א גרויסען אקטיאר פון א בעריהמטע פיעסע, פון א וויכטיגען רעזשי-סער — קוטנער זעהט דאס. און זיין באגאוש מיט טע-אטער-וויסען וואקסט פון טאג צו טאג. ער אסימילירט דאס ביי זיך און בערייכערט שפעטער זיין שפילען אדער רעזשיסירען מיט'ן בעסטען וואס ער האט געזעהען. אפער נישט נאר צוזעטשעפעט סתם אין דער וועלט אריין, נאר א-גאייש פערבונדען מיט דער פיעסע אדער מיט דער ראל.

קוטנער איז בכלל אנ'אינטעלעקטועלער טיפ. אין דער טעאטער-וועלט דערציילט מען וועגען איהם מערק-ווירדיגע מעשיות. איך וויל מיר דערלויבען דא צו דערציילען איין קורצען עפיזאד: עס איז געווען באלד נאך דער מלחמה ווען פוילען איז געווארען צו-ריק זעלבסטשטענדיג, מיר האבען דעמאלט גע-מאכט א טורנע איבער דער פוילישער פראווינץ. מיר האבען געשפילט אין שטעטלעך וואו די פער-וואהרלאזטקייט איז געווען נאך זעהר גרויס. אין א געוויס שטעטעל איז דער אנהויב פון דער פארשטע-לונג געווען אנאנסירט אויף 9 אין אווענט. אדום צעהן האט מען נאך נישט געזעהען קיין זכר פון מענשען ביי דער קאסע. די אקטיארען מיט קוט-נער'ן זענען געזעסען אין דער אכסניה און גענומען ווארטען אויף מיין מעלדונג צו קומען אין טעאטער שפילען, געזעהען ארום האלב עלף אז קיינער קומט נישט האב איך גענומען דאס ביסעל בילעטען און געגאנגען אין אכסניה מעלדען אז מען שפילט נישט. אופין ווען האב איך דערזעהען פיל מענ-שען גייען ערשט אין טעאטער. און ווען מ'האט געהערט, אז איך גיי צו די אקטיארען מעלדען אז מען שפילט היינט נישט, איז זיך אויפגעמארק צו-נויפגעקומען א גרויסער עולם און באלד האבען 2 פערזאן זיך ערקלערט גרייט צו בעצאהלען פאר א פול טעאטער אבי מען זאל שפילען.

קוטנער האט אבער ערקלערט, אז ער וועט נישט שפילען, ווארום עלף בייגאכט דארף מען ענ-דיגען שפילען, נישט אנהויבען און אז עס איז אנאנסירט 9, דארף מען קומען פאר 9 אין טעאטער.

און מען האט נישט געשפילט.

אז די פינקטליכקייט איז דער אותם פון קוט-נערן, פינקטליך אלס מענש און אלס שוישפילער.

עס איז זיכער, אז דער לאדזשער יוד וועט וויסען ווי אזוי אפצושאצקען איינעם פון די געציילטע פינקטליכע יודישע בינע-קינסטלער צו זיין יום-טוב

אנ'איינזאמער יודישער ישוב

(ענדע פון ז'ער 8. זייט.

דריקטע און בעליידיגטע, האט ער זיך אויך דאס טראגישע שיקזאל פון יודישען פאלק גענומען נא-הענט צום הארצען און בעשלאסען אונזער אלט אומ שטענדען ארויסצונעהמען פון זיין פאלק דעם שאנד פלעק פון „פאראגראף 2", וואס איז געווענדעט געגען די אומשולדיג פערפאלגטע יודען.

אין ווארט און שריפט, אין פלאמענדיגע אר-טיקלען, וואס זענען ערשינען אין זיינע בייגע צייטונגען „דער שטאטס-בירגער" און „פאלקס ארבייטער-קלאס" אבער אויך אין ריהרענדע פאעמען און לידער האט ער געקעמפט געגען די קולטור-שאנדע פון איינקנעהמען ביי מענשען „דאס וואונדערט אויף גאט'ס ערד". זיינע גרויסארטיגע דיכטונגען „דער יוד" און דער ציקל „די יודין", וואו ער שילדערט באוואו און דערשיטערנד די יודישע טראגעדיע און ריהמט די הויכע מאראלישע איגענשאפטען פון יודישען פאלק, האבען דעמאלט געמאכט א אויסער-געוועהנליכען איינדרוק. און זענען ביז היינטיגען טאג פאפולער ביי דער יוגענד.

ווערגעלאנד האט אריינגעטראגען א פארשלאג אין סטארטינג (פארלאמענט) אפצושאפען דעם „פאראגראף 2" דער פארשלאג איז נישט דורכגע-גאנגען. ער האט דעם קאמף נישט אפגעשטעלט און איז ארויסגעטרעטען אין א בעזונדער בראשורע געגען פארלאמענט. אין יאהר 1845 איז ער גע-שטארבען אין אנ'עלטער פון קוים 37 יאהר, נישט דערווארטענדיג זיך אויפן נצחון פון דער גערעכ-טער זאך. אבער זיינע פארטיי-חברים און פריינד, ווי דער בעריהמטער נארוועגישער דיכטער און פאטריאט ביערנסטערנע ביערנסאן או א. א. ד. ע., האבען פארטגעזעצט דעם קאמף, און אין יאהר 1851, זעקס יאהר נאך ווערגעלאנדס טויט, איז ענד-ליך אפגעשאפט געווארען דער פערבאט פאר יודען צו בעזעצען זיך אין נארוועגיע און ס'איז גלייכ-צייטיג אנגענומען געווארען א געזעץ לויט וועלכען יודען געניסען אלע רעכט, בירגערליכע און פאליטי-שע, בעגלייך מיט אלע אנדערע בירגער פון לאנד.

ווערגעלאנדס אנדענק ווערט געעהרט און פער-הייליגט ביים נארוועגישען יודענטום. די יודען האבען איהם געשטעלט א שיינע מצבה אויפן נא-ציאנאלען בית-עלמין פון נארוועגישען פאלק, וואו עס רוהען די בעסטע פון נארוועגענס גרעסטע מע-נער. יעדעס יאהר אין דעם טאג פון נארוועגענס נאציאנאלען יום-טוב. דעם 17 יולי, ארדענט איין די יודישע יוגענד אין אסלא א איינדרוקספולע מאני-פעסטאציע פאר ווערגעלאנדס דענקמאל, וואס ווערט ממש פערשאטען פון בלומען און ווינען-קרענץ.

נאך דעם אקט פון 1851, וואס האט געעפענט פאר די יודען די טירען פון נארוועגיע, האבען די יודען א לאנגע צייט נישט ארויסגעוויזען קיין חשק און קיין אינטערעס צו בעזעצען זיך אין דעם דאזיגען לאנד. ערשט אין די יאהרען 1860-65 האבען אנגעהויבען קומען אהער די ערשטע יודישע איינוואנדערער.

פון די צוויי קהלות וואס זיי האבען דא, איז בעזונדערס אינטערעסאנט די יודישע קהלה אין דער אלטער קעניגשטאט טראנדיעם, וואו די נארוועגי-שע מלכים ווערען געקרוינט. דאס איז די איינציגע בעדייטענדע פארטשטאט און די איינציגע יודישע קהלה אין דער וועלט, וואס געפינט זיך אין אזא ווייטער צפון-געגענד אומגעפעהר אויף איין ברייט מיט דער וועט אין צפון-אטלאנטיק פערדוקטער אינזעל איסלאנד, די שטאט ליגט צווישען בערג ביים טראנדיעס-פיארד, וואס פאלט אריין אין אטלאנ-טישען אקעאן. צווישען מאנכע סאלידע געמוטליכע הייזער זעהט מען דא דאס רוב הולצערנע צווישטא-קיגע געביידעס, די יודען פיהרען דא א האנדעל מיט העריגג, האלץ און נאך אזעלכע פראדוקטען. זיי האבען דא א שוהל און פאר דער שוהל אנ'ארט ציוניסטישען קלוב. ריידען מעהרסטענטיילס נאר-וועגיש, שרייבען אפילו די מודעות אין דער שוהל אויף נארוועגיש, און לעבען זעהר אפגעזונדערט.

אין נארוועגיע איז אויך פאראן עפעס אזוינס ווי א נאציאנאל-סאציאליסטישע בעוועגונג. זי ווערט אנגעפיהרט דורך דעם פיהרער פון דער נארוועגי-שער — סאציאל — דעמאקראטיע, טראנמעל, א דאנק זיין פראפאגאנדע האבען זיך פיל מיטגלידער פון דער ס.ד. פארטיי ארויסגעזאגט געגען דער מארקסיסטישער לעהרע און פאר דער היטלעריסטישער אידעאלאגיע, זיי זענען אבער געגען אנטי-סעמיטיזם, טראנמעל, וועלכער גיט ארויס איינציגע צייטונגען אין נארוועגיע האט לעצטענס פערעפענט-ליכט אנ'ארטיקעל אין איינעם פון זיינע בלעטער, וועלכען ער האט אנגעהויבען מיט די ווערטער: „דער אינטערנאציאנאל איז טויט, זאל לעבען דער נאציאנאל-סאציאליזם!" דערביי האט ער זיך ארויסגע-זאגט געגען דער היטלעריסטישער ראסען-טעאריע.

דער חידושי הרי"ם אלס שתדלן

(ענדע פון דער 9-טער זייט)

אמת'ער קריסט, וועלכער קען די רבנישע ליטעראטור, ווייל בלויז אזא קריסט וועט קאנען אנטפלעקען אלע קוואלען פון דעמאראליזאציע און ער וועט אויך געפינען מיטלען פאר דער אויסבעסערונג פון די יודישע זיטען...

עס איז דעמאלט אויף באזאטילצקי'ס פארלאנג אריינגענומען געווארען אין קאמיטעט דער גלח קיאר-יניני, וועלכער האט זיך געהאלטען פאר א גאר גרויסען קענער פון דער רבנישער ליטעראטור.

ער האט זיך טאקע, באלד ווי ער איז אריינגע-טראטען אין יודישען קאמיטעט. בעמיהט צו דער-וויזען אז ער איז ווירקליך א גאר גרויסער למדן, צו דעם צוועק האט ער אפגעדרוקט אנ'ארטיקעל אין „דזיענניק ווארשאווסקי" אין וועלכען ער האט זיך בע-ריהמט אז ער וועט איבערזעצען דעם גאנצען תלמוד אויף פראנצויזיש, כדי צו ווייזען דער וועלט, ווי שרעקליך דער תלמוד איז און אז מען דארף איהם פערניכטען.

„דער תלמוד און די רבנישע ליטעראטור פער-דארבען די יודישע מוחות און נאר אונטער איינ-פלוס פון אזעלכע ספרים זענען יודען מאראליש עפאלען".

הערביי האט זיך דער גלח בענוצט מיט א תשובה וועגען אנ'עגונה פון דעם שאלות-ותשובות ספר חידושי הרי"ם, וואס איז ערשט געהאט ערשי-נען, און ער האט אויפגעוויזען אז די יודען פערשקלא-פען אפילו די פרוי אויף דעם געמיינסטען אופן.

דער יודישער קאמיטעט האט שוין אפילו גע-האלטען ביים אננעהמען דעם גלח קיאריניס פראי-עקט, אז מען זאל פערבאטען צו דרוקען רבנישע ספרים, הערפון האט זיך אבער דערוואוסט דער חידושי הרי"ם און ער האט אנגעהויבען איבערצוליינען וועלטען, אז דער דאזיגער פראיעקט זאל נישט דורכ געפיהרט ווערען און ווידער אין איהם בייהילפיג גע ווען דער משומד חנא. וועלכער האט אנגעוויזען, וואס פארא עם הארץ דער גלח איז, אז ער האט פשוט נישט פערשטאנען קיין פירוש-המילות, פון תל-מוד, און הערפאר איז ביי איהם אויסגעקומען אז אין תלמוד געפינען זיך שעדליכע נישט מאראלישע זאכען און אז אפט האט ער, דער גלח, מיט א כוונה געפעלשט די איבערזעצונגען, כדי צו מאכען זיינע אויספיהרונגען פונקט ווי ער האט עס געמיינט מיט דעם ספר „חידושי הרי"ם"..

דער משומד חנא האט דערנאך אנגעשריבען א גענויע איבערזעצונג פון די ציטאטען וואס דער גלח האט זיך מיט זיי בענוצט, און ער האט פאר דער קאמיסיע אויפגעוויזען ווי מיאוס דער גלח האט געפעלשט און וואס פאר אן עם הארץ ער איז דער גלח, וועלכער האלט זיך פאר אזא גרויסען מומחה אין תלמוד און אין דער רבנישער ליטערא-טור.

דער קאמיטעט האט גענומען צו קענטניש חנא'ס ערקלערונגען און האט דעם גלח'ס פארשלאג אפגע-ווארפען.

דאך האבען קיאריניס גיפטיגע ארטיקלען גע-האט א ווירקונג אויף דער אלגעמיינער מיינונג, און שטימונג פון דער פוילישער אינטעליגענץ, וועל-כע איז פערפעסטעט געווארען מיט שנאה צו יודען, עס איז געקומען אזוי ווייט, אז אפילו די אינ-טעליגענטע פון זיי, וועלכע האבען אמאל באך אין דער אמת'ן געשטרעבט צו פערבעסערען די לא-גע פון די יודען, האבען אנגעהויבען צו גלויבען, אז די יודישע ספרים זענען אנגעפיקעוועט מיט שנאה צו קריסטען, און אז די יודען בענוצען זיך אפילו מיט קריסטליך בלוט אויף פסח....

דערצו האט זיך טאקע געמאכט א בלוט-בלבול אין ווארשע וואס האט בעדראהט די גאנ-צע יודישע בעפעלקערונג.

ווי זי איז געווארען זיין פרוי

(ענדע פון דער 10. זייט)

איהר פנים איז געווארען אזוי ווי פערגלייווערט. זי האט געקוקט פאר זיך מיט א הארטען, קאלטען בליק. באלד אבער האט איהר פנים זיך געביטען און געווארען בעוועגליך. האט אנגענומען אזא נע-בעכדיגען אויסדרוק פון אומבעהאלפענקייט. פון פערצווייפלונג, זי האט בעהאלטען דעם קאפ אין די הענט און ארויסגעמורמעלט מיט א שטימע וואס האט זיך געשטיקט מיט טרערען:

— מיין גאט, און איך האב געוואלט גלויבען...

א פערלוירענער איז ער געשטאנען איבער איהר און צוגעזעהען ווי איהרע אקסעל האבען געצוקט, ווי ביי א וויינענדיג קינד, און פונקט אזוי רחמנותדיג ווי ביי א קינד. ער האט פערשטאנען, וואס זי האט נישט ארויסגעזאגט: זי האט געוואלט גלויבען, — זי האט אפשר טיף אין הארצען ביי זיך טאקע גע-גלויבט, אז ער איז געקומען אין דעם האטעל צוליב איהר, אז זי איז איהם אויף אנ'אמת'ען גע-ווען געפעלען, אז זי האט טאקע פערמאגט פאר איהם דעם רייץ פון א פרוי...

א געפיהל פון טיפע רחמנות האט זיך אויפ-געפיהרט אין איהם. ער האט זיך אויך געשראקען, אז ער זאל זי נישט פערלירען אויף אייביג. פון עס איז איהם מיטאמאל קלאר געווארען וואס פאר א כח די פרוי האט איצט געהאט איבער איהם. כאטש זי איז נישט געווען קיין שעהנע, און אפשר טאקע דער פאר ווייל זי איז נישט געווען קיין שעהנע און ווייל ער האט זיך געקענט שוין מיט אזעלכע שעהנע, אבער פוסטע פרויען.

ער האט ארויפגעלייגט זיין האנט אויף איהר געבויגענעם קאפ און געזאגט:

— איהר האט מיך נישט געלאזט ענדיגען, מיין טייערע ליזע, איך האב איך געוואלט זאגען, אז איצט האב איך איך ליב, און איך וויל, אז איהר זאלט ווערען מיין פרוי...

ער האט געוואוסט אז אנדערש האט ער נישט געקאנט זי איבערבעטען פאר דער בעליידיגונג וואס ער האט איהר אזוי נישט-באווענקט פערשאפט. אז אנדערש האט ער נישט געקאנט זי איבערצייגען אין זיין אויפריכטיגקייט.

זיין פנים האט אויפגעלויכטען פון גליק, ווען זי האט אויפגעהויבען דעם קאפ און געענטפערט שטיל, מיט די בלויזע ליפען:

— יא... איך וויל זיין אייער פרוי, הער...

נייער פאלקסבלאט | # דאס לאדזער לעבען | נייער פאלקסבלאט

בעשטעטיגט די וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט
גרויסע איבערגרופירונגען ביי די ענדעקעס

אויף דער זיצונג פון דער זעלבסטפערוואל־טונגס־אפטיילונג ביי דער וואיעוואדזטווע פון 17. ד. ח. אויף וועלכער ס'זענען בעטראכט געווארען די רעקורסען, וועלכע זענען אריינגעטראגען גע־ווארען געגען די שטאט־ראט־וואהלען, איז בעשלא־סען געווארען אפצוווארפען אלע פראטעסטען. די זעלבסטפערוואלטונגס־אפטיילונג האט זיך געשטעלט אויף דעמזעלבען שטאנדפונקט וואס די סטאראסטווע און די הויפט־וואהל־קאמיסיע און איבערגעדריקט די מיינונג, אז די וואהלען פון 27. מאי זענען פאר־געקומען אין הסכם מיט די פארשריפטען פון דער פעראָרדנונג פון אינערן־מיניסטעריום.

די דאזיגע מיינונג איז צוזאמען מיט אלע אק־טען איבערגעשיקט געווארען צום לאדזער וואיע־וואדע, וועלכער וועט אננעהמען די ענטגילטיגע שטעלונג. די דעציזיע פון וואיעוואדע וועט איבערגע־שיקט ווערען אין דער הויפט־וואהל־קאמיסיע, וועל־כע וועט זי פערעפענטליכען און דאן וועט אין פערלויף פון 30 טעג צונויפגערופען ווערען די ערשטע קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דעם שטאט־ראט.

די מיינונג פון דער זעלבסטפערוואלטונגס־אפטיילונג איז גלייך מיט'ן בעשטעטיגען די וואה־לען, אזוי אז מ'קען אננעהמען פאר א פאקט, אז די וואהלען צום לאדזער שטאט־ראט זענען שוין בעשטעטיגט.

אמת אויף דער דעציזיע פון לאדזער וואיעוואר־דע קענען נאך אריינגעטראגען ווערען אפקלאגען אין אינערן־מיניסטעריום, דאס אפגעבען אזעלכע אפ־קלאגען האלט אבער נישט אפ פון קאנסטיטואירען זיך פון שטאט־ראט.

אונזערע לעזער געדענקען נאך, אז ביי די וואה־לען צום שטאט־ראט האבען אפגעהאלטען א גרויסען נצחון די ענדעקעס, וועלכע האבען בעקומען 40 ראטמענער פון דער אלגעמיינער צאהל 72, אזוי אז זיי האבען אן אבסאלוטע מעהרהייט אין לאדזער שטאט־ראט.

איצט נאכ'ן בעשטעטיגען די וואהלען ווערט ווידער אקטועל די פראגע וואס וועט פארקומען אויף דער ערשטער זיצונג פון ביי־געוועהלטען שטאט־ראט, צי וועלען טאקע די ענדעקעס רעגירען אין לאדז? צי וועלען זיי וועהלען זייער פרעזידענט, וויצע־פרעזידענטען און לאווניקעס?

מ'האט געקענט מיינען, אז דער ענין שטעלט זיך טאקע אזוי פאר, דערווייל האבען זיך אין שטאט פערשפרייט קלאנגען און דאס אין די מאס־געבענדסטע ספערען, אז די פארטיי־ליפערונג־צייטונג וועלכע איז געווען נאך די וואהלען האט זיך איצט אינגאנצען געענדערט, אזוי שמועסט מען, אז ס'איז א זיכערע זאך, אז א גרויסע גרופע פון די ראטמענער, וועלכע זענען אויסגעוועהלט געווארען פון די ענדעקישע ליסטעס האבען געענדערט זייערע איבערצייגונגען, האבען זיך אפגעריסען פון די ענ־דעקעס און צוגעטרעטען צו אן אנדערער מער ליבע־ראלער ריכטונג, סרעדט זיך וועגען אזא גרופע, וועלכע האט קאליע געמאכט די ענדעקישע מעהר־הייט, אזוי אז ס'קען שוין נישט זיין קיין רייד וועגען דעם, אז די ענדעקעס זאלען רעגירען אין לאדז, ס'איז נאך פריהצייטיג צו רעדען וועגען דעם ווי אזוי די מעהרהייט וועט זיך געשטאלטען, ווערענ־פאלס קענען מיר אינפארמירען, אז די ענדעקישע מעהרהייט איז זעהר פראבלעמאטיש.

וועגען פערזענליכע רעוויזיעס
אויספיהרונגס־פעראָרדנונג צום צאל־געזעץ

(2) אין לאדז איז נעכטען אנגעקומען א פרי־שער נומער פון „דזשענניק אוסטאוו", אין וועלכען עס איז פערעפענטליכט די אויספיהר־פעראָרדנונג צום נייעם צאל־געזעץ.

די דאזיגע פעראָרדנונג נעהמט ארום אלע ענינים, וואס זענען נוגע דעם אפצאהל פון סחורות, וועלכע ווערען אריינגעבראכט קיין פוילען פון אויס־לאנד.

צ. א. ווערט אין דעם פאראגראף 21 פון דער פעראָרדנונג בעצייכענט, אז א פערזענליכע רעוויזיע קאן אדורכגעפיהרט ווערען נאר אויף א שריפטלי־כע פעראָרדנונג פון צאל־אמט־ליטער.

א הויזליכע רעוויזיע, אויב עס איז נויטיג זי אדורכצופיהרען, דארף געמאכט ווערען אהן אומ־אנגענעהמליכקייטען פאר די רעווידירטע און אהן דעם בעליידיגען זייער פערזענליכען כבוד.

פרויען קאנען רעווידירט ווערען נאר דורך פרויען, און אויך אן עדות ביים רעווידירען א פרוי בעדארף צו זיין א פרוי.

פאר'ן דורכפיהרען די רעוויזיע, דארף מען איינפאדערען די פערדעכטיגע פערזאן, גוטוויליג צו בעווייזען די בעהאלטענע סחורות.

ארבייטס-אינספעקטארען וועלען בעשטראפען פאבריקאנטען

(2) אין לאקאל פון ארבייטס־אינספעקטא־ראט איז עהע־נעכטען אין אווענד פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען די לעצטע סכסוכים אין דער לאדזער טעקסטיל־אינדוסטריע.

אין דער דאזיגער קאנפערענץ האבען צ. א. אנטייל גענומען: דער אינספעקטאר וויזשיקאווסקי, ארבייטס - אינספעקטאר מיערזשינסקא, דער מיני־סטעריאלער דעלעגאט ד״ר נאזאקאווסקי און א דע־לעגאציע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען.

די פארשטייער פון די פעראיינען האבען אויף דער קאנפערענץ געפאדערט צו פערגרעסערען די צאהל ארבייטס - אינספעקטארען אין לאדז, מחמת דעם איבערפלוס פון ארבייט.

דער דעלעגאט פון מיניסטעריום האט שפע־טער דערקלערט, אז בקרוב וועלען ארבייטס־אינ־ספעקטארען אליין בעשטראפען פאבריקאנטען פארן נישט צופאסען זיך צו די פערפליכטענדע פאר־שריפטען, און אז די רעקורסען אין אלע ארבייטס־פראגען וועלען געווענדעט ווערען דירעקט אין קריי־זגעריכט, און נישט ווי ביז איצט, אין ארבייטס־געריכט, וואס דאס וועט בעדייטענד פערלייכטערן די פראצעדור פון ערלעדיגען די רעקורסען.

Telefon
123-33
Prywatne
Pogotowie Lekarskie
czynne w dzień i w nocy
Legjonów 6 (Zielona)

יודיש קאמעראל-טעאטער, אלעע 1־טער מאי 2
יודישע טעאטער-סטודיע
היינט, פרייטאג, ד. 19 אקטאבער, 8.45 אווענט
און מארגן, שבת, ד. 20 אקטאבער, 4 נאכמיטאג און 8.45 אווענט
פישער-שיף 47
פיעסע אין 4 אקטען לויט הערמאן הייערמאנס.
רעזשי: אידעם. מוזיק: דוד בייגעלמאן. דעקאראציעס: מאלאוו.
בילעטען פון 54 גר. אן צו בעקומען אין בארכאוו-ביבליאטעק, אל. קאשטשושקי 9 און אין טאג פון די פארשטעלונגען — ביי דער קאסע פון טעאטער.
אין קורצען: „די רייזע פון בנימין דעם דריטען"

רעגיסטראציע פון קאנדידאטען אויף סערטיפיקאטען פאר פאך-לייט
(קאמוניקאט פון ארץ-ישראל-אמט)

דער היגער ארץ־ישראל - אמט האט אנגע־הויבען א רעגיסטראציע פון פאכלייט, וועלכע ווי־לען עולה זיין קיין ארץ־ישראל, אויף די סערטיפי־קאטען, וואס ווערען ערווארט צום נייעם שעדיול (אקטאבער 1934 — מערץ 1935). אין צוזאמען־האנג דערמיט מעלדעט דער א״י־אמט פאלגענדעס:

1) אין דער צייט פון דעם 15. אקטאבער ביז'ן 10. נאוועמבער ה.י. ווערען אנגענומען שא־לונים פון פאכלייט, וועלכע ווילען עולה־זיין קיין א״י. צו יעדען שאלון דארף צוגעלייגט ווערען א פאטאגראפיע, אן אפיציעלע פאך־צייגניש (קארטא־רושעמישלניטשא, „דיפלאם מיסטרזשאווסקי" א.אז.וו.), ווי אויך בעשטעטיגונגען פון ציוניסטישע אינ־סטיטוציעס וועגען טעטיגקייט פאר די ציוניסטישע קרנות (קרן היסוד, קרן קימת) און וועגען אנדע־רע ציוניסטישע ארבייט. ווער עס איז א מיטגליד פון א וועלכע עס איז ציוניסטישער ארגאניזאציע דארף צו זיין שאלון צולייגען דעם שקל פון לעצ־טען יאהר (תרצ״ד).

שאלונים ווערען אנגענומען נאר פון פאכלייט אין עלטער פון 18 ביז 45 יאהר און פרויען פון 18 ביז 35 יאהר.

2) די אלע שאלונים, וועלכע געפינען זיך אין צענטראלען ארץ־ישראל־אמט פון פאריגען האלב יאהר, אדער נאך פון פריהער, ווערען מיט דער דאזיגער מעלדונג אנולירט. די אלע, וועלכע ווי־לען איצט בענייען זייערע ביטעס אויף סערטיפי־קאטען מוזען אריינשיקען נייע שאלונים מיט צוגאב צייגנישען וועגען זייער פאך און ציוניסטישער ארבייט. די דאזיגע נייע שאלונים וועלען צוגע־לייגט ווערען צו די פריהערדיגע שאלונים פון די פעטענטען.

3) די אלע פערזאנען, וועלכע וועלען נישט צושטעלען ביז דעם 10. נאוועמבער ה.י. קיין נייעם שאלון, וועלען זייערע פריהערדיגע שאלונים נישט קומען אין בעטראכט.

4) נאך דעם ווי די רעגיסטראציע וועט פער־ענדיגט ווערען, ד. ה. דעם 10. נאוועמבער וועלען די קאמיסיעס ביים א״י־אמט בעטראכטען די שאלונים און די פעטענטען וועט געמאלדען ווערען יעדען בעזונדער וועגען רעזולטאט פון זיין ביטע. די פעטענטען ווערען דעריבער געבעטען נישט בעשווערען די ארבייט פון א״י־אמט מיט אנפראגען, נאר ווארטען ביז זיי וועלען בעקומען אן ענטשפרעכענדע מעלדונג.

דער פאלעסטינא־אמט נעהמט אן אינטערע־סאנטען נאר פון 10 ביז 1 פארמיטאג.

דער ארץ־ישראל־אמט אין לאדז.

Dr. Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
נעהמט אן פון 8—12 בייטאג און פון 4—9 אווענט.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג.
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—8 אווענד.

פרייטאג 19 ו׳ חשון תרצ״ה	אקטאבער
	זון-אויפגאנג 6.05
	זון-אונטערגאנג 4.36
	ליכט-צינדען: 4.25

רעגיסטראציע פון יאר-גאנג 1914

(2) היינט, פרייטאג, דעם 19־טען אקטאבער דארפען זיך שטעלען די, וואס וואוינען, אויפ'ן שטח פון 3־טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען־נעמען אויף די אותיות:

P R

און פון 9־טען קאמיסאריאט אויף די אותיות.

M N O P R

מארגען, שבת, דעם 20־טען אקטאבער דארפען זיך שטעלען די פאבאראווצעס פון 1914, וואס וואוינען, אויפ'ן שטח פון 3־טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען־נעמען אויף די אותיות:

S Sz

און פון 9־טען קאמיסאריאט אויף די אותיות:

S Sz T U W Z Ź Ż

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 29־טען אקטאבער ה. י. וועט אין לאקאל פון דער מיליטערישער אפטיילונג ביים מאגיסטראט פיעטריקאווער 165 אמטירען א צוגאב פאבאר־קאמיסיע פאר דער פ. ק. או. לאדז שטאט 2 צו דער קאמיסיע דארפען זיך מעלדען די פאבאראווע פון יאהרגאנג 1913, וועלכע האבען זיך צוליב וויכטיגע סיבות נישט געקאנט שטעלען ביז איצט צו די קאמיסיעס און די פאבאראווע פון עלטערע יאהרגענג, וועלכע האבען נאך נישט רעגולירט זייער בעציהונג צו מיליטער־דינסט אויב זיי האבען דערהאלטען נאמענטליכע אויפפאדערונ־גען פון דער שטאטישער סטאראסטווע און וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6 7, 12, 13, 14 פאליציי־קאמיסאריאטען.

צו דער קאמיסיע מוז מען צושטעלען א פאס אדער א דאקומענט מיט א פאטאגראפיע.

אויף וויפיל וועט ביליגער ווערען קוילען

(2) לויט ווי מיר האבען בעכטען געמאלדען, וועט בקרוב ביליגער ווערען קוילען. די פרייזען רעדוקציע מאכט אויס אין דורכשניט אויף הייץ־קוילען 12 פראצענט און אויף פאבריק־קוילען — 15 פראצענט.

נאך דער דאזיגער פרייזען־רעדוקציע וועט קוי־לען אין לאדז — אין הורט קאסטען וואהרשיינליך פון 28 ביז 39 זלאטעס א טאן, און אין דעטאל — פון 34 ביז 46 זל., אפהענגיג פון דעם סארט קוילען און פון דעם צושטעלונגס־ארט.

גלייכצייטיג וועט בולינגער ווערען מיט 4 זל. אויף א טאן דער טראנספארט פון קוילען מיט די מלוכה־באהנען — קיין לאדז.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ש. יאנקע־לעוויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימא־נאווסקיעגא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), ס. האמבורג (גלובנע 50), ל. פאוולאווסקי (פעטריק. 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

קלאנג-קינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!
א. נ.
„קוים נעכטען"
אין די הויפט-ראלען:
John Boles און
Margaret Sulawan
אנהויב פון די סעאנסען: שבת און יום-טוב 12 א זייגער. געוועהנליכע טעג 4 נאכמ.

אין פילם „זייערע נעכט"
CLARK GABLE
CLAUDETTE COLBERT
קירצליך אין קינא „EUROPA"

דעלעגאַציע פון קלייןהענדלער-פעראיין

ביים רעגירונגס-קאָמיסאַר

וועגן די בעַ'עוולה'טע סוחרים ביים אויסמעסטען דעם שילדען-שטייער

אין צוזאַמענהאַנג מיט די גרויסע סומען פון שילדען-שטייער, וועלכען מ'האָט אויפגעלעגט אויף די סוחרים און געוועלב-בעזיצער פון ראַיאָן אויף נאַוואָמייסקאַ גאַס און אַלטשטאָט און בעזונדערס אויף די רעקלאַמע-שענקלעך אין די האָלעס, האָט זיך אַ דעלעגאַציע פון קלייןהענדלער-פעראיין אַגראַדאָווע 10 אין די פערזאָנען פון פרעזעס ל. ראָזענבערג און וויצע-פרעזעס ג. וואַלמאַן זיך געווענדעט צום רעגירונגס-קאָמיסאַר אינזש. וואַיעוואָדזקי.

די דעלעגאַציע האָט דעם רעגירונגס-קאָמיסאַר איבערגעגעבען אַ ברייט-מאָטיווירטען מעמאָריאַל און אָנגעוויזען, אַז פיל פון די סוחרים ווערען בעַ'עוולה'ט ביים אויסמעסטען דעם שילדען-שטייער. די דעלעגאַציע האָט אויך געבעטען, אַז ס'זאָל בעשטימט ווערען אַ פאָרשטעהער פון אויבענדערמאָהנטען פעראיין אין דער אַפּעלאַציע-קאָמיסיע פון שילדען-שטייער.

דער רעגירונגס-קאָמיסאַר האָט זיך בעקענט מיט'ן מעמאָריאַל און האָט צוגעזאָגט, אַז ער וועט זיך בעמיהען, אַז קיינער זאָל נישט בעַ'עוולה'ט ווערען. ער וועט זיך גינסטיג בעציהען דערצו, אַז אַ מיטגליד פון קלייןהענדלער-פעראיין זאָל בעשטימט ווערען אַלס מיטגליד פון דער אַפּעלאַציע-קאָמיסיע פון שילדען-שטייער.

וואס יעדע באַלעבאָסטע דאַרף וויסען

ס'ענדיגען זיך שוין די פערשידענע קלאָגען אויף דער פעראַלטערטער שלעכט-שמעקענדער קוך, אויף די פערסאַדזעטע טעפּ, אויף דער אָנשטרענגונג פון קאָכען, באַקרוימען, קעהרען און אַזוי ווייטער, אַזוי טראַכט זיך ווען מען זעהט ווי ס'פונקציאָנירען די ביי־אינסטאַליטע עלעקטרישע קוכען, ווען מען זעהט ווי די באַלעבאָסטע שטעלט צו אַלץ וואס זי דאַרף צו קאָכען, בראָטען, באַקען און פּרעגלען, פערבינדט די קוך מיט'ן עלעקטרישען שאַלטער און זעצט זיך אוועק לייענען, אָדער עפּעס אַנדערש טון, די בעל־הביתטע דאַרף נאָר אַכטונג געבען אויפ'ן זייגער, בישט צו פערפּאַסען די צייט וויפיל ס'דאַרף קאָכען יעדער בעזונדערער מאכל, און ווען די צייט גיהט אויס, פערדרעהט מען נאָר דעם עלעקטרישען קראַן און די מאכלים זענען פאַרטיג צום עסען, און דאָן? די טעפּ זענען באַלד ריין ווי גאָלד, קיין שום שפור פון סאַדזע, שמוץ, און צוברענען.

ביז איצט איז יעדער בעל־הביתטע געווען צו בעדויערען. די זאָרגען מיט דער קוך האָבען ביי איהר צוגענומען זעהר פיל צייט און באַך מעהר געזונד און נערווען, אָבער דאָס האָט זיך געענדיגט מיט'ן מאָמענט ווען ס'זענען איינגעפיהרט געוואָרען עלעקטרישע קיכען.

קודם־כל — היגיענע. וויפיל מאָל העררט זיך שוין אויף די טרעפּען דער טשאַד פון רויך, ווייל דער קאָמין איז נישט אין אָרדנונג אָדער דער טשאַד פון צוגעברענטע מאכלים, די וואוינונג איז פערוויכערט און ס'הערען זיך אַלע מיניס ריחות, צי קען מען ביי אַזעלכע בעדינגונגען האָבען אַ הנאה פון עסען? וויפיל מאָל טרעפט, אַז די מאכלים זענען האַלב רויה, האַלב פערברענט, די פרוי דערנערוועט, דאָס דינסטמיידעל שפּרינגט פון דער הויט, מיט איין וואָרט — סדום ועמורה, ביי עלעקטרישע קוכען געהען די אַלע זאָרגען אוועק. דאָס איז באַך נישט געננג.

די איבעריגע היץ אין דער קוך בעהמען אוועק פון די מאכלים די בעסטע ערנעהרונגס-סובסטאַנצען, ווייטער די אויבערס ביים רייניגען די כלים ווערט רעדוצירט ביז מינימום. מ'דאַרף נאָר אָפּוואַרטען די מיינונג, אַז עלעקטרישע קוכען ווערען אָפּט קאָליע און אַז דאָס בענוצען עלעקטרישען שטראָם צום קאָכען, באַקען, בראָטען און פּרעגלען קאָסט צו טייער. די פּראַקטיק בעווייזט, אַז דורך לאַנגע יאָהרען דאַרפען די עלעקטרישע קוכען קיין שום רעפּאַראַציע נישט. וואס שייך דער ווערקייט האָבען אַלע אפילו די פּעסימיסטישע אויסרעכנונגען בעוויזען, אַז דאָס צוגרייטען אַ מאָהלצייט פאַר פיר פערזאָן פערלאַנגט צו קילאָוואַט. די לאָדזער עלעקטראַוניע רעכענט פאַר עלעקטרישע קוכען נאָר 15 גראָשען אַ קילאָוואַט, אַזוי אַז די פאַמיליע פון 4 פערזאָן קען נישט מעהר פערברויכען ביים קאָכען אויף עלעקטריע ווי 10 ביז 12 זלאָטעס אַ חודש, אין די אַלע איבריגע אויסגערעכענטע מעלות זענען גאַרנישט ווערט?

ס'איז נישט אַזוי געפעהרליך די איינמאָליגע אויסגאַבע אויף אַ קוך, די לאָדזער עלעקטראַוניע גיט קוכען אויף אַזעלכע גינסטיגע בעדינגונגען, אַז מ'קען דערצו לייכט קומען.

ס'איז זעהר וויכטיג, אַז מ'זאָל זיך קענען אומגעהען מיט אַזאַ עלעקטרישער קוך, די לאָדזער עלעקטראַוניע שיקט אַהיים בחנם אַ קוואַליפיצירטע אינסטרוקטאָרקע, וועלכע לערנט אויס אין אַ קורצער צייט די בעל־הביתטע און קעכין זיך אומגעהען מיט אַן עלעקטרישער קיך.

צוליב די אַלע מעלות איז נישט קיין וואונדער וואס די לאָדזער עלעקטראַוניע בעקומט הונדערטער בעשטעלונגען אויף עלעקטרישע קוכען.

יודיש טעאַטער
פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעל. 213-84.
xXx xXx

דינסטאַג, דעם 23 אָקטאָבער 1934, 9 אָוונט
דער פייערליכער 30-יעהריגער יובל
פון בעקאַנטען כאַראַקטער-שוישפּילער און רעזשיסער
שלמה קוטנער
דערעפנען די פאָרשטעלונג וועלען די ה"ה רעדאַקטאָרען
1) י. אויגער און ל. פוקס.
2) הערשעלע דובראָוונער
פון י. גאָרדין.
3) יובל-שמחה
נעמען אָנטייל: פון פּוילישען שטאָט-טעאַטער:
אירענא פּאַשקאָווסקאַ, העבריק שלעטינסקי
און וולאַדזשימיערזש מאַכערסקי.
מ. בראַדערזאָן — אייגענע שאַפונגען.
4) בעסער ווי פריהער
קאָמעדיע אין 1 אַקט פון ש. ס.
די בעקאַנטע ליבלינגע פון לאָדזער יודישען טעאַטער-עולם: ה. גרינסבערג, ל. ליליאַנאַ, מ. ראַפּעל, ל. פעלמאַן, ש. קוטנער, ד. לעדערמאַן, ל. ליבגאָלד, ח. פעניגשטיין, ז. קאַץ, א. ראָטמאַן, ר. מאַרסאַלאָוו, א. פעדערמאַן, ס. בעזמאַן, וו. נייהויז.
קאָמפּאָזיטאָר: ד. ביינעלמאַן. אַדמיניסטראַטיווע לייטונג: א. בעזמאַן, ב. גאַדיק.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער. —::— פּאַספּאָרטען — נישט גילטיג.

ר. איזראַעל

דער בערזען-סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

16

— מיך אינטערעסירט דאָס זעהר שטאַרק, האָב איך געזאָגט צום דירעקטאָר, איהר ווייסט אַליין נישט וואָס הינטער איך געהט, וואָס אין אייער טעאַטער קומט פאָר.

— הער מאַרקוס, ווען איך וואָלט אייך נישט געקענט, וואָלט איך גאַנץ אַנדערש רעאַגירט אויף אַזעלכע רייד. האָט דער דירעקטאָר געזאָגט, אָבער איך קען אייך דאָך שוין יאָהרען לאַנג. איהר זענט אויפגערעגט, אָבער איך וואָלט דאָך פערלאַנגט, אַז איהר זאָלט זיך קלאָהרער אויסדריקען.

— ענטשולדיגט, הער דירעקטאָר, איך בין ווירקליך אַזוי שטאַרק אויפגערעגט, אַז איך ווייס נישט וואָס איך רעד. פערשטעהט, הער דירעקטאָר, אַז דאָס אַלץ איז אַזוי געהיימניספול, אַז מ'קען ווירקליך משוגע ווערען. איהר ווייסט נישט הער דירעקטאָר. אין וועלכען שפּיטאַל פאַני איז אַוועקגעפיהרט געוואָרען?

— דער דאָקטאָר האָט מיר געזאָגט, אַז אין גרויסען שטאָטישען שפּיטאַל.

נישט געזעגענדיג זיך אפילו מיט'ן דירעקטאָר בין איך אוועקגעפאָהרען אין שפּיטאַל, מיין שאָפער האָט אויף מיר געקוקט אַזוי מאָדנע ווי ער וואָלט מיך געוואָלט פרעגען וואָס פאַרא סיבה ס'האָט מיך אַזוי שטאַרק אַרויסגעשלאָגען פון גלייכגעוויכט, איך בין געווען אין דער לאַגע פון אַ מענש, וועלכער וואָלט געוואָלט שרייען, וויינען, פרעגען, אַז מען זאָל מיר זאָגען וואָס עס קומט מיט מיר פאָר.

דער וועג האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַרן שפּי[טאַל] און איך בין אַרויסגעלאָפען נישט טויט, נישט לעבעדיג איבער די ווייסע מאַרמאָרענע טרעפּען, איידער דעם לאַנגען קאָרידאָר-טעפּיך, וועלכער האָט געפיהרט צו דער קאַנצעלאַריע פון הויפּט דאָקטאָר.

— איך בין שמעון מאַרקוס, האָב איך געזאָגט, אַריינקומענדיג צום דיזשורנען דאָקטאָר.

— דאָקטאָר לאַנדוי האָט דער דאָקטאָר זיך פאָרגעשטעלט, מיט וואָס קען איך אייך דינען, וואָס פיהרט אייך אַזוי שפּעט אַהער אין שפּיטאַל.

— איך האָב זיך געוואָלט דערוויסען, הער דאָקטאָר, וואָס ס'האָט פּאַסירט מיט דער אַרטיסטקע פאַני, וועלכע מ'האָט אַקאָרשט אַהער געבראַכט אין שפּיטאַל.

— איך האָב ערשט וואָס אַריינבעקומען די מעלדונג וועגען דעם, איך האָב נאָך די קראַנקע נישט געזעהן און ווייס נאָך גאָרנישט, איבעריגעס איז ביי אונז אַ פּרינציפּ, אַז מיר ערטיילען נישט קיין אינפאָרמאַציעס וועגען קראַנקע בייַנאַכט, איהר ווערט אַזוי גוט זיין זיך מטריח זיין מאָרגען איבערמאָרגען און איהר וועט בעקומען די געוואונשטע אינפאָרמאַציע.

— ביין, הער דאָקטאָר, איהר מוזט מאַכען דאָ אַן אויסנאַהם.

— פאַרוואָס?

— ווען איהר וואָלט געוואוסט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך...

— איז די דאָזיגע פאַני אייערס אַ משפּחה.

— ביין, אַ פרעמדע, אַ ווילד פרעמדע.

— דער דאָקטאָר האָט מיך אָנגעקוקט אַזוי ווי ער וואָלט געהאַט פאַר זיך אַ משוגענעם, איך בין זיכער, אַז ער האָט ווירקליך אַזוי געטראַכט, ווייל ער האָט זיך פאַרזיכטיג אויפגעשטעלט פון זיין אָרט, געגעבען דער וואַנד זיך צוגעשאַרט צו דער טיר און אָנגעדרוקט דאָס קנעפּעל פון גלאָק. גלייך איז אַריינגעקומען איינער פון די שפּיטאַל-בעאַמטע.

— ווי אַזוי קומט דער הער דאַהערן איז מיטען נאַכט, האָט דער דאָקטאָר ביין געזאָגט.

— דער הער איז מיט אַזאַ אימפּעט אַריינגעלאָפען דורך דער טיר איבער די טרעפּען, אַז איך האָב אפילו נישט בעוויזען צו אַריינטערען זיך ווער דאָס איז, איך בין איהם נאָכגעלאָפען, אָבער ער איז שוין געווען אין קאַנצעלאַריע פון הער דאָקטאָר.

— אַרויסבעטען דעם הער.

דער שפּיטאַל-דינער האָט געעפענט די טיר און געוואַרט ביז איך אַליין זאָל אַרויסגעהען, איך בין זיכער, אַז ווען איך האָב זיך אַרויסגערעהט האָט דער דאָקטאָר געמאַכט אַזאַ בעוועגונג, אַז ער האָט געוויזען דעם דינער, אַז ער זאָל זיין פאָרזיכטיג, ווייל ער האָט צו טון מיט אַ משוגענעם.

— ענטשולדיגט, הער דאָקטאָר, האָב איך געפּרובט זיך צו פערענטפערען פאַר'ן דאָקטאָר, איהר דאַרפט מיך נישט טרייבען און אַרויסוואַרפען, אפשר האָב איך נישט גערעדט קיין פּאָליטע ווערטער, אָבער גלויבט מיר, ווען אַ מענש איז אין אַזאַ לאַגע ווי איך קען זיך נישט בעהערשען, איך בין נישט קיין משוגענער, איך וועל אייך בעווייזען מיינע דאָקומענטען ווער איך בין און איהר וועט ענדערען אייער מיינונג וועגען מיר.

איך האָב אַרויסגעלעגט מיינע פּאַפּירען אויפ'ן טיש, דער דאָקטאָר האָט פון דערווייטענס געוואָרפען אַ בליק אויף זיי, האָט מיך נאָך אַמאָל אָנגעקוקט מיט זיינע דורכדרינגליכע אויגען און זעהט אויס פעסטגעשטעלט ביי זיך, אַז ער האָט געהאַט אַ טעות.

ער האָט געגעבען אַ צייכען דעם דינער, אַז ער זאָל פערלאָזען דאָס צימער און דער דינער איז אוועק.

איך האָב אָפּגעווישט דעם שווייס פון פּנים, איך האָב זיך געפיהלט אַזוי, ווי איינער וואָלט מיך בעשיט מיט הייסע קוילען.

— זעצט זיך צו אויף אַ מינוט בעדויערט זיך.

איך האָב זיך אוועקגעזעצט. דער דאָקטאָר האָט מיר אָנגעגאָסען אַ גלאָז וואַסער, עפּעס אַריינגעקאַפּעט אַהין פון אַ קליין פלעשעלע און דאָס אוועקגעשטעלט פאַר מיר, איך האָב דאָס גלייך אויסגעטרונקען ביז'ן דנא, איך האָב געוואָלט אָנהויבען עפּעס צו רעדען, אָבער דער דאָקטאָר האָט מיר געוויזען מיט דער האַנד, אַז איך זאָל דערווייל שווייגען, ס'זענען אַוועק עטליכע מינוטען, איך האָב זיך בערוהיגט, מיר איז געוואָרען עפּעס אַזוי לייכט, אַזוי פריי, זעהט אויס, אַז דאָס האָט אַזוי געווירקט די מעדיצין, וועלכע דער דאָקטאָר האָט מיר געגעבען.

— איצט רעדט רוהיג, האָט דער דאָקטאָר געזאָגט, וואָס פערלאַנגט איהר פון מיר?

— איינגענטליך גאָרנישט, האָב איך געענטפערט, איך וואָלט נאָר געוואָלט וויסען, ווי ס'איז דער צושטאַנד פון דער אַרטיסטקע פאַני, אויף וואָס זי איז קראַנק און וואָס איז די סיבה וואָס זי איז אַזוי פּלוצלינג קראַנק געוואָרען.

— איז אייך שטאַרק געלעגען דערין?

— זעהר שטאַרק, זעהר שטאַרק, הער דאָקטאָר.

— גוט, איך וועל אַרויף אין שפּיטאַל און וועל זיך דערוויסען.

— דאָקטאָר, האָב איך איהם נאָכגעשריגען, אפשר געפינט זי זיך אין אַ לאַגע, ווען איך וואָלט זיך געקענט זעהען מיט איהר, איך וואָלט אייך דאַן זעהר געבעטען, אַז איהר זאָלט מיר ערלויבען זיך צו זעהען מיט איהר.

— דאָס וועלען מיר ערשט זעהען.

דער דאָקטאָר איז אַרויס און איך האָב זיך געדרעהט אַהין און צוריק איבער'ן צימער, ערוואַרטענדיג אויפ'ן צוריקקומען פון דאָקטאָר, מיר האָט זיך אויסגעוויזען, אַז עס דויערט צו לאַנג, דער דאָקטאָר האָט שוין געדאַרפט זיין צוריק.

(פאָרטזעצונג קומט)

א מאנגעל אין לעהרער
עס פעהלען אנ'ערך 1000 לעהרער אין לאדז

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, האבען די לאדזער לעהרער־ארגאניזאציעס בעשלאסען ארויסצוטרעטען צו דעם מיניסטעריאלע מאכט מיט א מעמאריאל מכוח דער שלעכטער לאגע פון די פאלקס־לעהרער.

פאך־קרייזען בערעכענען, אז עס וואלט געדארפט פערגרעסערט ווערען די צאהל צאאטען אויף אנ'ערך 1,000, בכדי די שול־פליכט זאל שטיין אויף א געהעריגער מדרגה.

דערביי וואלט נויטיג געווען צו בויען נייע פאלקסשולען.

ווען וועט געעפענט ווערען די פלייש-בערזע?

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, געהען די ארבייטען איבערן ארגאניזירען די פלייש־בערזע אין לאדז, פאמעליך פאראויס, מחמת זיי טרעפען אן אויף גרויסע מניעות פון לאקאלען כאראקטער.

ביידע עקזיסטירען אין לאדז 2 שחט־הייזער, פון וועלכער איינע האט נישט קיין אינהאבער, נאר א פאכטער, וועלכענס מאנדאטארען עס האבען ווייליש שוין לאנג אויפגעהערט צו עקזיסטירען.

דאס עפענען פון דער פלייש־בערזע אין לאדז איז אבהענגיג קודם כל פון רעגולירען דאס רעכט אויף אויסשליסליכען בעניץ דורך דער שטאט־פערוואלטונג אויף ביידע שחט־הייזער.

ערב דער גאז-מלחמה
„שטשוטשעט" מען זיך דערוויל מיט גאז-רעהרען...

(2) אויף העבריקא 2, אויף כאיני, איז נעהער־נעכטען אינ'אווענד מיר־נישט די־נישט אויסגעבראכען א געשלעג מיט גאזרעהרען צווישען דעם לאקאטאר פון דעם הויז, פאפירניק און די 2 „אורחים", וואס זענען צו איהם געקומען, — פעליקס יאראנאזסקי און יאן שימאנסקי.

20 מינוט האט געדויערט דאס געשלעג, ביז פאגאטאוויע האט זיי באנדאזשירט, און פאליציי האט זיי אפגעפיהרט אין פאליציי־קאמיסאריאט, בכדי אדורכצופיהרען אנ'אויספארשונג.

ארויספאדערונגען פון א"י

עס זענען דערהאלטען געווארען ארויספאדערונגען פון קרובים אין ארץ ישראל פאר פאלגענדע פערזאנען:

בערלינסקא אסתר, פילץ חיים, מרים, ליבראך רייזל, יערוואב הינדא, שיינעלט בעריש, מאלי, סינע חנה, ראלניצקי חיים, אסתר, הירש לאה פאלאסיצקע מלכה, שוויינ מכלה, פלוצער מרים, חלפי שמואל, ליבא שמיגליץ אברהם און מרים, סקאטשילאס שלמה, דבורה, וואזא אסתר, ראזענבלאט שמואל, און מרים, פלוצער דוד און חנה, פארזענצעווסקא שרה, טאשמא הירש, רבקה און שרה, סענדיק אייזיק און ליבע, גראנעק חיים, ביאליסטאק יוסף און איידעל, גאלדבערג וואלף, לאה, ישראל און אלימלך, זילבערשטיין דוד, רודה חיים, ישראל, חיה, חמה און יוסף, שוסט אמיליא.

די דערמאנטע דארפען זיך מעלדען אין א"י־אמט, אמען טעגליך פון 10 ביז 1 פארמיטאג בכדי צו ערלעדיגען די רייזע פארמאליטעטען.

רעפעראט פון ד"ר ירמיהו פרענקעל

שבת אין אווענד קומט פאר אין „תרבות" פיעטריקאווער 18 (צווייטער שטאק, 2. טויער) א רעפעראט פון ד"ר ירמיהו פרענקעל א. ד. ט. „דאס וועזען פון יידישען הומאר".

אלע ווידערהאלען דאסזעלבע:
די מוזט זעהען דעם פילם
מאסקאראד
CASINO
אנהייב א זייגער 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 בייטאג.

רעפרעזענטאנץ־טעאטער
„ראזמאיטאשטשי"
ציגעל־גאס 27, טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילען
פון דער בערימטער קינסטלערין — דער שטאלץ פון דער יודישער ביהנע
אידא קאמינסקא

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת, 9.15 אווענד
פייערליכע פרעמיערע
דער גרעסטער אייראפעאישער וועלט־שלאגער אין 6 בילדער מיט געזאנג און טענץ
„ס'וועט זיין גוט"
מיט אידא קאמינסקא אין דער הויפט־ראל.
פאפולערע פרייזען! פאפולערע פרייזען!

מארגען, שבת, 12 פריה
א גאַרדיז־פריהמארגען־פארשטעלונג
אלע בילעטען נור 1 זל.
„חאשע די יתומה"
מיט אידא קאמינסקא אלס „חאשע".

מארגען, שבת, 4.30 נאכמיטאג
פאלקס-פארשטעלונג
אלע בילעטען נור 1 זל.
פרעמיערע!
„די נשמה פון מיין פאלק"
יעדער קאן מיטנעמען א קינד בחנם.

זונטאג, 12 פריה
א גארדיז־פריהמארגען־פארשטעלונג
אלע בילעטען נור 1 זל.
„מירעלע אפרת"
מיט אידא קאמינסקא אלס „מירעלע".

זונטאג, 4.30 נאכמ. — גרויסע הנחה־ און פאלקס־פארשטעלונג
אלע בילעטען נור 1 זל.
א דאנק פון קינדער!
מיט אידא קאמינסקא, נאך דער גאנצער פארשטעלונג די גראנדיעזע ביילאגע
לאכט, יודעלעך לאכט!

בעזארגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען.
אין אלע פארשטעלונגען נעמט אנטייל דער גאנצער קינסטלערישער סטאר־אנסאמבל
די בעסטע כוחות פון יודישען טעאטער.
אכטונג! דאס טעאטער איז גוט בעהייצט.

לייב-פערשטאפונג,
שלעכטע פערדייאונג, פערגעהען בײַם געברויך פון נאטירליכען בימערוואסער
Franciszka Józefa
פרענץ ראקטאווינים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעטשנעס.

שטרייק הולך ושטרייק בא...

(א) נעכטען איז ליקווידירט געווארען דער שטרייק פון 600 אנגעשטעלטע אין די האליעס און געשעפטען אין צפון־טייל פון דער שטאט (נאוואמיעסקא, פרייהייטס־פלאץ און ארומיגע גאסן) און נעכטען נאך זענען זיי צוגעטרעטען צו דער ארבייט. ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז די שטרייקענדע האבען דעם שטרייק פולשטענדיג געוואונען.

• • •

(א) נעכטען האבען פערשטרייקט די האליע און האנדעלס־אנגעשטעלטע אינ'ם דרום־טייל פון דער שטאט (רעמאנט־פלאץ, שעראדזקע, לעאנארדס־פלאץ, זשנאווער, נאפיורקאווסקיעגא). עס האבען געווארפען די ארבייט אנ'ערך 200 אנגעשטעלטע.

ליקווידירט דעם כאלופניקעס-שטרייק אין בושעזשין

(א) נאך א וואך שטרייקען איז נעכטען אין בושעזשין ליקווידירט געווארען דער סכסוך מיט די דארטיגע כאלופניקעס, און נאך נעכטען זענען זיי צוגעטראטען צו דער ארבייט.

פאליטישע פראצעסען

(2) דער 21־יעהריגער ראובן שטאטלער איז נעכטען, דורכ'ן קרייז־געריכט פאר קאמוניסטישער טעטיגקייט, פערמשפט געווארען אויף א יאהר מיט 8 חדשים זיצען.

• • •

(2) אין א צווייטען פראצעס זענען פערמשפט געווארען: די 20־יעהריגע צביה קאמיפינסקא — אויף 3 יאהר און דער 20־יעהריגער פעלטע אבערזשאנעק — אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

ארעסטירט א שווינדלער

(2) עהרנעכטען איז אויף דער נאוואמיעסקא גאס ארעסטירט געווארען דער 49־יעהריגער שיע ראזען (פון זאקאנסנע 45), וועלכער איז נאך אין פאריגען יאהר אפגעזעסען „א ווירעק" פאר פערשידענע שווינדעל־מעשים.

נאכ'ן ארויסגעהן פון דער טורמע האט ער זיין „טעטיגקייט" ווייטער פארטגעזעצט, און דעם 26. סעפטעמבער האט ער זיך ווידער געזאלט שטעלען פאר א געריכט.

ער האט זיך אבער אויסבעהאלטען, און דעריבער האט מען נאך איהם פונאנדערגעשיקט שטעק־בריף, ביז — ביז עהרנעכטען האבען איהם פאליציי־אגענטען געפאקט אויף נאוואמיעסקא גאס.

פון פליישער-הורטאווניקעס-פעראיין

אויף דער גענעראל־פערזאמלונג איז געוועלט געווארען פאלגענדע פערוואלטונג: פרעזעס אברהם אייזען, וויצע־פרעזעסען ש. ראזענזאן און ה. פריד, פערוואלטונג: מ. פעלדאן, י. לעווקאוויטש, מ. סילמירסקי, מ. פעלדמאן און י. י. אדלער, עהרען־סעקרעטאר מאיר פראגעל, פערטרעטער ח. ז. טיפענבאך, א. לעווקאוויטש, רעוויזיאנס־קאמיסיע צ. גדאנסקי, ר. צינאמאן, י. שיינהאלץ, פערטרעטער ח. פלאווענער, פ. היפשער.

חברישע טיי-אווענד'ן אין זש.ט.ק.

די מיטגלידערשאפט און די ברייטע שיכטען פון דער ארבייטענדער אינטעליגענץ וועלכע, נישט קענענדיג דערליידען די שאבלאנישקייט, די אטמאספער און טיילמאל אויך די סביבה פון די עפענטליכע לאקאלען, זאגט זיך ווייער אפט אפ פון אזא פערברענגען די פרייע צייט.

אום צו געבען אלע דידאזיגע מעגליכקייט, ארדענט איין די יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אין לאדז וואלטשאנסקא 35 טעל. 121-53, רעגולער יעדען שבת (פון 7 אווענד), זונטאג און חגאות פון 5 אוונט פינקטליך „חברישע טיי־אווענטען" מיט טענץ.

איינגאנג פאר מיטגלידער און איינגעלאדענע געסט.

אויסער אנ'ערשטקלאסיקער ארקעסטער־דזשעז ווערט אויך צוגעגרייט צו יעדער אימפרעזע א קינסטלערישער פראגראם־טייל.

איינלאדונגען צו בעקומען ביי זש.ט.ק. מיטגלידער און אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט אין די שעהן פון 10—1 און 5—10 אווענד.

געצויפּט זיך א קדיש האבענדיג 3 זיהן

סענסאציאנעלע געשיכטע, וועלכע האט זיך פערלאָפען אין א חסידיש-נגידישער פאמיליע

די דאזיגע סענסאציאנעלע געשיכטע הויבט זיך אָן אין פאַביאַניץ. דאָרט האט דאַרש נישט געקענט העריש פון וואַסערטרעגער, א יוד א פרימיטיווער, א פּראָסטער, אָבער אַן ערליכער און פרומער, האט ער געשלעפּט אויף זייַנע ביינער פּליצעס וואַסער פאַר די שענסטע באַלעבאַטעס אין שטעטעל און ברוחק מפרנס געווען זיין ווייב און איינציג יונגעלע.

אָט טאַקע דאָס יונגעלע, אברהמ׳עלע, איז ביי העריש דעם וואַסערטרעגער מיט זיין ווייב, געווען דאָס אויג אין קאָפּ. זיי האָבען זיך אָפּגעשפּאָרט דאָס ביסעל טרוקען ברויט, אַבי דאָס קינד אויסצוהאַלטען און איהם לאָזען לערנען אין חדר.

— איך בין אַן עם-הארץ, האט העריש דער וואַסערטרעגער געפלעגט צו זאָגען צו זיין פרוי, אבער אונזער אברהמ׳לע וועט מיטן אייבערשטענס הילף זיין אַ רב. כיבע איך זאָל נישט לעבען.

העריש׳ס גוטע, פרומע ווייב האט געשיינט פאַר פריד, ווען איהר מאַן האט צו איהר אַזוי גערעדט און זי האט אָפּגעהיט דאָס קינד ווי דאָס שוואַרצאַפּעל אין אויג.

ווי לאַנג קענען אָבער אַזעלכע בידנע, אויסגעמאַטערטע פּלייצעס ווי העריש׳ס, טראָגען וואַסער? האט טאַקע געשעהן אַן אומגליק, ווען העריש איז געווען שטאַרק דערשוויצט, האט ער געכאַפּט אַ קאַלטען טרונק, בעקומען אַ לונגען-ענטצינדונג, און איידער וואָס, און ווען, איז העריש געשטאָרבען.

די אלמנה איז געבליבען מיט איהר אברהמ׳על, וועלכער האט געזאָלט ווערען אַ רב. זי אויפ׳ן וואַסער, אָהן פּרנסה, אָהן ביסען ברויט און אָהן אויסזיכט. אברהמ׳על האט אייגעהעריש צו לערנען אין חדר, נאָר היות, ווי לערנען האט ער דווקא געוואָלט, האט אברהמ׳על געלערנט אין שטיבעל און שוין יונגערהייט געגעסען טעג.

העריש׳ס ווייב האט אויך נישט געקענט אַליין בלייבען זיצען און אינגיכען האט זי חתונה-געהאַט. אברהמ׳על האט נישט געהאַט קיין שלום מיט זיין שטיף-פאָטער, וועלכער איז געווען שוין גאָר אַן אַנדער מענש, פון וואָס די מוטער האָט געהאַט גרויסע צרות. זי האט אָנגעהויבען קרענקען און גאָר אינגיכען אוועק אויפ׳ן עולם אמת.

אברהם איז געבליבען אַ קיילעכדיגער יתום, נישט געהאַט וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, היות, אָבער ווי מען האט געוואוסט, אז אברהם איז אַ גוטער בחור, האט אַן עילוי׳שען קאָפּ און וויל לערנען, האָבען איהם די לאָדזשער גערער חסידים גענומען קיין לאָדז, איהם אַוועקגעזעצט לערנען אין גרויסען גערער שטיבעל אויף באַלאַמוטסקאַ 26 און די גבאים און חסידים פון דעם דאָזיגען שטיבעל האָבען איהם פולשטענדיג אויסגעהאַלטען. אברהם האט געלערנט מיט התמדה און איז געוואָרען בערייהמט אַלס וואונדער-לערנער.

דאָס איז געווען אין דער צייט, ווען דער לובלינער רב שאפּירא ז״ל האט זיך פערנומען מיט׳ן גרינדען און שאַפען די „ישיבה חכמי לובלין“. אַלע געדענקען באַך די מסירת-נפש און אַרבייט, וואָס דער לובלינער רב האט אין זיין לעבענס-ווערק אַריינגעלייגט. ער איז אויסגעפאָהרען די גאַנצע וועלט, אומעטום אַגיטירט, געוועקט, גערופען צו שאַפען די ישיבה, אבער נישט נאָר דאָס איז געווען די אויפגאַבע פון לובלינער רב, בעת זיינע רייזעס האט דער לובלינער רב געזוכט גוטע בחורים, וועלכע זאָלען זיין די ערשטע תלמידים פון דער ישיבה.

בעת זיינע שווערע אַגיטאַציע-רייזעס איז דער לובלינער רב אויך געקומען קיין לאָדז. ער האט אָפּגעהאַלטען עטליכע גראַנדיעזע פערזאמלונגען און בעזוכט אנגעזעהענע בירגער ביי אונז אין שטאָט, וועלכע האָבען דעם רב געזאָלט העלפען אין זיין גרויסער אַקציע, צווישען אַנד. האט דער לובלינער רב אויך בעזוכט דעם איצטיגען וויצע-פּרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג ה׳ הענעך בערגער.

בעת׳ן שמועס מיט׳ן לובלינער רב וועגען דער ישיבה, האט ה׳ בערגער געזאָגט:

— לובלינער רב, איך ווייס, אז איהר זוכט אין אייער ישיבה אַריין ספּעציעלע גוטע בחורים, וועלכע זאָלען זיין די ערשטע גאונים, וואָס וועלען פערלאָזען די ישיבה. ביי אונז אין שטיבעל, אויף באַלאַמוטסקאַ גאַס 26, וואו איך בין גבאי, איז פערהאַן אַ בחור, אַ קיילעכדיגער יתום, אַן עילוי, דער בעסטער לערנער אין שטיבעל, ס׳וואָלט געווען מעהר ווי רעכט, אז דער דאָזיגער בחור אברהם זאָל לערנען אין דער „ישיבת חכמי לובלין“.

דער לובלינער רב האט גלייך געהייסען צו זיך ברענגען אברהמ׳ען, ער האט זיך אַוועקגעזעצט מיט איהם, פערהערט איהם, אַדורכגעשמועסט זיך אין לערנען און ווען דער פערהער, האט זיך געענדיגט, האט דער לובלינער רב געזאָגט:

— דאָס איז אַ זעהר גוטער בחור, קען שוין איצט גוט לערנען און ער איז שוין פון די ערשטע תלמידים פון דער נייער ישיבה. אַזוי אַרום האט זיך אברהם געפונען אין דער לובלינער ישיבה און דאָרט געלערנט מיט גאָר מעהר התמדה.

מאכט זיך וויכטיגער אַזא מעשה. מיט 3 יאהר צוריק בעת די ישיבה איז שוין געווען אויסגעפּעטיגט, בעת די לימודים זענען געגאַנגען אין פולען גאַנג, ווען די ישיבה איז שוין געווען בעריהמט אין דער גאַנצער וועלט, האט זיך אין אַ שעה בעם אָוועד צו הרב שפּירא אין לובלין אַנגעמאָלדען אַ פרוי פון וואַרשא.

דער רב האט גלייך אויפגענומען די פרוי, וועלכע האט גלייך דערצעהלט דעם רב וועגען וואָס זי איז געקומען. זי האט נישט געוואָלט אָנגעבען איהר נאמען און פאַמיליען-נאָמען, טענהדיג, אז דאָס איז אַלץ איינס. זי האט דערצעהלט:

— איך בין אַ פרוי פון 4 קינדער, 3 זיהן און איין טאָכטער, מיין מאַן איז אַ וואַרשעווער אריסטאָקראַט, אַ זעהר רייכער מענש. איך אַליין אָבער שטאַם פון אַ זעהר אנגעזעהענער חסידישער און נגידישער משפחה אין וואַרשא. ווען איך האָב חתונה-געהאַט מיט מיין מאַן, איז ער אויך געווען אַ יודישער מענש, אבער שפּעטער איז ער געוואָרן אַ פרייגעזאָגנער, האט איבערגעקעהרט מיט די פיס אַרויף דאָס פיהרונג אין שטוב, האט מיטגעריסען מיט זיך די קינדער. מיך ציהט צוריק צו דער יודישער ערציהונג, וועלכע איך האָב בעקומען, איך ווייס, אז ווען איך וועל שטאַרבען וועט קיינער מעהר וועגען מיר נישט טראַכטען און מיך נישט געדענקען. איך ווייס, אז קיינער וועט נאָך מיר נישט זאָגען קדיש...

— און וואָס ווילט איהר פון מיר? — האט דער לובלינער רב געפרעגט.

— איך וויל אַ קדיש, איך וויל, אז נאָך מיין טויט זאָל אימיצער פון די תלמידים אין דער ישיבה נאָך מיר אַ גאַנץ יאהר זאָגען קדיש, און דערפאַר בין איך גרייט איינצונעמען אויסצוהאַלטען דעם דאָזיגען בחור אויף מיין חשבון.

— און וואָס וועט בעשטעהן, דאָס אויסהאַלטען? — האט דער לובלינער רב געפרעגט.

(ווייטער זונטאג)

דער אינהאַלט פון דעם דאָזיגען אַרטיקעל מוז צוליב דער איצטיגער פּאָליטישער סיטואַציע, געהאַלטען ווערען אין זכרון.

גדענקט אויך, אז די בעסטע געפיהלטע שאקאלאדקעס אין 15 סאָרטען צום פּרייז פון 3.20 זל. א קילא, קען מען בעקומען נאָר אין דער פירמע „EXPRESS“ לאָדז, פּיעטריקאווער 9.

רעפעראַט פון ד״ר ווילהעלם פאלעק

מאָרגען, שבת, קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער אַרלאַזאָראָוו-היים, א רעפעראַט פון ד״ר וו. פאלעק, איינגעאָרדענט דורך דער יודישער פאָלקס-אוניווערזיטעט א.ד.ט. „אהל-הבימה און דאָס איי-ראָפּעאישע טעאַטער“.

ס׳איז צו ערוואַרטען, דאָס דער דאָזיגער אינטערעסאַנטער רעפעראַט, געהאַלטען פון דעם בעקאַנטען טעאַטער-קריטיקער און שריפטשטעלער ד״ר וו. פאַלעק, וועלכער איז אויך א גלענצענדער רעדנער, וועט צוציהען א גרויסען עולם.

נישט - פאָרגעקומענע קאָנפערענץ

(א) מחמת דעם, וואָס די פאָרשטייער פון די פאַבריקאַנטען זענען נעלטען נישט געקומען צו דער קאָנפערענץ וועגען שליסען אַן אָפּמאַך אין דער טריקאָטאַזש-בראַנזשע — איז די קאָנפערענץ נישט צושטאַנד געקומען, און זי איז אָפּגעלייגט געוואָרען אויף שפּעטער.

אדורכגעשאָסען א האַנד

(2) נעכטען, אַרום 2 בייטאָג, האָט א געוויסען יוזעף ראַקאָטשעווסקי, אויף קאָכאַנאָווסקיעגאָ 12 געטראָפען א קויל אין דער לינקער האַנד. די קויל איז פון א פלאָווער-ביקס. און ס׳איז נאָך דערווייל נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען ווער ס׳האָט זי אויסגעשאָסען.

פון דער יודישער דעמאָקר. פאלקס-פאַרטיי

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן בעשלוס פון דער לעצטער ראַט-זיצונג קומט פאָר היינטיגען שבת-צו-נאַכט, 9 אָוונד אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער (אויף שרודמיעסקאַ 20), אויפ׳ן סדר היום שטייען זייער וויכטיגע פראַגען ווי די שטעלונג צו דער קהלה, וואַהלען פון א נייעם ראַט, בעריכטען א.א.וו.

דער פּראָגרעס פון XX-טען יאהרהונדערט

מיר לעבען אין דער צייט, ווען סיי אין דער אינדוסטרי און סיי אין האַנדעל ווערט מיט אַלע כּוחות געשטרעבט צו פערבעסערן און פער-שענערן די פּראָדוקציע און דעם עסטעטישען אויסזעהן פון יעדען אַרטיקעל, וואָס ווערט אַרויס-געלאָזען אויפ׳ן פּוילישען מאַרק. דאָס זעלבע קענען מיר אויך זאָגען וועגען דער נייעסטער ערפינדונג אין דער גילזען-בראַנזשע. די בעוואוסטע גילזען-פאַבריק Hipolit Kamiński i S-ka האָט אַרויס-געלאָזען די נייע פּאַטענטירטע גילזען א. נ. „Tytoniówki“ וועלכע זענען דאָס לעצטע וואָרט פון דער ערפינדונג אין דער בראַנזשע. די נייע גילזען פּעראייניגען אין זיך דעם געשמאַק פון טאַבאַק נישט אָנריהרענדיג דעם איידעלען און סובטעלען אויסזעהן פון דער גילז, ווייל זיי זענען געאַרבייט מיט דינע טאַבאַק-בלעטער. מיט צופרי-דענהייט קענען מיר פעסטשטעלען, אז עס איז שוין נישטאָ קיין ישוב אין פּוילען און וועלכען עס זאָל נישט געליפערט ווערן די גילזן „Tytoniówki“ ווייל די נאָכפראַגע און פאָדערונג פון די גילזען „Tytoniówki“ איז זייער גרויס.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. זונטאָג פון 9—1 בייטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשיצנע-פּרייזען.

Dr. Z. Henrykowski
ספּעציאַל-אַרצט פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פּיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אָן פון 8 11 און פון 6—9 אָוונד.
פאַר פרויען א ספּעציעלער וואַרטע זאַל.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען.

יודיש טעאַטער
פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעלעפאָן 213-84.
אַ ליבע מתנה פאַר׳ן לאָדזער יודישען טעאַטער-עולם !!!
צום בעריהמטען וואַרשאַווער קליינקונסט-טעאַטער
די יודישע באַנדע
מיט די פריליכע, זינגענדיגע און טאַנצענדיגע „באַנדיטען“ (קויט א. ב.):
חנה גראָסבערג, לילי ליליאַנאַ, מאַלווינאַ ראַפּעל, דוד לעדערמאַן, לעאָן ליבגאָלד, הערמאַן פעניגשטיין, זישע קאַץ, אייזיק ראָטמאַן
איז צוריקגעקומען די בעליבטע זינגערין פון יודישען פאָלקס-ליד
ראָזאַ פּאָלמאָן!
וועלכער טרעט אויף פון היינט אָן אין א גאַנץ נייעם רעפּערטואַר!
היינט פרייטאג, 9 אָוו., מאָרגען שבת, 4 נ.מ. און 9 אָוו.
3 שעה-פּראָגראַם אין 1 אָוונט 3
אַזאַ פאָרשטעלונג קאָן מען זעהן 1 מאָל אין א יובל!
טאַנצט יודעלעך טאַנצט! = אויף טיש און אויף בענק! = די וועלט שאָקעלט זיך...
שבת בייטאָג אַלע פּלעצער אין פּאַרטער 1 זל. קינדער פּריי!
אָוונט-פּרייזען פון 60 גר. ביז 2 זל.
דיריגענט: דוד בייגעלמאַן. קאָנפעראַנסיער: הערמאַן פעניגשטיין.
איינספיצ: ראובן מאַרסאַלאָוו. אדמ. לייטונג: ב. נאַדיק.
בילעטען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

ספּאָרט

אין די נאָהענטסטע טעג ווערען אָרגאַניזירט פּריוואַטע גימנאַסטישע קורסען פאַר פרויען און מענער אונטער דער לייטונג פון גימנאַסטישען אינסטרוקטאָר י. גרונדמאַן.

דאָס פּראָגראַם זעהט אויך פאָר, א חוץ גימנאַסטיק, בעוועגליכע שפּילען, א גאָרטען- און שליטשוה-קורס.

אינפאָרמאַציעס פון 8—10 אָוונד טעל. 121-53.

Dr. med.
P. KOTOK
אינערליכע קראַנקהייטען
ZEROMSKIEGO 44, telef. 114-25
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

„א יאהר אַרבייט אין ציוניסטישען עקזעקוטיוו“

מיטינג פון ליגע פאַר׳ן אַרבייטענדען ארץ-ישראל.

מאָרגען, שבת, 11 א זייגער פרי׳ה קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל א מיטינג א. ד. ט. „דער וועג פון טאָג“. דער מיטינג איז געווידמעט דער אַרבייט פון ציוניסטישען עקזעקוטיוו, וועלכער שטעהט ביי דער אָנפיהרונג זייט א יאהר צייט.

אויפ׳ן מיטינג וועלען אַרויסטרעטען מיטגלידער פון ציוניסטישען אַקציאָנס-קאָמיטעט און פּאַר-איינגטען וועלט-פעראַבאַנד „פּועלי-ציון“—התאחדות מ. ניישטאַט, ד״ר א. טאַרטאַקאָווער ווי אויך ל. לעווין.

פּאָפּולאַרני-טעאַטער

היינט פרייטאג, 8.30 אָוונט ווערט געגעבען די קאָמעדיע „דער פריינד פון איהר מאַן“.

DR.
L. Czarnożył
וואוינט יעצט אויף
62 פּיעטריקאָווער 62
און נעהמט אָן פון 9.30 ביז 10.30 פאַרמיטאָג און פון 4—6 נאָכמ.
ספּעצ. האַרץ-קראַנקהייטען

בערוועז האבעז מיר אבגעשטרעגגטע

צו וואס ווידער רייצען זיי נאכמעהר מיט אויפרייצענדע געטראנקען ווי קאווע און טעה!
טריגקט טעגליך די בערוהיגענדע וויטאמין-קרייטעכצער געמישעכץ

Oskara Wojnowskiego HERBACIANKA

פרייז 2,50 זל. פערלאנגט אין די אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס פרייז 2,50 זל.
Skład główny: Warszawa, Al. Jerozolimska 75, tel. 857-25.

נייע געזעצן

פערלענגערט דאס געזעץ וועגען מאלען קארן

לויט א פעראָרדנונג פון אינערן-מיניסטער איז די גילטיגקייט פון געזעץ וועגען מאָלען קאָרן פערלענגערט געוואָרען ביז'ן 31 אויגוסט 1935.

מלוכה-שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער

מלוכה-שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער ווערט גענומען פון וואוין הייזער צוזאמען מיט זייערע ווירטשאפטליכע בנינים, הויפען, גערטנער, פעלדער; פון פאבריקען, טעאטערס, בעדער און אלע אנדערע בנינים און פון פלעצער, אויף וועלכע ס'געפינען זיך האנדעלס-אונטערנעהמונגען און סחורות-לאגערן.

פריי פון דערמאנטען שטייער זענען הייזער אדער זייערע טיילען, וועלכע געהערן צו רעליגיעזע קהלות, וואוילטעטיגע, בילדונגס און וויסענשאפטליכע אינסטיטוציעס, אויך וויפיל זיי ברענגען נישט קיין הכנסה פון דירה-געלד, וועלכע זענען בעפרייט פון שטייערן אויפ'ן סמך פון די הנחות פאר נייע בנינים, וועלכע ברענגען נישט מעהר, ווי 25 זל. א יאהר דירה-געלד און וועלכע זענען צוליב'ן רואינירטען מצב נישט פערדינגען.

דער מלוכה-שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער בעטרעפט 7 פראצענט פון דירה-געלד און ווערט אויסגעמאסטען קווארטעלוויז צאהלבאר אין סוף צווייטען חודש פון געכסטען קווארטאל.

לאקאל-שטייער

פריי פון לאקאל שטייער זענען: לאקאלען, וועלכע זענען אויסשליסליך פערנומען דורך בתי תפילות: פאבריק-בנינים, בעשטימטע אויף אינדוסטריע צוועקן, לאקאלען פערנומענע דורך בילדונגס, וויסענשאפטליכע, פילאנטראפישע און רעליגיעזע אינסטיטוציעס: לאקאלען אין נייע בנינים; נישט פערנומענע צייטווייליג. דירות 1 אדער 2 שטוביגע אהן אדער מיט קוכן פערנומען דורך ארבייטסלאזע, אויב זיי האלטען נישט קיין סוב לאקאטארן: לאקאלן 1 שטוביגע אדער 1 שטוב מיט א קיך, בעוואוינטע דורך אינוואלידען, אלמנות און יתומים, נאך אינוואלידען, אויב זיי בעקומען אינוואלידען רענטע אדער בעוואוינטע דורך פערזאנען, וועלכע בעקומען אונטערשטיצונג פון די סאציאלע פערזיכערונגס אנשטאלטען, וואוינונגען פערנומענע דורך הויז וועכטער.

דער לאקאל-שטייער ווערט גענומען אין דער הויך פון 8 פראצענט פון גרונט דירה געלד פאר דירות ביז 2 שטובען און קוך איינשליסליך און אין דער הויך פון 12 פראצענט פאר גרעסערע דירות.

דער לאקאל שטייער איז צאהלבאר קווארטאלוויז אין משך פון די חדשים פעברואר, מאי, אויגוסט און נאוועמבער.

ביידע דערמאנטע שטייערן געזעצן זענען געוואָרען פערא‏יינהייטליכט דורך דער מעלדונג פון פינאנץ מיניסטער, וואס איז פערעפענטליכט אין דזש, אוסטאוו נ"ר 76 פון 31 אויגוסט 1934.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, ד. 19 אקטאבער 1934

6,45 פריהמארגען-אוידיציע, 6,48 פליטען, 6,52 גימנאסטיק, 7,00 רעקלאמע-קאנצערט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,03 ידיעות, 12,05 פרעסע-איבערזיכט, 12,10 פליטען, 12,45 א שמועס פאר פרויען 1,00 ידיעות פון טאג, 1.05 פליטען, 3,30 עקספארט-ידיעות, 3,35 בערזע, 3,45 קאנצערט, 4,45 אוידיציע פאר קראנקע, 5,15 סאליסטען-קאנצערט, 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן, 6,15 פידעל-רעציטאל, 6,45 רעפעראט, 7,00 לייכטע מוזיק, 7,20 אקטועלער שמועס, 7,30 מוזיק, 7,50 ספארט-ידיעות, 8,05 מוזיק-שמועס, 8,15 סימפאנישער קאנצערט, 10,30 פאעזיע-רעציטאציעס, 10,40 רעקלאמע-קאנצערט, 11,00 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 לייכטע מוזיק.

שבת, ד. 20-טען אקטאבער

6 45 פריהמארגען-אוידיציע, 6.48 פליטען, 6.52 גימנאסטיק, 7.50 רעקלאמע-קאנצערט, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.05 פרעסע-איבערזיכט, 12.10 קאנצערט, 1 ידיעות פון טאג, 1.05 פליטען, 3.30 עקספארט-ידיעות, 3.35 בערזע, 3.45 פליטען, 4.30 הערשפיל, 5 קאנצערט, 5.30 אריעס און לידער, 5.50 הויז און פאמיליע, 6.10 רעפערטואר פון די טעאטערן, 6.15 קאנצערט, 6.45 רעפארטאזש, 7 געזאנג-רעציטאל, 7 30 פליטען, 7.50 ספארט-ידיעות, 8 קאנצערט, 8.45 אווענד-ידיעות, 9 קלאוויר-רעציטאל, 9.45 ליטעראריש-פעליעטאן, 10.15 טאנץ-מוזיק, 11.05 הערשפיל, 11.35 פליטען, 12 טאנץ-מוזיק.

מעלדונגען

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אפטייל אין לאדז, וואלטשאנסקא 35, טעל. 121.53.

דער נאנטסטער אויספלוג

שבת, דעם 20 ה.ח. קומט פאר אַנ'אויספלוג אין שטאטישען שפיטאל „קאכאנובקע“. זאמעלפונקט א זייגער 3.15 נאכמ. אויפ'ן באלוטער מארק ביים אנהאלט פון די צופאהר-טראמווייען.

איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט ביז'ן 19 ה. ח. איינשליסליך.

די נאנסטע זש.ט.ק. אימפרעזען

פרייטיק, דעם 19 אקטאבער ה. י. פונקט 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א פארלעזונג פון דר. פ. פרידמאן א. ד. ט. „באלום“.

איינגאנג פאר מיטגלידער פריי.

שבת, דעם 20 (פונקט 7 א זייגער אוונט) און זונטיק, דעם 21 ה. ח. 7 א זייגער אווענד קומען פאר אין אייגענעם לאקאל „חברישע טייאווענדען“. איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

איינלאדונגען צו בעקומען ביי דער מיטגלידערשאפט און אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט אין די אווענד-שעהן.

שפראך קורסען.

דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט נעמט נאך אן איינשרייבונגען אויף פאלגענדיגע שפראך קורסען: יודיש, שפראך און ליטעראטור, העברעאיש, ענגליש (פאר אנפענגער און אוואנסירטע) פראנצויזיש און עספעראנטא, טעגליך אויסער שבת, אין די שעהן פון 10–1 און 5–10.

יודישע פאלקס-אוניווערזיטעט ארלאזאראוו-היים, פילסודסקיעגא 76

מארגען, שבת 10,30 פריה, קומט פאר א אויספלוג אין דער גלאז-הוטע „געהא“. צוהערער פון דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט פערזאמלען זיך פינקטליך 10 אין לאקאל פון דער אוניווערזיטעט.

שבת, 8,30 אוו. קומט פאר א רעפעראט פון ד"ר וו. מאלעק, א.ד.ט. אהל-הבימה און דאס איראפעאישע טעאטער.

האוניברסיטה העממית ע"י ההסתדרות הציונית בלודז.

ביום א' 21/10 בשעה 8.30 בערב תתקיים באולם ההסתדרות הציונית שרודמייסקה 29, הרצאה מאת העורך א. לובושיצקי על הנושא: „ביאליק והנוער העברי“. הכניסה חנם.

געז. „קולטור-ליגע“

הנחה-בילעטען. ס'ווערען ארויסגעגעבען בעדייטענדע הנחה-בילעטען אין די קינאס. די בילעטען זענען גילטיג אלע טאג און אויף אלע סעאנסען. ספעציעלע הנחה-בילעטען אויף די פארשטעלונגען פון דער יוד. טעאטער-סטודיע „פישער-שיף 47“. הנחה-בילעטען אויף די פארשטעלונגען נאר אין קולטור-ליגע.

אויספלוגען. מארגן, שבת, ד. 20 ד.ח. 2 אויספלוגען: 9.30 פריה אין טאבאק-מאנאפאל, 2.30 נאכמ. אין היסטארישען מוזיי א. ג. פון בארטאשעוויטש.

אפן-פארום. היינט, פרייטאג, ד. 19 ד.ח. דער 2-טער אפן-פארום. אין פראגראם: אקטועליעס פאליטישע און ליטעראַרישע — ח' סרגיי, געזאנג מיט דער אוידיטאריע — ח' ש. בארענקעוויטש.

„אין לאנד פון ווייסע נעכט“

א.ד.ט. וועט מארגן, שבת, דעם 20 ד. ח. 8 אוונט רעפערירען ח' ס. גוטקעוויטש וועגען א רייזע איבער לעטלאנד, עסטלאנד און פינלאנד. די פארלעזונג וועט זיין מיט ליכט-בילדער.

איינשרייבונגען, אינפארמאציעס און הנחה-בילעטען אין סעקרעטאריאט פון „קולטור-ליגע“, זאכאדניא 68, טעל. 191-15 פון 10–2 און 4–10.

גרויסער מיטינג פון דער ליגע פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל.

מארגען, שבת, 4.30 נאכמ. קומט פאר אין לאקאל פון דער ארלאזאראוו-היים, פילסודסקיעגא 76 א גרויסער מיטינג א.ד.ט. „די צילען און אויפגאבען פון דער ליגע פאר'ן ארבייטענדען א"י“.

אויף דעם דאזיגען מיטינג וועלען רעדען די ח"ח: ד"ר ח. בערלאס, ב. ברצטהאלץ, א. הדס, ד"ר ז. עלענבערג, אינזש. פ. לינער און ג. ליכטענשטיין. צוליב דער אקטועלער טעמא, ווערען אויפגעפאדערט אלע פריינד און סימפאטיקער פון ארבייטענדען א"י צו קומען.

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאטספארטיי) בפולניה סניף שלישי „נורדיה“ בלודז

פרייטאג, דעם 19 אקטאב. 8,30 אווענד קומט פאר א קעסטעל אווענד.

שבת, דעם 20 אקטאב. און זונטאג דעם 21 5 א זייגער נאכמיטאג. חברישער טיי אווענד. אין פראגראם קאנצערט פון ה' לעוואק ווי אויך פיל אנגענעמע איבעראשונגען.

הנחה-פארשטעלונגען אין טעאטער און אין קינא „ראקעטא“

היינט, פרייטאג, דעם 19 און מארגען, שבת דעם 20-טען 8.45 אין אווענד און 4.30 נאכמ. קומען פאר 3 הנחה-פארשטעלונגען פון דער בערימטער פיעסע „פישער-שיף 47“. בילעטען צו בעקומען אין דער בארכאוו-ביבליאטעק און ביי דער קאסע.

מארגען שבת, דעם 20-טען, 10, 12 און 2 מיטאג קומען פאר 3 פריהמארגענס פון בעריהמטען פילם „I cóż dalej szary człowieku“ בילעטען שוין צו בעקומען אין דער ביבליאטעק און ביי דער קאסע.

OGŁOSZENIA TELEFONICZNIE

121-36
lub
121-16
Załatwia fachowo
Akwizycja ogłoszeń
S. Fuchs
Piotrkowska 50

לעזט
די איינציגע לאדזער יודישע צייטונג
נייער פאלקסבלאט

פאטענטירטע גילזען „Tytoniówki“

געארבייט מיט טאבאק-בלעטער.

לאלא פאלמאן איז דער „יודישער באנדע“

היינט פרייטאג און מארגען שבת בייטאג און אווענד, טרעט אויף צום ערשטען מאל ביי דער „יודישער באנדע“ אין „פילהארמאניע“, די אין לאדז בעליבטע פאלקס-זינגערין לאלא פאלמאן וועלכע איז מיט 2 יאהר צוריק אויפגעטרעטען ביי דער „יודישער באנדע“ מיט א גרויסען ערפאלג. איהר רעפערטואר איז דורך דער צייט בעררייכערט געווארען מיט פיל נייע נאך אין לאדז נישט געזונגענע פאלקס-לידער, חוץ מזה ווערט דורך די בעליבטע אין לאדז „באנדיטען“ געגעבען 3 פראגראמען אין 1 אווענד „טאנצט יודעלעך טאנצט“, „אויף טיש און אויף בענק“, „די וועלט שאקעלט זיך“, וועלכע האבען שטארק אויסגענומען ביים לאדזער טעאטער עולם.

פון פוילישען טעאטער

היינט פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג אווענד ווערט ווייטער געגעבען „סקוטערעווסקי“. מארגען שבת און זונטאג 4 נאכמיטאג ווערט ווייטער געגעבען „כ'האב בעזיגט דעם קריזיס“.

פון דער פירמע „EXPRESS“

פיעטריקאווער 9.

די דערמאנהגטע פירמע טיילט מיט, אז כדי צו בעקענען די לאדזער פיינשמעקער מיט איהרע פיינע צוקערווארען און גוטע שאקאלאד-אויסארבייטונגען. פערקויפט זי איהרע 6 זלאטאווע שאקאלאדען אין 15 סארטען צו 3.20 זל. א קילא.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	–	–	–	95.25
3 פראצענטיגע	בודאוולאנע		–	48.00
4 „	דאלארובקא		–	54.50
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)			78.63
5 „	ווארשאווער פ.-ב. 1934			63.63
5 „	לאדזער	„	„	55.00
ענגלישער פונט	–	–	–	25.90
דאלאר אפיצ. 5.23.75	נישט אפיצ.		–	5.21
גאלד-דאלאר	–	–	–	8.91
גאלד-רובל	–	–	–	4.59
דייטשער מארק	–	–	–	1.95

ראטעוועט אייער געזונד

קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הוי-קערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעם-גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.

(אין זגערזש אויף סלאמפצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

ADRIA — גלובנא 1

I פל. 54 גר., II פל. 85 גר., III פל. 1.09 זל.

הײנט ● צום לעצטען מאל:
„אונטער דײן שוץ“
אין די הױפּטראָלען: ADAM BRODZISZ, MARJA BOGDA i WŁADISŁAW WALTER
פון מארגען נײער פּראָגראַם!
ריװיו פון װינער װאַלץ

METRO — 2 זשװירקי 2

אױף I פלאַצעס: III פל. 51 גר., II פל. 85 גר., I פל. 1,09 — אױף די אױבערשטע III פל. 85 גר., II פל. 1.09, I פל. 1.30

קלאַנג-קינא-טעאַטער
„CORSO“
Legjonów 2/4

הײנט און פאָלגענדע טעג!
גרױסער רעװאָלאַציאָנס-פּראָגראַם!
„קעניגין קריסטינא“
אין די הױפּטראָלען: GRETA GARBO, John Gilbert i Lewis Stone
די אױסנעצײכנעטע FLIP i FLAP אלס „צירק-אַרטיסטען“
אין די הױפּטראָלען: Stan Laurel i Oliver Hardy
באַמבעס פון געלעכטער! פּערװײלונגס-קאָמפּליקאַציעס!
שבת און זונטאָג 11 פרי ספּעציעלע סעאַנסען פאַר יוגנט צו 25 גראָשען

קלאַנג-קינא-טעאַטער
RAKIETA
שיענקיעװיטשא 40.

הײנט און פאָלגענדע טעג! ריהרענדע דראַמע לױט דער ערצעהלונג פון HANS FALADA
און װאָס װײטער, גרױער מענטש
אין דער הױפּטראָלע: MARGARETA SULIVAN די העלדין פון פילם „קוים נעכטען“

קינא-טעאַטער
„SZTUKA“
לאָדז, קאַפּערניקא 16.
אנהױב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג, יו"ט 12

הײנט און פאָלג. טעג גרױסער פילם!
די קאַץ און די פידעל
די צװײ גרױסע סטאַרס JEANETTE MACDONALD i RAMON NOVARRO הונדערטער פון די שענסטע פּרויען! מיליאָנען-אױסשטאַטונג!
אָנהײב אין געװעהנליכע טעג 4 אַ זײגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זײגער בײטאָג. נעכסטער פּראָגראַם: שלעכט געליבט"
אױסערן פּראָגראַם: „נצחון פון די פּאָלאַקען אין די באַלאָנען-קאָנקורסען װעגען בעכער פון גאָרדאָן-בענעט.

קינא-רעװיו
AMOR
פּאָמאַרסקאַ 89 טעל. 248-05
דער ביליגסטער טעאַטער אין לאָדז!
דאָנערשטאָג, פרײטאָג, שבת און זונטאָג, קרױוים-פּרײזען פון 54 גר. ביז 1,09 דער זאַל אין שטאַרק װענטילירט. אָנהױב פון די סעאַנסען 6 אַ זײגער נאָכט. װאָכט. און יום-טוב 3 נאָכט.

פון דאָנערשטאָג, דעם 18-טן ביז זונטאָג, דעם 21-טן אָקטאָבער אײנשליסליך
פערבאַנד פון פּױלישע װאַרשאַװער אַרטיסטען אונטער דער לײטונג פון WACŁAW ZWIRSKI פּרעזענטירט דאָס פּראָגראַם № 17 א. ג.
עס מוז בעסער זײן
עס נעהמען אנטײל:
Nina Janceka, Halina Jaczyńska, Zosia Kalinowska, Janusz Lassota, Igo Orsza, Wacław Zwirski
קאַפּעלמײסטער א. קאַכאַנאָװסקי.
דירעקטאָר מ. זנאַמיראָװסקי.
אױפ'ן עקראַן: „באַל אין דער אָפּערע“.

לעטשניצע
פאַר װענעריש קראַנקע פון דאָקטױרים ספּעציאַליסטען
לאָדז, זאַװאַדזקא 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פרי ביז 9 אָװענד.
װענעריש-קראַנקע, מענערשװאַכע און הױט-קראַנקהײטען
אַנאַליזען פון בלוט און אוריך
די פערהיטונגס-סטאַציע
איז טעטיג א גאַנצען מעת לעת
פאַר פּרײזען א ספּעציעלער װאַרט-זאַל
אַ בעראַטונג 3 זל.

שײטלען
מיט פּאַריזער שרינדעז
װי אױך פערטיגע שײטלען װערען ערשטקלאַסיג און רעיעל אױסגעאַרבײט
צו ביליגע פּרײזען
בײ קערש, סטװאָראָװא 15

בעמיש-באַקטעריאָלאָגישער לאַבאָראַטאָריום
מ. שאַץ
לאָדז, פּעטריקאָװער 37.
פיהרט אדורך זעמטליכע ערצטליכע אַנאַליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע א.א.

DR.
Różaner
װענעראָלאָגישער אַמבולאַטאָריום
סעקסועלע בעראַטונג
פון 12—2 אין דער
לעטשניצע זגערזשער 17.

---

1 צימער מיט אַבזונדערן אײנגאַנג
צופּאַסט צו פּערמיטן װאָנטױעל פאַר צװײ אָנשטענדיגע יונגעלײט אײן אָרט צו שלאָפען בזשעזשינער 15, װ. 31.

א גוטע
קריטע-נײהערין צו װעש װערט גע-ברױכט פּאָלודניאָװע 34, װ. 6.

לעהרערין, גוטע פּעדאַגאָגין, ערטײלט אונטעררוכט פאַר ער-װאַקסענע אין פּױליש, יודיש און דײטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרײזען,
לאָסמאַן
בזשעזשינער 15.

ליטאָגראַפישע
דרוק-זאַכען
קלישעס
צײכנונגען
און מאַטריצען
ליפערט די דרוקערײ
י. דיאַמענט,
קילינסקיעגא 50.
טעל. 188-76

מיר פערטיגען אױס
אַבצימאַרקען
פיר מאַנופאַקטור, שטרימף לעדער
טריקאָטאַזשען און זײדען בראַנזשע
געפרעגטע עטיקעטען
פיר װעש, שאָקאָלאַד, קראַװאַטען און פּערפומעריע בראַנזשע
גרױסער אױסװאַל אין פערטיגע אַבצימאַרקען פיר שטרימף-מאַנופאַקטור
FABRYKA SUKNA BIELSKO
FABRYKA SUKNA EMES BIELSKO
FABRYKA WYR. WEŁNIANY ŁÓDŹ
FABRYKA WYR. SUKIENNYCH EBT TOMASZÓW
FABRYKA GARBARSKA WARSZAWIE
10 Czysta Wełna 9
BIELSKO
WYTWÓRNIA ODBIJANEK : DRUKARNIA **I.M. STRYKOWSKI** PIOTRKOWSKA 35 TEL.236-25.

Dr. med.
Albert Gotlib
אקושעריע און פרױען-קראַנקהײטען
פּיעטריקאָװער 26. טעל. 177-50
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז אין מײן
הערען-שנײדער-אַטעליער
אויף קילינסקיעגא 55 פּאַרטער
װערן אָנגענומען אַלערלײ בעשטעלונגען פון אײ-גענע און איבערגעמוסטערטע סחורות לױט די נײע-סטע פאַסאָנען. — ערשטקלאַסיגע אױספיהרונג. ביליגסטע פּרײזען.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספּעציאַל. פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהײטען
שרודמיעסקא 12, טעל. 111-24.
נעמט אָן טעגליך פון 5 ביז 7 אָװענד.

אַלערלײ פוטערס
פאַרבט מען
לױט אױסלענדישען סיסטעם
אין דער בעמישער װעשערײ און פאַרבערײ
„עריקא“
מלינאַרסקא 2 (רוג בזשעזשינער)
קאָנקורענץ-פּרײזען!
סאָלידע אױספיהרונג!

Budżet rodziny
powinien bezwzględnie przewidywać niewielkie składki ubezpieczeniowe na wypadek choroby
Tow. Ubezpieczeń Wzajemnych na wypadek choroby
zwraca ubezpieczonym 75% kosztów leczenia. Wolny wybór lekarzy, aptek. Premje za zdrowie w postaci zwrotu części składek dla ubezpieczonych, którzy w ciągu roku nie korzystali ze świadczeń T-wa.
Informacji ustnych i pisemnych udziela:
Oddział w Łodzi
Piotrkowska 91
telef. 232-51.

Dr. med.
H. LEWKOWICZ
אקושעריע און פרױען-קראַנקהײטען
Żeromskiego 46, tel. 182-21
נעהמט אָן פון 4—7 נאָכמיטאָג.
לעטשניצע-פּרײזען.

Dr. med.
Alfred LEWI
choroby wewnętrzne
przeprowadził się
na ul. Piłsudskiego 51
tel. 241-98

קלעפּסידרעס
צו זעהר ביליגע פּרײזען
נעהמט אן די דרוקערײ פון
„נײעס פאָלקסבלאַט“
די קלעפּסידרעס װערען אין משך פון 1 שעה אױסגעפערטיגט און פונאַנדערגעשיקט איבער שטאָט.

Dr. H. WEISHOFF
צוריקגעקעהרט
זאַװאַדזקא 23, טעל. 162-95
נעמט אָן פון 2—3 און פון 6—7 אָװענד.

מודעה. ברוך-קראַנקע! קריפּעל!
לײדענדע אױף פערשידענע בײן-פערקרי-מונגען פון גוף (הױקערס)!

אין לאָדז װײלט צום ערשטען מאָל
דער אמת'ער װעלט-בעריהמטער
ספּעציאַליסט
Ortoped DYR. Natan Rapaport
פון װיען מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק און נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בײטאָג און פון 3 ביז 7 אָװענד
אין לאָדז, פּילסודסקיעגא № 23
(פריהער װסכאָדניא 23) טעל. 231-89
ברוך-לײדענדע! איהר קענט געזונד װערן אָהן בלוטיגע אָפּעראַציעס ראַטעװעט אײער געזונד כל-זמן ס'איז נאָך צײט, װײל דער ברוך װערט גרױס װי א מענשען-קאָפּ, די קישקעס װערען פערדרעהט און מ'קען בראַנדיג װערן.
א הילף און א רפואה! דורך מײן מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעל הײל-באַנדאַזשען, װעלכע האַלטען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע ברוכען און בעזײטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע בײ צונאָגנס-ברוכען. מײן ספּעציאַליטעט איז אױך: הײל-אַפּאַראַטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד"ר האָפּפּא, ד"ר העססינג און קאַללאַט. געגען אַלערלײ פערקריפּלונגען, פערקרימטע פיס װי אױך שמערצענדע פלאַך-פיס פאַר אַמפּוטירטע אינװאַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאַלאָן-אַרבײט).
פאַר דאַמען נאָך אָפּעראַציעס קינסטליכע ברוסטען.
בײם טראָגען זיך פון מאַגען, קישקעס און געבױרט-מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הײל-באַנדאַזשען לױט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד.
געדענקט די אַדרעס:
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגא 23.

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ „EUROPA" SP. AKC.

Centrala w Warszawie przy ul. Marszałkowskiej Nr. 136

Oddziały, Inspektoraty i Ajentury we wszystkich większych miastach Rzplitej.

ODDZIAŁ w ŁODZI, ul. 6. Sierpnia № 4, tel. 209-53

Towarzystwo zawiera ubezpieczenia na życie na najdogodniejszych warunkach z badaniem i bezbadania lekarskiego

Towarzystwo posiada pierwszorzędną reasekurację SZWAJCARSKĄ i DUŃSKĄ

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע!

— דער אונפארגעסליכער — Urwis z Hiszpanji — מיט'ן אנסי'ל פון — EDDIE CANTOR — Glorja Stuart — אין דעם העדל כצן פילם א. נ

„רוימישע סקאנדאלען"

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צונאבע אין אקטואליטעטען פון FOX — אנהויב אין געוו. טעג. 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

הייגט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג! וואונדערשענע אויפנאהמען פון „גן-עדן'שע אינזלען"

„די פערבאטענע מעלאדיע"

אין די הויפטראלען: JOSE MOJICA, CONCHITA MONTENEGRO i MONA MARIS

נעכסטער פראגראם: „מיין שטרעבען ביזט" אין די הויפטראלען: Liljana Harvej i Lew Ayres

שבת ד. 20 אקטאב. 12 בייטאג און ד. 21 אקטאב. 11 פארמ. דעמאנסטרירן מיר א פילם פאר יוגענד „Branka syn puszczy"

„קליינע אנאנסען"

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

א מאנגעל אין גוטען צושטאנד בילליג צו פערקויפען, זיך צו דערוויסען אין אדמיניסטראציע.

בעקאנטמאכונג, ביי דעם וואלבאר. זשער רבי פון זדונסקא וואליע פאסאזש= שולץ 35 ווערט געזוכט א משמש. 4471

א קאנצעסיע מיט א דיפלאם אויף צו פיהרען א פריזיר-אנשטאלט וויל איך אפטרעטען אויף גינסטיגע בעדינגונגען, צוועגטועל וויל איך זיין פערוואלטער אפערטען סוב. „גוט געשעפט"

צו פערקויפען א סוויטער · מאשין פירמע גלאסעט פליענציע א 1=ער 90 ברייט אגראדאווא 12 פיעניאנזעק.

Zapewnisz sobie przyszłość w Palestynie, w kraju, zdobywszy zawód elektromontera, kreślarza betoniarza. Udziela wykwalifikowany inżynier. Dzwonić 201-36.

סוחרים, פאבריקאנטען און אנגע= שטעלטע! בוכהאלטעריע, פיהרען האנ- דעלס-ביכער לערן איך אוים גרינדליך פאר א קליינעם אבצאהל, מאשין-שרייבען- קורס 10 זלאטים, בוכהאלטער=בילאנסיסט פיהרט האנדעלס - ביכער שטונדענווייזע, נעמט אן נאך איינינע פירמעס. אינפאר= מאציעס אין ביורא צעגעלניאנא 25.

טיכטיגער פערקויפער בראנזשיסט פון קליידער-שטאפען קען קליענטעלע פון פויזען, פאמאזשע זוכט א פאסטען ערקינ- דיגען אגראדאווא 1 שפייז-געוועלב.

בילליגער אויספערקויף פון טשע= כישע איםיטאציע ביזשוטעריע פינגערלעך אויריגגלעך. קרעלען ציגעל-גאס 17 לינקע אפיצינע, 3 שטאק וו. 34. 4466

פארשידענע פייער-לעש אפאראטען נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגע צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. באטשאן פאמארסקא 25, רעכטע אפיצינע 1 איינגאנג 1 שטאק וו. 28.

קליידער אויסבארגען די עלעגאנ- טסטע טואלעטען פאריזער מאדעלען לאדז, זשידאווסקא 18, Ida Libermen רעכטע אפיצינע פארטער. בעמערקונג: איך נעהם אן פערשידענע בעשטעלונגען.

אנ'אינטעליגענט פעהיג מערעל בע- ויצט עטליכע שפראכען פערפעקט, זוכט א פאסטען אין א געשעפט פאר א קליינעם געהאלט, אפערטען אונטער „אינטעליגענט" אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

Artystyczna Cerownia przyjmuje do cerowania wszelkiego rodzaju uszkodzeń materjałów. Ceny przystępne. Brandes, Piotrkowska 69, m. 9.

Radio aparat 4 lampowy do sieci Elektr. w nowym stanie okazyjnie do sprzedania. Wiadomość Pomorska 11 m. 12, poprzeczna oficyna.

Pedał format duży perferówkę i prasę litograficzną okazyjnie kupię. Sprzedam maszynę do gumowania i lakierowania. Barcz, Kilinskiego 121, tel.107-76 godz. 8—11 rano.

ס'איז איבערצוגעבען א רעסטאראן פיעטריקאווער 307, וואס עקזיסטירט זייט 1904. צו ערפאהרען

Skład Piwo Okocim w Łodzi, Zachodnia 2—6 Wirer

פאפיר-שפאגאט, קילא 180 זל. Skład papieru i szpagatu S. Z. Orbach, Łódź, Piotrkowska 33, tel. 149-53.

א דיפלאמירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס אין פערנעהם פון 8 קל. גימ- נאזיום, דערוואקסענע ווערען געלערנט מיט א ספעציעלער מעטאדע גאראנטירטע שנעלע פארטשריט, זעהר נידריגער אפ- צאהל. אל. 1-טער מאי 23 וו. 15

בילינ זאפארט איבערצוגעבען אנ'= איינגעפירטע עלעקטרישע מאנגעל מיט דער וואוינונג און קונדשאפט. צו ערפאהרען זשידאווסקא 15 ביי ביגעלאייזען.

אכטונג! איך נעהם אן צו קראצען שקארפעטען, העגדשקעס אויך צו שפאלען מיט פאראפין. אויך א שפולערקע ווערט עזוכט. נאוואמיעסקא 26 וו. 37.

די נייע מעכאנישע אייל - פאבריק פערקויפט אייל און מאקון. אויך גאראנ- טירטען פאקאסט צו פאבריקס - פרייזען נ. ווייגבערג, סאלגא 4 רוג פאמארסקא 4406 טעלעפאן 168.03.

פאקען=פאלטענס און זשרעבאק-פאל- טענס ווי אויך סקונקס קרעגען בילינ געלעגענהייטליך ביי

Najtańsze źródło wyrobów futrzanych Brzezińska 25/27 (פראנט-געוועלב)

איך זוך א שותף מיט איינינע טויזענט זלאטעס צו אנ'איינגעפיהרט געשעפט. קאפיטאל און פערדינסט ווערט געזיכערט. אפערטען אונטער „[illegible]"

פרייע פאסטענס

נויטיג א בעסערקע צו טריקאטאזש טריקאטאזש=פאבריק נארוטאוויטש 57.

א קוואליפיצירטע סוויטער-נייטארין איז נויטיג פאמארסקא 67 וו. 73.

נויטיג א קוואליפיצירטער שטריקער קילינסקיעגא 17. פעדערמאן.

ס'ווערט געברויכט א קוואליפיציר- טע מאשין=שטיקערין ווי אויך א וועש- נייהערין זאפארט זאוואדזקא 29 וו. 7.

א יונגע בעקאנט אין דער אייזען- בראנזשע קען זיך מעלדען ביי פינקוס Rzgowska 97. 4461

א סוויטער=מאכער צו אנ' 8-טער מאשין קען זיך מעלדען קילינסקיעגא 4 וו. 30. 4484

א דאמען = שניידער-געזעלען בע= שטעלט קען זיך מעלדען ביי מ. גאלינ- סקי פיעטרקאווער 60. 4505

עס איז זאפארט נויטיג אנ'ארבייט= טער צו אנ' 8=טער שטריק-מאשין פייקוס פולנאצנא 29.

ס'ווערט געזוכט א שטריקער - אר- בייטער צו אנ' 8-טער מאשין קילינ= סקיעגא 4 וו. 40 אין קעלער. 4492

נויטיג קוואליפיצירטע בערעטען= ארבייטער פיעטרקאווער 116 הערשענ- בוים לינקע אפיצינע, 2 איינגאנג. 4502

ס'איז נויטיג מעדלעך פון 12—15 יאהר צו לייכטע ארבייט וואלבארסקא 23 אין דער ליכט=פאבריק.

א קוואליפיצירטע אויספערטיגערין צו טריקאטאזש ווערט געזוכט פילסוד= סקיעגא 56 וו. 15. 4485

שניידערס ווערען געזוכט ארויס- צונעמען עקספארט-הויזען פון זאפארט פאמארסקא 25 פארטער וו. 57.

א פאמיליע פון 2 פערזאן זוכט א בעסערע פרוי אדער פריילין צו הילף אין דער הויז-ווירטשאפט. צו ערפאהרען גדאנסקא 5 וו. 28 4487

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע טריקא-נייהערין מיט בעקעסטיגונג. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 24 וו. 21 רעכטע אפיצינע.

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע ראפט-שפולערין פון זאפארט. צו ער= פאהרען ביי גרינבערג פיעטרקאווער 31 קווער אפיצינע 1-טען שטאק.

א טיכטיגער אגענט מיט גוטע רע- פערענצען ווערט געזוכט אפערטען פאסט- קעסטעל 324. 4479

ס'ווערט געזוכט אנ'אבערלאק-ניי- הער (רין) אויך אויספערטיגער (ארויסצו= נעהמען) און א לערן-מעדעל צו טריקא און סוויטערס. פאדזשעטשנא 20 וו. 20.

ס'זענען נויטיג שטריקער=ארבייטער אויף 8-ער מאשינען, צו ערפאהרען קילינ- סקיעגא 28 [illegible]

ראקאלען

ביי א פארפאלק שעהן, זויבער קען בעקומען אנ'אנשטענדיגער יונגערמאן צו שלאפען פילסודסקיעגא 49 וו. 20.

אויף נאוואמיעסקא 15 אבצוגעבען א טייל פון א האנדעלס=לאקאל פון זא- פארט אין גלאז-געשעפט.

אנ'ארט צו שלאפען פאר אנשטענ- דיגע פערזאנען פיעטרקאווער 36 וו. 19.

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר יונגערמאן ווי אויך א צימער מיט 2 פענסטער צוועקצוגעבען פיעטרקאווער 64, לינקע אפיצינע וו. 20. 4464

אנ'אנשטענדיג פריילין קען בע- קומען אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אנ- שטענדיגער פאמיליע בילינ פיעטרקא- ווער 83 וו. 33. 4463

אנ'ארט צו שלאפען פאר איינינע יונגעלייט אין א בעזונדער צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג לעגיאנוב (זשע- לאנא 12 וו. 26.

א זעהר בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט איז אפצוגעבען. פאמאר- סקא 14, אין אפיצינע, 2. שט. בינשטאק.

צו פערמיטען א שטוב און א קיך פילסודסקיעגא 6, וואוינונג 24. 4601

וואוינונגען געטיילט איבערגעגעבער- בייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערן איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה - געלד. געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינגט און פערדינגט הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאך דורך דער איינציגער פערמיטלונגס=ביורא „פא- לאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד.

Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01.

טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אוונט

זאפארט צו פערמיטען אויף קילינ- סקיעגא 19, אין פראנט-הויז, 1 שטאק, 3 צימער מיט א קיך, קארידאר, 2 איינ- גענג מיט בעקוועמליכקייטען, ווי אויך א ענצעל צימער 1-טער שטאק מיט ליכט און וואסער, אויך אויף סקווערזאווא 18 צו פערמיטען 2 צימער מיט א קיך אויס- עמאנטירט, פארטער מיט קארידאר און ליכט ווי אויך קעלערס צו 1, 2 און 3 צימערדיגע אויף וואוינונגען אדער ווארש- טאטען ווי אויך א פריש רעמאנטירטער קעלער, א שטוב מיט א קיך (2 פענס- טער) פראנט, טרוקען. צו ערפאהרען ביים ווירט, סקווערזאווא 18, אדער קי- לינסקיעגו [illegible]

צו פערדינגען 4 צימער מיט א קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטן. גדאנסקא 65A צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

צו פערדינגען א צימער מיט א קליי- נע קיך אל. 1 מאי 71, ביים ווירט.

אבצוגעבען א לעצט צימער פאר 2 יונגעלייט אדער מעדלעך אגראדאווא 12 וו. 28.

א צימער אבצוגעבען פאר א יונ- גערמאן אדער פריילין. פיעטרקאווער 42 1 שטאק ביי כיימאוויטש.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א פריי- לין, עווענטועל מיט מיטאגען פאר א קליינעם פרייז, צו ערפאהרען ביי ווייג- טרויב, פיעטריקאווער 92, צו טרעפען פון 2—10 און פון 8 ביז 10 אוונט.

א לאקאל פארטער צו פערמיטען פון זאפארט, בילינ דירה-געלד, טראמוויי צו דער פאבריק אויף נארוטאוויטשא 84 צו ערפאהרען אין שאכטעל-פאבריק.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.